

NÕUETELE VASTAVUS

Käsiraamat
I OSA

NÕUETELE Käsiraamat
VASTAVUS I OSA
2010

NB! Käsiraamatus viidatud õigusaktide ning nõuete puhul on lähtutud 2010. aasta juuni seisust.

Nõuetele vastavuse nõuded võivad muutuda ja täieneda.

Samuti võivad Euroopa Liidu ja Eesti Vabariigi seadusandluse muutumisel muutuda ka seadusandlust puudutavad viited.

Kehtiva seadusandluse leiab Riigi Teatajast www.riigiteataja.ee

Käsiraamat on soovitav abimaterjal. Koostajad ei vastuta seadusandluse muutumisest tingitud ja käsiraamatu põhjal tehtud otsuste eest.

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Koostaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Toimetajad: Argo Peepson, Merit Mikk

Kaastööd: Mariell Jõesalu, Enn Liive, Arvi Raie, Tõnu Talvi, Priit Värk

Täname: Madli Karjatse, Tiina Kattel, Piret Kljutšivski, Hanna Kreen, Diana Laur, Jüri Mets, Jekaterina Näalik, Pavel Ojava, Ivi Randmaa, Rene Rajasalu, Katrin Rannik

Fotod: Arne Ader, Maarja Jüris, Kaarel Kaisel, Illar Lemetti, Merit Mikk, Kadri Maikov, Argo Peepson, Katrin Rannik, Airi Vetemaa, Katrin Õisma

Väljaandja: Põllumajandusministeerium

ISBN 978-9949-462-05-6 (kogu teos)

ISBN 978-9949-462-06-3 (1. kd.)

ISBN 978-9949-462-07-0 (kogu teos, online, PDF)

ISBN 948-9949-462-08-7 (1. kd., online, PDF)

SISUKORD

Kasutatud lühendid	4
Sissejuhatus	6
Nõuetele vastavus	7
Väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise miinimumnõuded (VTK)	10
Püsirohumaade pindala säilitamine	10
Nõuetele vastavuse kontroll – üldpõhimõtted	11
Head põllumajandus- ja keskkonnatingimused (HPK)	14
Mulla kaitse erosiooni eest	17
Mulla orgaanilise aine säilitamine	21
Mulla struktuuri säilitamine	24
Minimaalne hooldustööde tase põllumajandusmaal	26
Veekogude kaitse reostuse ja äravoolu eest ning veekasutuse reguleerimine	38
Kohustuslikud majandamisnõuded (KM)	40
Loodusliku linnustiku kaitse ja kitsendused kaitsealal, hoiualal ja püsielupaigas (linnudirektiiv KM 1 ja loodusdirektiiv KM 5)	42
Põhjavee kaitse ohtlikest ainetest lähtuva reostuse eest (põhjaveedirektiiv KM 2)	59
Reoveesette kasutamine (reoveesettedirektiiv KM 3)	64
Nitraadireostuse vältimine nitraaditundlikul alal (nitraadidirektiiv KM 4)	69
Loomade registreerimine ja identifitseerimine (KM 6 – 8)	79
Kasutatud terminid	93
Lisad	97
Lisa 1. Väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise miinimumnõuded (VTK nõuded)	97
Lisa 2. Head põllumajandus- ja keskkonnatingimused (HPK) 2010	100
Lisa 3. Viljavaheldusplaan ja külvikorra plaan	102
Lisa 4. Kohustuslikud majandamisnõuded (KM) 2010	104
Lisa 5. Alates 2011. ja 2013. aastast lisanduvad kohustuslikud majandamisnõuded (KM)	107
Lisa 6. Veekeskkonnale ohtlike ainete nimistud 1 ja 2	108
Lisa 7. Orienteeruvad tekkiva sõnniku kogused aastas ja sõnniku toitaine sisaldus sõnniku liikide kaupa	111
Lisa 8. Nitraadireostuse vältimine nitraaditundlikul alal	112

Kasutatud lühendid

NV	nõuetele vastavus (ingl <i>Cross Compliance, CC</i>)
HPK	head põllumajandus- ja keskkonnatingimused (ingl <i>Good Agricultural and Environmental Conditions, GAEC</i>)
KM	kohustuslikud majandamisnõuded (ingl <i>Statutory Management Requirements, SMR</i>)
VTK	väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise miinimumnõuded
ÜPP	(Euroopa Liidu) ühine põllumajanduspoliitika
ÜPT	ühtne pindalatoetus
NTA	nitraaditundlik ala
PKT	põllumajanduslik keskkonnatoetus
EL	Euroopa Liit
PRIA	Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet
PMA	Põllumajandusamet
VTA	Veterinaar- ja Toiduamet
KKI	Keskkonnainspeksioon

Järgnev tabel aitab välja selgitada, millised kontrollitavad nõuded konkreetset taotlejat puudutavad ja kust vastavate nõuete kohta infot leiab.

Kontrollitavad nõuded	Keda puudutab	Lehekülg
Head põllumajandus- ja keskkonnaningimused (HPK)	Kõik toetuste ¹ taotlejad	14
Loodusliku linnustiku kaitse ja kitsendused kaitsealal, hoiualal ja püsielupaigas (linnudirektiiv KM 1 ja loodusdirektiiv KM 5)	Taotlejad, kelle maa asub kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas	42
Põhjavee kaitse ohtlikest ainetest lähtuva reostuse eest (põhjaveedirektiiv KM 2)	Taotlejad, kelle valduses on ohtlike ainete nimistutesse 1 ja/või 2 kuuluvaid aineid ²	59
Reoveesette kasutamine (reoveesettedirektiiv KM 3)	Taotlejad, kes kasutavad reoveesetet	64
Nitraadireostuse vältimine nitraaditundlikul alal (nitraadidirektiiv KM 4)	Taotlejad, kelle maa asub (NTA) alal	69
Loomade registreerimine ja identifitseerimine (KM 6-8)	Taotlejad, kes tegelevad loomakasvatusega	79

¹ Ühtne pindalatoetus, piimasektori eritoetus, ebasoodsamate piirkondade toetus, põllumajanduslik keskkonnatoetus (PKT), Natura 2000 toetus põllumajandusmaale, Natura 2000 toetus erametsamaale, loomade karjatamise toetus.

² Keskkonnaministri 21. augusti 2001. a määrus nr 44 „Veekeskkonnale ohtlike ainete nimistud 1 ja 2“.

Sissejuhatus

Käsiraamatu eesmärk on aidata konsulente nõuetele vastavuse (NV, ingl *Cross Compliance, CC*) alasel nõustamisel. Samuti võivad seda kasutada teemast põhjalikumalt huvitatud tootjad ja teised põllumajandusega tegelevad isikud.

Käsiraamat koosneb kahest osast. Käesolev väljaanne on esimene osa, kus tutvustatakse nõuetele vastavuse süsteemi, nõuetele vastavuse kontrolli üldpõhimõtteid, häid põllumajandus- ja keskkonnatingimusi (HPK, sh püsirohumaa säilitamine; ingl *Good Agricultural and Environmental Conditions, GAEC*) ning esimest kaheksat kohustuslikku majandamisnõuet (KM, ingl *Statutory Management Requirements, SMR*). Käsiraamatu esimeses osas toodud kohustuslike majandamisnõuete kontroll rakendus nõuetele vastavuse süsteemi raames 1. jaanuaril 2009. a.

Käsiraamatu teises osas käsitletakse rahva-, looma- ja taimetervise (rakenduvad 2011. a) ning loomade heaoluga (rakenduvad 2013. a) seonduvaid nõudeid.

Häid põllumajandus- ja keskkonnatingimusi käsitlevas osas tutvustatakse esmalt üldisi põhimõtteid ja tuuakse näiteid teistes ELi liikmesriikides kehtestatud nõuetest. Seejärel on esitatud nõuded koos selgitustega, samuti nõuete kontrollimise põhimõtted.

Kohustuslike majandamisnõudeid käsitlevas osas tutvustatakse esimest kaheksat KMi (linnudirektiiv, KM 1; põhjaveedirektiiv, KM 2; reoveesettedirektiiv, KM 3; nitraadidirektiiv, KM 4; loodusdirektiiv, KM 5; loomade registreerimine ja identifitseerimine, KM 6–8). Esmalt on esitatud maatriksid, mille abil saab välja selgitada, millised kirjeldatud nõuetest on konkreetse ettevõtte jaoks asjakohased. Seejärel tutvustatakse nõuete aluseks olevaid ELi direktiive ja seonduvaid Eesti õigusakte. Iga direktiivi juurest leiab kontrollitavate nõuete tutvustuse koos lühikese seletusega ja nõuete kontrolli puudutava osa. Lisaks kirjeldatakse lühidalt nõustamiseks vajalikku kompetentsi ja tuuakse viited täiendava info saamiseks.

Käsiraamatu koostamisel osalesid Tõnu Talvi (loodus- ja linnudirektiiv), Enn Liive (veekaitse), Arvi Raie (loomade registreerimine ja identifitseerimine), Mariell Jõesalu ja Priit Värk (nõuete kontrolli üldpõhimõtted, HPK nõuete kontroll), Rene Rajasalu ja Pavel Ojava (KM nõuete kontroll), Argo Peepson ja Merit Mikk.

Nõuete kontrolli osa koos hindamismaatriksitega põhineb Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti (PRIA), Keskkonnainspeksiooni (KKI) ning Veterinaar- ja Toiduameti (VTA) materjalidel.

NB! Käsiraamatus on [head põllumajandus- ja keskkonnatingimused sinises kirjas](#), [kohustuslikud majandamisnõuded rohelistes kirjas](#), seadusandlusest tulenev info nõuete juures tavakirjas ning *nõuete selgitused ja lisainfo kaldkirjas*.

Nõuetele vastavus

Nõuetele vastavuse süsteemi rakendamine on üks tähtsamaid Euroopa Liidu 2003. a ühise põllumajanduspoliitika reformi tulemusi, mis mõjutab põllumajandustootjate toetuste suurusi. Nõuetele vastavuse praegused alused on kehtestatud EL Nõukogu määruse (EÜ) 73/2009 artiklites 4–6, lisades II ja III ning „EL ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse“ §-s 23–26.

ELis hakati suuremat tähelepanu pöörama põllumajanduspoliitika keskkonnaküsimustele 1980ndate lõpus. 1992. a ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) reformid keskendusid valdavalt otsetoetustele. Arutelud otsetoetuste üle viisid laiemal debatil põllumajandustoetuste eesmärkide ja võimaluste üle nõuda tootjalt, et nad otsetoetusi saades täidaksid keskkonna- ja muid põllumajandusliku tegevusega seotud nõudeid ning pakuksid ühiskonnale sotsiaalseid või keskkonnavalaseid hüvesid. Need ideed olid osaks üha laienevast mõtteviisist, et põllumajandustoetuste peamine eesmärk ei peaks olema vaid tootmise toetamine. Samal ajal leidis üha enam ka toetust, et põllumajanduses täideti ELi (keskkonna) nõudeid vähem kui mõnes muus sektoris ja põllumajanduse tekitatud keskkonnanahju suurenes. Tekkis mure, et tootjad saavad toetust, kuid samas ei täida elementaarseid keskkonnanõudeid. 1992. a reformide tulemusel said mõned neist nõuetest osaks ühisest põllumajanduspoliitikast. Agenda 2000 reformiga laiendati nõuetele vastavuse kasutamist ja seoses 2003. a ÜPP reformiga muutus nõuetele vastavuse rakendamine liikmesriikidele kohustuslikuks.

Nõuetele vastavuse süsteemiga tagatakse põllumajandustoetuste maksmine täies mahus vaid neile põllumajandustootjatele, kes täidavad erinevatest seadustest tulenevaid nõudeid ning hoiavad põllumajandusmaad heades põllumajandus- ja keskkonnanõuetes.

Nõuetele vastavus koosneb:

- **headest põllumajandus- ja keskkonnanõuetest** (sh peavad ELi liikmesriigid tagama, et nende püsirohumaade pindala ei väheneks),
- **kohustuslikest majandamisnõuetest.**

Nõuetele vastavuse nõudeid peavad järgima taotlejad, kes taotleavad järgmisi toetusi:

- otsetoetused:
  - ühtne pindalatoetus (ÜPT),
  - piimasektori eritoetus.
- Eesti maaelu arengukava 2007–2013 toetused:
  - ebasoodsamate piirkondade toetus,
  - põllumajanduslik keskkonnatoetus (PKT),
    - o keskkonnasõbraliku majandamise toetus,
    - o mahepõllumajandusliku tootmise toetus,
    - o ohustatud tõugu looma pidamise toetus,
    - o kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus ja
    - o poolloodusliku koosluse hooldamise toetus,
  - Natura 2000 toetus põllumajandusmaale,
  - Natura 2000 toetus erametsamaale,
  - loomade karjatamise toetus.

Nõuded kehtivad põllumajandustootja põllumajandusliku tegevuse või põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaa suhtes, olenemata sellest, kas sellele maale toetusi taotletakse või mitte.

Heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste (HPK) osas on nõukogu määruse (EÜ) nr 73/2009 lisas III etteantud teemad:

- mulla erosioon,
- mulla orgaaniline aine,
- mulla struktuur,
- minimaalne hooldustööde tase ja
- veekaitse ja -majandus (rakenduvad hiljemalt 1.01.2012).

Nende teemadega seonduvalt on sätestatud ka detailsemad standardid, mille alusel kehtestab iga riik konkreetsed kontrollitavad nõuded, pidades silmas oma riigi eripärasid, olukorda ja vajadusi. HPK nõuded ei tulene kõik otseselt kehtivatest õigusaktidest – need rakenduvad vaid toetuste taotlejatele. Nõuete täitmine ei tohiks olla lisategevus, kui järgitakse häid tavasid.

HPK nõuded on Eestis kehtinud otsetoetuste taotlejatele alates 2004. a ning osale Eesti maaelu arengukava 2007–2013 toetuste taotlejatele alates 2007. a. Nõudeid on täiendatud. Vastavalt etteantud ajakavale täiendatakse nõudeid ka edaspidi. 2010. a lisandus kolm uut nõuet: hekseldamise piirang looduskaitsealusel rohumaal, põllumajandusmaal asuva loodus- või muinsuskaitse all oleva objekti rikkumise või hävitamise keeld ning nõue omada vee erikasutusluba, kui põllumajandusmaa niisutamiseks kasutatakse põhjavett rohkem kui 5 m³ või pinnavett rohkem kui 30 m³ ööpäevas.

HPK 2010 nõuded on kinnitatud põllumajandusministri 17. veebruari 2010. a määrusega nr 11

„Head põllumajandus- ja keskkonnatingimused, püsirohumaa pindala säilitamise kohustuse täitmise täpsem kord, püsirohumaa pindala säilitamise kohustuse üleandmise alused ja kord ning püsirohumaa säilitamiseks vajalike abinõude rakendamise täpsem kord“.

Kohustuslikud majandamisnõuded (KM) põhinevad ELi direktiividel ja määrustel (kokku 18, toodud Nõukogu määruses (EÜ) 73/2009, lisas II). Kohustuslikud majandamisnõuded jagunevad kolme valdkonda:

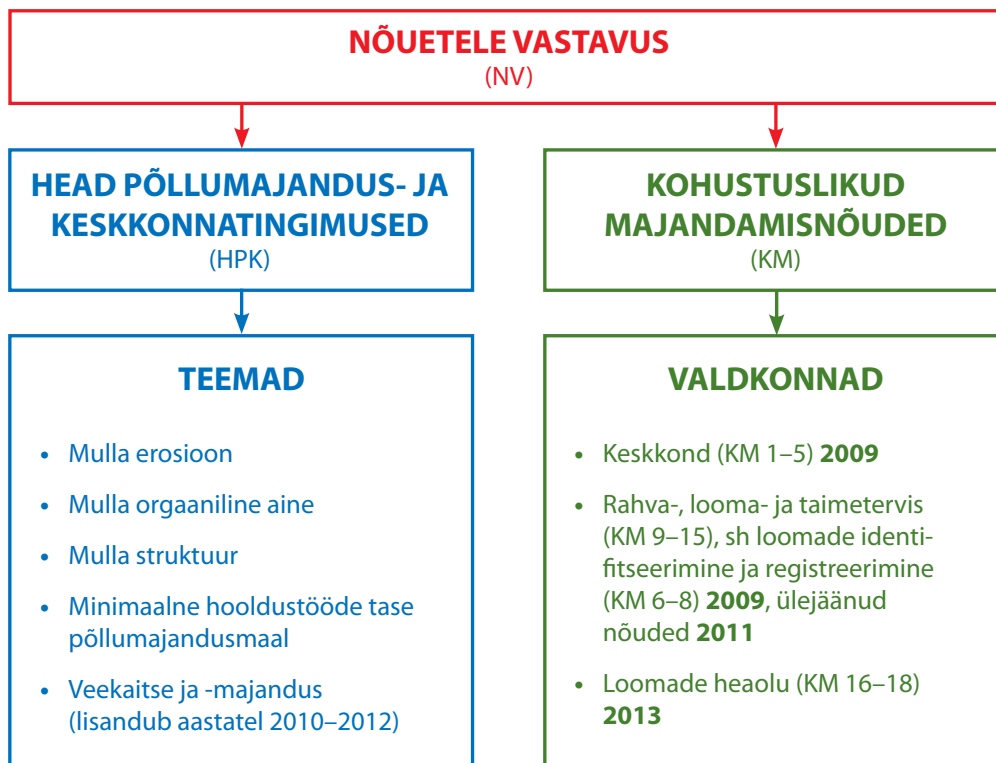
- keskkond (rakendus 2009);
- rahva-, looma- ja taimetervis (rakendub 2011), sh loomade registreerimine ja identifitseerimine (rakendus 2009);
- loomade heaolu (rakendub 2013).

Direktiivi nõudeid rakendab iga liikmesriik oma õigusaktidega. Eestis näiteks on keskkonnannõuded sätestatud looduskaitseaduses ja veeseaduses ning nende alamaktides. Neid nõudeid on tavapärase järelevalve käigus kontrollitud ka varem, kuid nüüd toimub see lisaks ka nõuetele vastavuse süsteemi raames.

Selliseid nõudeid, mida kehtivates õigusaktides pole, kohustuslike majandamisnõuete rakendamisega ei kaasne.

2010. a jätkub heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste ning kohustuslikest majandamisnõuetest keskkonna- ning loomade identifitseerimise ja registreerimise nõuete kontrollimine.

2011. a lisanduvad rahva-, looma- ja taimetervise nõuded ning 2013. a loomade heaolu nõuded.

Joonis 1. Nõuetele vastavuse ülesehitus ja rakendumine Eestis

Õiguslik alus:

Nõukogu määrus (EÜ) nr 73/2009, art. 4–6, lisad II ja III

Komisjoni määrus (EÜ) nr 1122/2009

Komisjoni määrus (EÜ) nr 1975/2006

Euroopa Liidu õigusaktid: <http://eur-lex.europa.eu>

Väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise miinimumnõuded (VTK)

Põllumajandusliku keskkonnatoetuse (PKT) taotlejad peavad 2009. aastast kogu majandusüksuses lisaks nõuetele vastavuse nõuetele täitma väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise miinimumnõudeid (vt lisa 1). VTKd on oma olemuselt täiendavad nõuetele vastavuse nõuded, mida peavad nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 51 kohaselt kogu majandusüksuses täitma kõik PKT taotlejad. Seega kohaldatakse nõudeid:

- keskkonnasõbraliku majandamise;
- mahepõllumajandusliku tootmise;
- poolloodusliku koosluse hooldamise;
- kohalikku sorti taimede kasvatamise;
- ohustatud tõugu looma pidamise toetuse puhul.

Kui PKT taotleja taotleb lisaks ka teisi Eesti maaelu arengukava 2. telje toetusi, vähendatakse VTK nõuete rikumisel ka neid toetusi. VTKd on kehtestatud põllumajandusministri 8. märtsi 2010. a määrusega nr 19 „*Poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord aastateks 2007–2013*“ (lisa 1) ning leitavad Põllumajandusministeeriumi kodulehelt <http://www.agri.ee/nouetele-vastavus> ja PRIA kodulehelt <http://www.pria.ee/docs/resources/3385.doc?>.

Püsirohumaade pindala säilitamine

Püsirohumaad on maa, mida kasutatakse rohu või muude rohhtaime looduslikuks kasvatamiseks (isekülvi teel) või harimiseks (külvamise teel), ning mis ei ole põllumajandusettevõtte külvikorraga hõlmatud viie aasta jooksul või kauem.
(Komisjoni määrus (EÜ) nr 796/2004)

Püsirohumaade pindala säilitamise kohustus tuleneb nõukogu määrusest (EÜ) nr 73/2009 ja on kehtestatud põllumajandusministri 2010. a 17. veebruari määrusega nr 11

„*Head põllumajandus- ja keskkonnatingimused, püsirohumaade pindala säilitamise kohustuse täitmise täpsem kord, püsirohumaade pindala säilitamise kohustuse üleandmise alused ja kord ning püsirohumaade säilitamiseks vajalike abinõude rakendamise täpsem kord*“.

Püsirohumaade säilitamise kohustuse täitmist jälgitakse riigi tasandil.

Püsirohumaade säilitamise kohustuse eesmärk on vältida rohumaade suuremahulist muutmist põllumaaks. Kogu Eesti kohta ei tohi taotlusala püsirohumaade pindala edaspidi väheneda. Püsirohumaade säilitamise kohustuse täitmist jälgib PRIA, selgitades pindalatoetuste menetlemisel iga aasta lõpus välja, missugune on kogu Eesti taotlustel esitatud püsirohumaade pindala suhe kogu põllumajandusmaasse.

- Kui selgub, et Eesti on säilitanud (või suurendanud) 2005. aastal pindalatoetuste taotlustel esitatud püsirohumaade suhte kogu põllumajandusmaasse, siis on püsirohumaade säilitamise nõue Eesti jaoks täidetud.
- Kui selgub, et kogu Eesti taotlustel esitatud püsirohumaade pindala suhe kogu põllumajandusmaasse on konkreetsel aastal võrreldes 2005. aastaga vähenenud üle 5%, teavitab PRIA sellest taotlejaid aasta lõpuks. Taotlejatel, kes siiski soovivad oma püsirohumaade pindala vähendada, tuleb sel juhul esitada taotlus püsirohumaade pindala vähendamiseks või kasutusotstarbe muutmiseks.
- Kui selgub, et kogu Eesti taotlustel esitatud püsirohumaade pindala suhe kogu põllumajandusmaasse on võrreldes 2005. aastaga vähenenud üle 10%, tuleb põllumajandus- ja maaomavalitsustel püsirohumaade PRIA poolt määratud ulatuses uuesti rajada. Tagasirajamise aluseks võetakse kuni 24 kuud tagasi põllumajandus- ja maaomavalitsustel esitatud püsirohumaade pindala.

Detailsemad nõuded leiab ülalmainitud määrusest, lisainfot: http://www.pria.ee/Registrid/Pusirohumaade_sailitamine.

Nõuetele vastavuse kontroll – üldpõhimõtted

Nõuetele vastavuse süsteemi raames kontrollitakse kohapeal vähemalt 1% otsetoetuste ja 1% MAK 2007–2013 perioodi taotlejaid. Kontrollidele viivad läbi:

- **PRIA** – head põllumajandus- ja keskkonnatingimused;
- **Keskkonnainspeksioon (KKI)** – KM keskkonnanõuded, VTK nõuded, HPK nõue 14;
- **Veterinaar- ja Toiduamet (VTA)** – KM loomade identifitseerimine ja registreerimine, alates 2011. a rahva- ja loomatervis, alates 2013. a loomade heaolu;
- **Põllumajandusamet (PMA)** – alates 2011. a taimetervis, VTK nõuded alates 2009. a.

Järelevalveasutused jätkavad oma tavapäraseid kontrole ka nõuetele vastavuse süsteemist eraldi. Kui nõuetele vastavuse rikkumine on tuvastatud muude kontrollimiste (väljaspool nõuetele vastavuse süsteemi kontrollivalimit) käigus, lähevad ka need rikkumised toetuste määramisel ja maksmisel arvesse.

Kõiki nõuete rikkumisi hindavad kontrolliasutused ühtse metoodika järgi hindamismaatriksitega. Hindamisel lähtutakse kolmest kriteeriumist:

- **tõsidus,**
- **ulatus,**
- **püsivus.**

Nõuetele mittevastavuse *tõsidus* sõltub eelkõige nõuetele mittevastavuse tagajärgede olulisusest, võttes arvesse asjaomase nõude või standardi eesmärke.

Nõuetele mittevastavuse *ulatuse* määramisel võetakse arvesse eelkõige seda, kas nõuetele mittevastavusel on kaugemale ulatuv mõju või piirub see põllumajandusettevõtte endaga.

Nõuetele mittevastavuse *püsivus* sõltub eelkõige selle mõju ajalisest ulatusest või nende mõjude mõistlike vahenditega lõpetamise võimalusest.

Samuti võetakse arvesse rikkumise korduvust.

Nende kriteeriumite alusel koostatakse iga nõude hindamiseks maatriks (vt näidet lk 13), mille järgi antakse rikkumisele kriteeriumite kaupa hinne 4 punkti skaalal, kusjuures madalaim hinne on 1 ja kõrgeim 4:

- hinde 1 puhul on tegemist väga väikese rikkumisega,
- hinde 2 puhul on tegemist väikese tähtsusega rikkumisega,
- hinde 3 puhul on nõude rikkumisel oluline tähtsus,
- hinde 4 puhul on nõude rikkumisel väga suur tähtsus.

Rikkumise koondhinne saamiseks liidetakse tõsiduse, ulatuse ja püsivuse punktid kokku. Koondhinne alusel leitakse iga konkreetse nõude rikkumise sanktsioon ehk toetuste vähendamise protsent. Koondhindele vastav vähendamine on järgmine:

- **koondhinne 3 – 5 = 1%,**
- **koondhinne 6 – 10 = 3%,**
- **koondhinne 11 – 12 = 5%.**

Sellist hindamissüsteemi kasutatakse võrdse kohtlemise tagamiseks, sest on selge, et ühekordne väikese ulatusega rikkumine ei ole võrreldav näiteks püsivast raskest rikkumisest tingitud põhjavee reostamisega.

Valdkonna (HPK, keskkond, rahva-, looma- ja taimetervis, loomade heaolu) sisesealt lähevad arvesse selle nõude rikkumisega seonduvad punktid, mille koondhinne on kõige kõrgem. Kui rikkumised on tuvastatud erinevates valdkondades, siis vähendusprotsendid liidetakse, **maksimaalseks vähendamiseks esmasel rikkumisel on 5% (v.a tahtliku rikkumise korral).**

Rikkumise **korduvuse** korral on maksimaalne vähendamine **15%**. Toetussumma arvutamisel võetakse korduvuse korral arvesse ka 2007.–2008. a vastavate nõuete rikkumisi, mis kehtisid enne praeguse nõuetele vastavuse süsteemi rakendumist.

Kui on tegemist **tahtliku** nõude rikkumisega, vähendatakse toetussummat **kuni 100%**.

Inspektoril on olukorda arvestades ja raskendavatest või pehmendavatest asjaoludest lähtuvalt õigus rikkumist hinnata maatriksist erinevalt (nt lk 13 toodud näites on püsivuse puhul võimalikud ka 1 ja 2 punkti) ja/või määrata järelkontroll.

Ebaoluliste ja lihtsasti eemaldatavate rikkumiste korral on õigus jätta rikkumine arvestamata, samuti võidakse määrata taotlejale tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks ja teha tähtaja möödumisel järelkontroll. Kui sellisel juhul on järelkontrolli ajaks puudus kõrvaldatud, ei loeta nõuet rikutuks ning toetuste vähendamist ei toimu.

Kui nõudeid ei ole taotlejast mitteolenevatel põhjustel võimalik täita (nt vihmade suve tõttu on raskendatud niitmine), tuleb sellest kindlasti PRIAt teavitada.

Sanktsioneerimine

Esmase rikkumise puhul vähendatakse toetussummat 1–5%.

Korduva rikkumise puhul vähendatakse toetussummat 3–15%.

Tahtliku rikkumise korral ei ole vähendusprotsent alla 15%, ülemmääraks võib olla kuni 100% vähendamist ehk toetusest ilmajäämine. Äärmusliku tõsiduse, ulatuse või püsivuse korral ja juhtudel, kui on korduvaid tahtlikke nõuete rikkumisi, võidakse põllumajandustootja taotlus rahuldamata jätta ka järgmisel kalendriaastal.

Esmane rikkumine

Esmase rikkumise tuvastamise korral lähtutakse lõpliku vähendusprotsendi leidmisel sellest, kas rikkumised on tuvastatud ühes või mitmes valdkonnas. Kui nõude rikkumised on tuvastatud ühes valdkonnas, siis läheb arvesse suurim selle valdkonna nõude rikkumise koondhinne. Kui nõude rikkumised on tuvastatud erinevates valdkondades, siis vähendusprotsendid küll liidetakse, kuid maksimaalne vähendamine on kuni 5% (v.a tahtliku rikkumise korral).

Ebaolulised rikkumised ja järelkontroll

Kui kohapealses kontrollis tuvastatakse nõuete täitmisel mittevastavus ebaolulises ulatuses ja mittevastavus on taotleja poolt raskusteta kõrvaldatav, võidakse anda taotlejale täiendav tähtaeg (üldjuhul kuni 14 päeva) puuduse kõrvaldamiseks ja teha tähtaja möödumisel järelkontrolli. Kui sellisel juhul on järelkontrolli ajaks rikkumine eemaldatud, ei loeta nõuet rikutuks ning toetuste vähendamist ei toimu.

Ebaolulise ulatusega rikkumiseks võidakse heade põllumajandus- ja keskkonnaningimuste (näiteks rohumaa niitmise nõue) puhul lugeda konkreetse nõude täitmata jätmist hinnanguliselt mitte suuremas ulatuses kui 5% kogu taotleja pinnast. Kindlasti lähtutakse rikkumise ebaolulisuse hindamisel esinenud puuduse iseloomust ja selle lihtsa kõrvaldamise võimalikkusest. Samuti tuleb kontrollijal nõuete hindamisel arvestada taotleja põhjendustega, miks on nõue puudulikult täidetud. Rikkumisi, mis kujutavad otsest ohtu inimese või loomade tervisele (nt mõned keskkonnanõuded, loomade heaolu nõuded), ei käsitleta ebaoluliste rikkumistena.

Korduvus

Korduvust arvestatakse toetuste lõikes ainult nende toetuste korral, mida taotleti mõlemal rikkumise tuvastamise aastal. Korduvust arvestatakse lisaks juhul, kui toetus loetakse mõne teise toetuse jätkuks (näiteks KST 2007+/KSM) ja selle teise toetuse taotlemise ajal on tuvastatud rikkumine.

Kui rikkumisele järgneva kahe kalendriaasta jooksul esineb uuesti sama standardi või nõude osas korduv rikkumine, siis vähendamise protsendi leidmiseks korrutatakse nõude rikkumise % korduvuse määraga, milleks on 3. Juhul, kui korduv rikkumine leitakse sama nõude või standardi osas teist korda, korrutatakse kolmeaastase eelmise aasta nõude rikkumise %. Kui sel moel leitud tulemus ületab korduvuse protsendile määratud piiri (15% vähendamist), siis teavitab PRIA põllumajandustootjat, et sama rikkumise veelkordsel tuvastamisel käsitletakse seda tema tahtliku käitumisena.

NB! Toetussumma arvutamisel võetakse korduvuse korral arvesse ka 2007.–2008. a nõuete rikkumisi, mis kehtisid enne nõuetele vastavuse süsteemi rakendumist. Nt: põld oli 2008. a niitmata ja selle eest saadi karistada. Kui 2010. a leidub sama rikkumine, siis läheb see juba korduvuse alla.

Tahtlikkus

Tahtlikkusena käsitletakse ühe ja sama nõuetele vastavuse nõude korduvaid eiramisi pärast põllumajandustootja eelnevat hoiatamist.

Samuti võib kontrolli läbiviija hinnata nõude rikkumise tahtlikuks, kui nõude rikkumisel on väga oluline mõju. Nõude tahtliku rikkumise korral on kontrollival asutusel võimalik määrata toetuse vähendamise protsents (15–100%) olenevalt rikkumise olulisusest.

Lisaks saab tahtlikkust määrata ka kogu nõuetele vastavuse pakatile, kui taotlejal on erinevates valdkondades olulisi nõuete rikkumisi.

HINDAMISMAATRIKSI NÄIDE:

Nõue: Taotleja kannab andmed põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta veeseaduse § 26¹ lõike 7 alusel peetavasse põlluraamatusse.

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Puuduvad eelmiste aastate põlluraamatud, jooksva aasta põlluraamat olemas	Jooksva aasta põlluraamatus puuduvad väheolulised andmed või on need ebatäpsed	Jooksva aasta põlluraamatus puuduvad olulised andmed	Jooksva aasta põlluraamat puudub või on täielikult täitmata
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Kanded puudulikud kuni 25% kogu põllumajandusmaa pinnast	Kanded puudulikud 25–50% kogu põllumajandusmaa pinnast	Kanded puudulikud üle 50% kogu põllumajandusmaa pinnast	
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
			Puuduvad andmed, mida ei saa usaldusväärselt taastada; puudub 1 aasta põlluraamat	Puuduvad 2 ja enama aasta põlluraamatud

Allikas: PRIA

Näide:

Taotlejal on 40 ha põllumajandusmaad. Olemas on jooksva aasta põlluraamat, kuid puuduvad väheolulised andmed 8 ha kohta. Puuduvad 2004., 2005. ja 2006. a põlluraamatud.

Tõsidus: puudub põlluraamat eelmiste aastate kohta, jooksva aasta põlluraamat on olemas, kuid puuduvad väheolulised andmed, seega antakse 2 punkti.

Ulatus: 8 ha moodustab 20%, seega antakse 1 punkt.

Püsivus: puuduvad kolme eelmise aasta põlluraamatud, seega antakse 4 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 2+1+4=7 punkti (3% vähendamist).

Kriteerium/Hinne	1	2	3	4
Tõsidus		X		
Ulatus	X			
Püsivus				X
KOKKU	2+1+4=7			

Hindamismaatriksid leiab ka PRIA kodulehelt:

http://www.pria.ee/toetused/valdkond/teadmiseks/nouetele_vastavus.

Head põllumajandus- ja keskkonnatingimused (HPK)

Heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste teemad on kehtestatud Nõukogu määruse (EÜ) nr 73/2009 artiklis 6 ja lisa III antud raamistiku alusel.

HPK nõuded olid 2009. aastani seotud nelja teemaga, kolm neist puudutavad mullakaitset ja üks põllumajandusmaade hooldamist. Iga teemaga on seotud omakorda rida standardeid. Seoses ÜPP tervisekontrolliga muudeti heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste üldisi printsiipe ja täiendati neid ühe uue teemaga: veekaitse ja -majandus. Standardid, mille alusel iga liikmesriik peab nõuded kehtestama, jagunevad nüüdsest kohustuslikeks ja valikstandarditeks (vabatahtlikud, välja arvatud siis, kui liikmesriigil oli sellise standardi jaoks nõue juba kehtestatud ja/või on selle standardi osas olemas siseriiklik regulatsioon). Täpsustatud on maastikule iseloomulike vormide säilitamise standardit (toodud eraldi välja maastikuelemendid nagu hekid, tiigid, üksikpuud, põlluservad).

Teema	Standardid
Mulla erosioon: Mulla kaitsmine asjakohaste vahenditega	- minimaalne taimkate - kohaspetsiifilistele tingimustele vastav maakasutus - <i>veepüüde terrassid (valikstandard)</i>
Mulla orgaaniline aine: Mulla orgaanilise aine säilitamine asjakohaste tegevuste abil	- koristusjäätmete käitlus haritavaal maal - <i>külvikordade standardid (valikstandard)</i>
Mulla struktuur: Mulla struktuuri säilitamine asjakohaste meetmete abil	- <i>masinate asjakohane kasutamine (valikstandard)</i>
Minimaalne hooldustööde tase: Hooldustööde minimaalse taseme tagamine ja kasvukohtade kvaliteedi halvenemise vältimine	- maastikule iseloomulike vormide säilitamine, sealhulgas vajaduse korral hekid, tiigid, kraavid ja puude read, kogumid või üksikud puud ning põlluservad - põllumajandusmaa võsastumise vältimine - püsirohumaade kaitse - <i>minimaalne loomkoormus ja/või asjakohane režiim (valikstandard)</i> - <i>kasvukohtade loomine ja/või säilitamine (valikstandard)</i> - <i>oliivipuude väljajuurimise keelustamine (valikstandard)</i> - <i>oliivisalude ja viinapuude heade kasvutingimuste säilitamine (valikstandard)</i>

Lisandub ÜPP tervisekontrolli raames hiljemalt 1.01.2012, esimesed nõuded lisandusid 2010. a.

Veekaitse ja -majandus: Veekogude kaitse reostuse ja äravoolu eest; veekasutuse reguleerimine	- vooluveekogude äärde puhverribade rajamine - loataotlusmenetluste täitmine, kui vee kasutamiseks niisutussüsteemis tuleb taotleda luba
---	---

Enamasti on liikmesriigid rakendanud nõudeid, mida seadusandlus ei kehtesta, mitmete liikmesriikide puhul on paljud nõuded olnud osaks üldistest keskkonnatingimustest. EL riikide õigusruum on väga erinev, seetõttu erinevad heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste nõuded liikmesriigiti oluliselt ja pole otseselt võrreldavad.

Järgnevalt on toodud lühike ülevaade Läti, Soome ja Austria HPK nõuetest 2007. a seisuga.

LÄTI 2007

Teema	Nõue
Mulla erosioon:	1. Tootja peab hooldama oma maadel asuvaid drenaažisüsteeme, v.a aladel, mis on määratletud keskkonnatundlikena. Olemasoleva drenaaži eemaldamiseks või uue rajamiseks peab olema kontrollasutuse luba.
Mulla orgaaniline aine:	1. Taimed, taimejäänused ja põhk tuleb viia mulda, et säilitada põllumajandusmaa viljakus. Seda tuleb teha sobival ajal koristuse järgselt, et vältida umbrohtude levikut.
Mulla struktuur:	1. Põllumajandusmaa harimisel tuleb kasutada sobivat tehnikat.
Minimaalne hooldustööde tase:	1. Rohumaa peab olema niidetud või karjatatud ja niide peab olema koristatud või hekseldatud ja laiali laotatud enne 1. augustit (erandina mesilaste korjealana kasutatava rohumaa puhul 10. septembriks). Kui taotletakse põllumajanduslikku keskkonnatoetust, peab järgima MAK 2004–2006 ja MAK 2007–2013 nõudeid. 2. Põllumajandusmaad peab hoidma heas põllumajanduslikus korras: <ul style="list-style-type: none"> - põllumajandusmaal ei tohi olla võsa ega invasiivseid taimeliike; - põllumajandusmaad ei tohi metsastada ega lasta soostuda.

SOOME 2007

Teema	Nõue
Mulla erosioon:	1. Kasutuses olevale kultuurideta haritavale maale tuleb külvata heintaimed. Külvata võib samu taimi, mida külvatakse maastikuhoolduse või looduskaitse eesmärgil kesasse jäetavale maale. 2. Põldude ja suuremate kraavide/veekogude ääres peab olema 60 cm laiune harimata riba, kus on keelatud kasutada taimekaitsevahendeid ja väetisi. 3. Kaitsmata põhjaveega aladele peab külvama seemnesegu, mis sisaldab vähemalt 20% lämmastikku siduvaid liike.
Mulla orgaaniline aine:	1. Põllumajandusliku keskkonnatoetuse taotleja peab kasvatama vähemalt kahte liiki taimedest, mis on toodud põllumajanduse ja metsanduse ministri määruses. Nõue ei kehti tootjatele, kellel on ainult rohumaad. 2. Põhu põletamine on keelatud. Põhku võib põletada vaid juhul, kui see on vajalik külvi ettevalmistamiseks ning tuulekaera, haiguste ja kahjurite hävitamiseks.
Mulla struktuur:	1. Raskete masinate kasutamist tuleb märja maa korral vältida, et mulda mitte tihendada.
Minimaalne hooldustööde tase:	1. Rohumaid tuleb enne augusti lõppu üks kord aastas niita. Niitmisel tuleb arvestada lindude ja loomade kaitse vajadusega. 2. Kesa tuleb ebasoovitava taimestiku leviku vältimiseks igal aastal niita või muul viisil hooldada. 3. Kui püsirohumaana määratletud maad ei karjatata, tuleb seda niita. Niitmisel tuleb arvestada lindude ja loomade kaitse vajadusega. 4. Põldudel asuvad puude ja põõsaste grupid ning kivihunnikud tuleb säilitada. Nende elementide eemaldamine on lubatud vaid juhul, kui need takistavad märkimisväärselt põllumajanduslikku tegevust. Eemaldamiseks on vajalik pädeva asutuse luba. 5. Tuleb kasutada tuulekaera tõrjeabinõusid (vastavalt riiklikule seadusandlusele).

AUSTRIA 2007

Teema	Nõue
Mulla erosioon:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Haritav maa, mis pole kasutuses põllumajanduslikuks tootmiseks, peab olema vegetatsiooniperioodil taimkattega kaetud (aprill – september). 2. Põllumajandusmaal pole tööde tegemine lubatud, kui maapind on külmunud, veega küllastunud, üle ujutatud või lumega kaetud. 3. Maa harimine on keelatud seisuveekogu (pindalaga üle 1 ha) ääres lähemal kui 10 m, vooluveekogude (laiusega üle 5 m) ääres lähemal kui 5 m. 4. Terrasside eemaldamine on keelatud, v.a juhul, kui selleks on spetsiaalne luba.
Mulla orgaaniline aine:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Heina ja põhu põletamine on keelatud (fütosanitaarsetel ja ilmastikust tulenevalt lubatud erandid).
Mulla struktuur:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Põllumajandusmaal pole tööde tegemine lubatud, kui maapind on külmunud, veega küllastunud, üle ujutatud või lumega kaetud. 2. Maa harimine on keelatud seisuveekogu (pindalaga üle 1 ha) ääres lähemal kui 10 m, vooluveekogude (laiusega üle 5 m) ääres lähemal kui 5 m.
Minimaalne hooldustööde tase:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kündmine on keelatud (v.a puhverribad): <ul style="list-style-type: none"> - nõlvadel, mille kalle on suurem kui 15% (v.a erandjuhud, nt püskikultuuride rajamiseks); - lähemal kui 10 m vähemalt 1 ha suuruse seisuveekogu puhul; lähemal kui 5 m vähemalt 5 m laiuse veekogu puhul. 2. Kaitsealuste maastikuelementide eemaldamine on keelatud. Kogu põllumajandusmaa tuleb hoida heas põllumajanduslikus seisundis ning vältida umbrohtumist ja võsastumist.

Heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste (HPK) nõuded Eestis 2010

HPK nõuded on kinnitatud põllumajandusministri 2010. a 17. veebruari määrusega nr 11

„Head põllumajandus- ja keskkonnatingimused, püsirohuma pindala säilitamise kohustuse täitmise täpsem kord, püsirohuma pindala säilitamise kohustuse üleandmise alused ja kord ning püsirohuma säilitamiseks vajalike abinõude rakendamise täpsem kord“ (vt lisa 2).

Alljärgnevalt on toodud teemade kaupa HPK nõuded (sinine tekst), lühikesed selgitused ja nõuete kontrolliga seonduv info.

Mulla kaitse erosiooni eest

Põllumajandusuuringute Keskuse uuringu alusel esineb Eestis põhiliselt vee-erosiooni, mis ei ole üleriikliku tähtsusega, kuid piirkondlikult omab erosiooni tõkestavate meetmete rakendamine olulist tähtsust. Erodeeritud mullad paiknevad Eestis peamiselt Kagu-Eestis – erodeeritud mulla % on PRIA registri põllumassiividest kõrgem kui 30% viies vallas: Haanja, Otepää, Valgjärve, Vastseliina ja Misso vallas.

Järgneva kahe nõude eesmärk on kaitsta muldi erosiooni eest.

HPK NÕUE 1: Haanja, Otepää, Valgjärve, Vastseliina ja Misso vallas asuvast põllumajandusmaast, mida taotlejal on õigus kasutada, peab vähemalt 30% olema talvise taimkatte all. Talviseks taimkatteks loetakse 1. novembrist kuni 31. märtsini põllumajandusmaal olevad põllumajanduskultuurid ja kõrretüü.

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõude rikkumise tõsidust, ulatust ja püsivust hinnatakse, kui tuvastatakse, et talvise taimkatte all on vähem kui 30% taotleja ülalnimetatud viies vallas asuvast põllumajandusmaast. Kohapealses kontrollis lähtutakse põlluraamatusse tehtud sissekannetest ja reaalsest olukorrast põllul, mis tuvastatakse visuaalselt.

Talvise taimkatte arvestusse lähevad kõik taotlusel näidatud rohumaad (PR – püsirohuma, LR – looduslik rohuma, PLK – poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse alad, samuti lühiajalised rohumaad), püskikultuurid, külvatud talviljad ja kõrretüü. Kui taotleja on näiteks planeerinud talvise taimkatte alla põllu nr 1, kuid reaalselt on talvise taimkatte all põld nr 3, siis väär planeerimise osas nõuet rikutuks ei loeta (kui reaalselt on 30%-lise talvise taimkatte olemasolu tõendatud). Sellisest muudatusest ei ole kohustust PRIA-t teavitada, kuid taotleja võiks seda siiski teha.

Talvise taimkatte olemasolu saab visuaalselt kontrollida pärast 1. novembrit. Kui talvise taimkatte arvestuse saab teha taotluse järgi suveperioodil ning sellisel juhul moodustavad rohumaad talvise taimkatte nõutud protsendi, siis ei pea (kuid võib) inspektor täiendavat kontrolli antud nõude osas tegema.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas talvine taimkate on külvatud, kuid ei ole tärganud 1. novembriks, talvine taimkate on tärganud, kuid kultuur on üksikute laikudena või pärast 1. novembrit üles haritud või on talvine taimkate jäetud rajamata.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suur osa (%) antud valdades taotleja kasutuses olevast põllumajandusmaast on talvise taimkatte all.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas talvise taimkatte puudumise tõttu on toimunud mulla erosioon või pole seda toimunud.

Kui on teada, et nimetatud piirkonnas on olnud ootamatud öökülmad, suured ja pikaajalised vihmajärged, lumevaene talv ning taotleja selgitab, et vili pole tärganud/on hukkunud ilmastikuolude tõttu, siis seda võetakse hindamisel arvesse.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Talvine taimkate külvatud, kuid ei ole tärganud 1. novembriks, visuaalselt näha, et seemned on idanenud	Talvine taimkate on ebaühtlane, kultuur üksikute laikudena või pärast 1. novembrit üles haritud	Talvine taimkate rajamata	
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Talvise taimkatte all on üle 25% antud valdades asuvast taotleja kasutuses olevast põllumajandusmaast	Talvise taimkatte all on 10–25% antud valdades asuvast taotleja kasutuses olevast põllumajandusmaast	Talvise taimkatte all on alla 10% antud valdades asuvast taotleja kasutuses olevast põllumajandusmaast	
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Puudub talvine taimkate, kuid erosiooni ei ole toimunud	Puudub talvine taimkate ning on tuvastatud mulla ärakanne tuule- või vee-erosiooni tagajärjel	

Allikas: PRIA

HPK NÕUE 2: Üle 10% kaldega aladel tuleb erosiooni takistamiseks põllumajandusmaa harimisel kasutada sobivaid agrotehnilisi võtteid. Sobivateks agrotehnilisteks võteteks on mulla harimine risti kallakuga, püsirohuma rajamine, heintaimede kasvatamine, orgaaniliste väetiste kasutamine kooskõlas veeseaduse §-ga 26¹, minimeeritud mullaharimine, kaitseribade rajamine küngaste nõlvadele või veekogude kallastele või muu mullaerosiooni takistav tegevus.

Üle 10% kaldega alade määramiseks kasutab PRIA Maa-ameti poolt koostatud üle 10% kaldega alade kaarti. Infot, kas tootja kasutataval maal on üle 10% kaldega alasid, leiab PRIA põllumassiivide veebikaardilt https://kls.eesti.ee/pria_avalik_kaart/

Intensiivne vee-erosioon. Foto: Illar Lemetti

Veeseaduse § 26¹ kohaselt:

- väetise laotamine pinnale on keelatud haritava maal, mille maapinna kalle on üle 10%. Kui maapinna kalle on 5–10%, on pinnale väetise laotamine keelatud 1. novembrist kuni 15. aprillini.
- orgaanilisi ja mineraalväetisi ei tohi laotada 1. detsembrist kuni 31. märtsini ja muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üleujutatud, või veega küllastunud maale.
- kasvavate kultuurideta põllul tuleb sõnnik pärast laotamist mulda viia 48 tunni jooksul.

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõude kohaselt tuleb üle 10% kaldega aladel põllumajandusmaa harimisel kasutada sobivaid agrotehnilisi võtteid ning pidada kinni väetiste kasutamise keelust vastavalt veeseaduse § 26¹. Sobivateks agrotehnilisteks võteteks on:

- mulla harimine risti kallakuga,
- püsirohumaa rajamine,
- heintaimede kasvatamine,
- orgaaniliste väetiste kasutamine kooskõlas veeseaduse §-ga 26¹,
- minimeeritud mullaharimine,
- kaitseribade rajamine küngaste nõlvadele või veekogude kallastele või
- muu mullaerosiooni takistav tegevus.

Üle 10% kaldega aladel kontrollitakse, kas vastavatel põldudel on kasutatud sobivaid agrotehnilisi võtteid ning kas väetiste kasutamise piirangutest on kinni peetud. Kui kaldega alale on rajatud püsirohumaa või kasvatatakse heintaimi, on nõue täidetud. Samuti on nõue täidetud, kui kaldega aladel kasvatatakse põllumajanduskultuure, kuid küngaste nõlvadele või veekogude kallastele on rajatud kaitseribad (hekid, puudesalud jne) või on harimistöid tehtud risti kallakuga. Sobivaks agrotehniliseks võtteks loetakse ka minimeeritud mullaharimist, mille puhul on kündmine asendatud mulla kobestamisega. Lisaks tuleb nõude kontrollimisel vaadata väetiste nõuetekohast kasutamist – kasutatavad väetised tuleb 48 h jooksul mulda viia.

Nõuet kontrollitakse nii visuaalselt kui ka põlluraamatu järgi. Põlluraamatust kontrollitakse esmalt, kas üle 10% kaldega aladel on väetisi kasutatud ning järgnevalt, kas need on nõutud aja jooksul sisse küntud. Kui kaldega ala asub vaid ühes põllu osas, siis antud nõude kontekstis on ülejäänud osale lubatud väetisi laotada ning pinnale jätta, kuna nõue kohaldub vaid üle 10% kaldega aladele.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas kaldega alal pole erosiooni takistamiseks kasutatud sobivaid agrotehnilisi võtteid või pole pinnale laotatud väetisi 48 tunni jooksul mulda viidud.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) põldude pinnast, mis asuvad üle 10% kaldega põllumajandusmaal, on nõuet rikutud.

Püsivus – lähtutaks sellest, kas üle 10% kaldega alal asuvatel põldudel on sobivate agrotehniliste võtete kasutamata jätmise tõttu erosioon toimunud või mitte.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
			Harimisel ei ole kasutatud erosiooni takistamiseks sobivaid agrotehnilisi võtteid	Kaldega alal pinnale laotatud väetisi ei ole 48 h jooksul mulda viidud
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Nõuet on rikutud taotleja põllumajandusmaal kuni 5% põldude pinnast, mis asuvad kaldega alal	Nõuet on rikutud taotleja põllumajandusmaal 5–25% põldude pinnast, mis asuvad kaldega alal	Nõuet on rikutud taotleja põllumajandusmaal üle 25% põldude pinnast, mis asuvad kaldega alal	
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Põldudel, mis asuvad üle 10% kaldega alal ei ole erosiooni takistamiseks kasutatud sobivaid agrotehnilisi võtteid, kuid erosiooni ei ole toimunud	Põldudel, mis asuvad üle 10% kaldega alal ei ole erosiooni takistamiseks kasutatud sobivaid agrotehnilisi võtteid ning on tuvastatud mulla ärakanne tuule- või vee-erosiooni tagajärjel	

Allikas: PRIA

Mulla orgaanilise aine säilitamine

Järgneva kahe nõude eesmärk on aidata kaasa mulla orgaanilise aine säilitamisele.

HPK NÕUE 3: Põllumajandusmaal kulu, heina ja põhku põletada ei ole lubatud.

Kokkukogutud põhku ja heina on võimalik kasutada nt loomasöödaks, allapanuna, ära müüa või anda jahimeestele ulukite toitmiseks. Riknenud põhku, heina või silo saab eelnevalt hekseldada ja segada sõnniku hulka või kompostida.

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõue kehtib kogu põllumajandusmaal, sh maal, millele toetusi pole taotletud. Nõude täitmist hinnatakse visuaalselt põlde kontrollides. Põletamisele viitavad kõrbenud taimed või taimejäänused ja kontrolli hetkel põlev kulu, hein või põhk. Kui kohapealse kontrolli käigus leitakse, et taotleja on põllumajandusmaal kulu, põhku või heina põletanud, kuid taotleja väidab, et seda on tehtud tema teadmata, peab tal olema ette näidata põlengu kohta politseile esitatud avalduse koopia.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas põletatud on kokku kogutud või kokku kogumata kulu, heina või põhku.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) põllumajandusmaast on nõude rikkumine toimunud. Kui tuli on väljunud taotleja territooriumilt, antakse ulatuse eest neli punkti.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas põllumajandusmaa, millel on kulu, heina või põhku põletatud, on võimalik kasutusele võtta jooksval aastal või on põletamisest taastumine pikaajalisem protsess.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
			Põllumajandusmaal on põletatud kokku kogutud põhku/ heina	Põllumajandusmaal on põletatud kokku kogumata heina, põhku või kulu
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Kulu on põletatud kuni 5% kogu põllumajandusmaast või on põletatud kokku kogutud heina/põhku	Kulu on põletatud 5–25% kogu põllumajandusmaast	Kulu on põletatud üle 25% kogu põllumajandusmaast	Kulu põletamisel on tuli väljunud taotleja territooriumilt
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
			Põletamisest taastumine toimub vegetatsiooniperioodi jooksul, põllumajandusmaa on võimalik kasutusele võtta jooksval aastal	Põletamisest taastumine on pikaajaline protsess ning järgmisel aastal pole võimalik põllumajandusmaad kasutusele võtta

Allikas: PRIA

Kui taotleja ise pole kulu, heina või põhku põletanud, vaid seda on teinud keegi teine, tuleb sellest kindlasti PRIAt teavitada ja teha avaldus politseisse.

HPK NÕUE 4: Taotleja koostab või vajadusel uuendab hiljemalt taotluse esitamise aasta 15. juuniks põllumajandusmaa kohta viljavaheldus- või külvikorrplaani, mis peab olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav 5 aastat pärast selle koostamist. Plaanis peavad sisalduma vähemalt viljavahelduse või külvikorra näidisplaani andmed.

HPK NÕUE 4 erisus: Viljavaheldus- või külvikorrplaani ei pea koostama püsirohumaad, puuvilja- ja marjakultuuride ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutataval põllumajandusmaal ja põllul, mis on väiksem kui 0,3 ha.

Taotlejal peab olema viljavaheldusplaani või külvikorrplaani koostatud kõigi põllumajanduslikus kasutuses olevate maade kohta, mille maakasutustüübiks on märgitud „P“ (põllu-, rühvel- ja köögiviljakultuurid, aedmaasikas, lühiajaline rohumaad) ja „M“ (mustkesa). Taotleja võib igal aastal koostada uue plaani, kuid eelnevad plaanid peavad olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadavad 5 aasta jooksul pärast nende koostamist.

Viljavaheldus/külvikorrplaani koostamist kontrollitakse nõuetele vastavuse raames alates 2009. a, st varasemate plaanide olemasolu ei kontrollita (KSM toetuse taotlejatel, kes võtsid kohustuse 2007. a nitraaditundlikule alale, kontrollitakse ka varasemal aastal koostatud plaane).

Kui kõik vajalikud andmed on kättesaadavad, võib viljavaheldus- või külvikorrplaani olla ka elektrooniline või vabas vormis. Viljavaheldusplaani koostatakse etteulatult järgnevatel aastatel, vajadusel uuendatakse seda iga aasta 15. juuniks.

Viljavaheldusplaanis peavad sisalduma järgmised andmed:

- 1) ettevõtte nimi; tootja ees- ja perekonnanimi;
- 2) põllumassiivi number;
- 3) põllu number;
- 4) põllu pindala (ha);
- 5) viie aasta jooksul planeeritavad kultuurid.

Külvikorrplaanis peavad sisalduma järgmised andmed:

- 1) ettevõtte nimi; tootja ees- ja perekonnanimi;
- 2) külvikorra rotatsioon – kultuuride paigutuslik ja ajaline vaheldus külvikorras. Kui ettevõttes rakendatakse mitut külvikorda, siis peab rotatsioon olema planeeritud iga külvikorra kohta;
- 3) külvikord, mis sisaldab andmeid eelkultuuri ning viie aasta jooksul planeeritavate kultuuride põldude kaupa;
- 4) rohumaad, kus külvikorda ei rakendata, kuid mida on planeeritud pealt parandada või uuendada. Selliste rohumaade kohta esitatakse järgmised andmed: põllu number, pindala (ha), rohumaad planeeritav uuendamise või pealtparandamise aasta ja kuu.

Viljavahelduse ja külvikorra näidisplaani on toodud lisa 3 ja PRIA kodulehel <http://www.pria.ee>

Nõuetele vastavuse kontroll

Kohapeal kontrollitakse viljavaheldus/külvikorrplaani olemasolu ning selle korrektsust.

Kontrollitakse, kas taotleja on 15. juuniks kandnud kõik maakasutustüübiga „P“ (sh aedmaasikas, heinaseemnepõld, haljaskesa) ja „M“ (mustkesa) märgitud põllud viljavaheldus/külvikorrplaani ning kas nendel põldudel tegelikult kasvavad põllukultuurid või/ja mustkesa vastavad plaanis esitatule. Plaani vastavust tegelikule olukorrale kontrollitakse põlluraamatust (kultuur) ja visuaalselt looduses vaid jooksva aasta kohta. Eelnevate aastate plaanide korral kontrollitakse üksnes nende olemasolu.

Kui viljavahelduses/külvikorras tehakse muudatusi, siis peavad need muudatused kajastuma ka viljavaheldus/külvikorrplaanis (muudatused tuleb viljavaheldus/külvikorrplaani sisse viia enne 15. juunit). Kui viljavahelduses/külvikorras tehtavad muudatused ei muutu taotlusel esitatud andmed, siis PRIAt sellest teavitama ei pea. Juhul kui muudatusi on palju, siis on soovitatav teha uus viljavaheldus/külvikorrplaani ning varem koostatud viljavaheldusplaani säilitada ettevõttes vähemalt 5 aastat.

Taotleja võib (aga ei pea) viljavaheldus/külvikorrplaani kanda selliseid maakasutustüübiga „P“ või „M“ märgitud põlde, mis on väiksemad kui 0,30 hektarit. Juhul, kui taotlejal on registrist väljas olevaid 0,30 ha suuruseid või suuremaid põlde maakasutusega „P“ või „M“, siis peavad ka need kajastuma viljavaheldus/külvikorrplaanis.

Põllumaa hulka ei loeta:

- vähemalt viie aasta vanust või vähemalt viie aasta vanuseks planeeritud püsirohumaad;
- looduslikku rohumaad;
- puuvilja- ja marjakultuuride kasvatamiseks kasutatavat maad;
- ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatavat maad.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas plaanis puuduvad väheolulised andmed, olulised andmed või puudub plaan täiesti. Arvestatakse plaanis toodud andmete vastamist reaalsele andmetele (tegelikult kasvatatavad ja põlluraamatus toodud kultuurid), plaani täitmise korrektsust ja plaanide olemasolu eelnevate aastate kohta. Väheolulisteks andmeteks või ebatäpsuseks loetakse näiteks seda, kui taotleja on märkinud ekslikult põllu numbri plaani valesi.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurt osa (%) pinnast, mille kohta tuleb viljavaheldus- või külvikorrplaani koostada, puudulikud kanded puudutavad.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas puuduvad andmed, mida ei saa usaldusväärselt taastada, puuduvad andmed eelmise aasta kohta või puuduvad andmed kahe ja enama eelmise aasta kohta.

Kui kontrolli ajal on võimalik andmed plaani märkida või neid parandada, siis võidakse hindamispunktid jätta andmata.

Vajadusel võidakse taotlejale anda tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks ja teha järelkontroll. Kui järelkontrolli ajaks on puudus kõrvaldatud, ei loeta nõuet rikutuks.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Viljavaheldus-/külvikorrplaanis puuduvad väheolulised andmed või on need ebatäpsed; eelnevatel aastatel koostatud viljavaheldus-/külvikorrplaaniid puuduvad	Viljavaheldus-/külvikorrplaanis puuduvad olulised andmed või olemasolevad andmed ei vasta reaalsele andmetele	Viljavaheldus-/külvikorrplaani puudub või on täielikult täitmata (tühi plaan)	
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Kanded puudulikud kuni 25% kogu viljavahelduse/ külvikorra pinnast; eelnevatel aastatel koostatud viljavaheldus-/külvikorrplaaniid puuduvad	Kanded puudulikud 25–50% kogu viljavahelduse/ külvikorra pinnast	Kanded puudulikud üle 50% kogu viljavahelduse/ külvikorra pinnast	
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Puuduvad andmed, mida ei saa usaldusväärselt taastada; viljavaheldus-/külvikorrplaanis puuduvad andmed eelmise aasta kohta	Viljavaheldus-/külvikorrplaanis puuduvad andmed 2 ja enama eelmise aasta kohta	

Allikas: PRIA

Mulla struktuuri säilitamine

HPK NÕUE 5: Põllumajandusmaal tehtavate tööde tegemisel lähtutakse mulla harimiskindlusest. Põldu võib harida ajal, millal kasutatav tehnika ei jäta põllule harimissügavusest sügavamaid jälgi. Põllumajandusmaal ei tohi esineda sügavamaid roopaid kui 30 cm.

Nõude eesmärk on aidata kaasa mulla struktuuri säilitamisele.

Mulla struktuuri all mõistetakse erineva suuruse, kuju, kõvaduse ja sidususega mullaosakeste võimet moodustada ühine misel erinevaid mullasõmerusi. Struktuuritu muld on kas üksikteraline (iga mehaaniline element omaette – tüüpiline liivmullas, kus liivaosakesed omavahel kokku ei kleepu) või massiivne (mehaanilised osakesed on liitunud ühtseks massiks – tüüpiline tihedasti kokkukleepunud osadega savimullas). Sageli on mullad vahepealsete omadustega.

Struktuuri tekkes on olulised nii makroorganismid (eelkõige hooghännalised ja vihmaussid) kui ka mikroorganismid (seened, bakterid), kellest kõigist sõltub orgaaniliste jäänuste muundamine, eeskätt lagundamise teel.

Struktuuri hoidmiseks tuleb mulda harida siis, kui muld on harimisküps (muld ei kleepu harimisriista külge) ja sobivat harimistöde aega valides mitte tallata mulda liigselt.

Foto: Kadri Maikov

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõude täitmist kontrollitakse visuaalselt põlde kontrollides. Kohapeal kontrollitakse masinate poolt põllule jäetud roobaste sügavust ja ulatust. Nõue loetakse rikutuks, kui roopad on sügavamad kui 30 cm.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – rikkumise tuvastamisel hinnatakse kolme punktiga. Rikkumist ei fikseerita, kui kohapeal on tuvastatav, et roopad on tekkinud seetõttu, et nt traktor on põllule kinni jäänud ja selle tulemusel on tekkinud üksikud sügavamad roopad.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) põllumajandusmaast on nõuet rikutud.

Püsivus – lähtutakse sellest, kui suur kahju on mullale tekitatud ja kas endine olukord on võimalik taastada järgmiseks vegetatsiooniperioodiks või mitte. Mida suurema ulatusega roopad on põllumajandusmaal, seda suurem on võimalus, et endist olukorda ei ole võimalik järgmiseks vegetatsiooniperioodiks taastada.

Kui rikkumine tuvastatakse ja taotleja suudab põhjendada, et seda on teinud keegi teine, siis arvestatakse seda rikkumise hindamisel.

Kui taotleja ise pole roopaid tekitanud, vaid seda on tema maadel teinud keegi teine (nt metsa- või elektritööde käigus), tuleb sellest kindlasti PRIAt teavitada.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
			Põldu haritud ajal, mille tulemusena on põllul harimissügavusest sügavamad jäljed	
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Nõuet on rikutud kuni 5% kogu põllumajandusmaast	Nõuet on rikutud 5–25% kogu põllumajandusmaast	Nõuet on rikutud üle 25% kogu põllumajandusmaast	
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Endine olukord võimalik taastada järgmiseks vegetatsiooniperioodiks	Endist olukorda ei ole võimalik taastada järgmiseks vegetatsiooniperioodiks	

Allikas: PRIA

Minimaalne hooldustööde tase põllumajandusmaal

Järgnevate nõuete eesmärk on aidata kaasa minimaalse hooldustööde taseme tagamisele põllumajandusmaal.

HPK NÕUE 6: Taotleja kannab andmed põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta veeseaduse § 26¹ lõike 7 alusel peetavasse põlluraamatusse.

Vastavalt veeseadusele on põllumajandusega tegelev isik kohustatud pidama põlluraamatut, kuhu ta kannab muu hulgas andmed põllumajandusmaa pindala, mulla omaduste, saagi, kasutatavate väetiste ja taimekaitsevahendite liikide ja koguste ning kasutamisaaja kohta. Põlluraamatusse kantavate täiendavate andmete ja tööde loetelu, põlluraamatu vormi ja põlluraamatu pidamise korra kehtestab põllumajandusminister määrusega (veeseadus § 26¹ lõige 7).

Vastavalt põllumajandusministri 9. aprilli 2003. a määrusele nr 36 tuleb põlluraamatut pidada paber kandjal või elektrooniliselt ja sellesse kantakse:

- 1) põllumajandustootja andmed, sealhulgas isikukood, äriregistri või maksukohustuslaste registri kood;
- 2) sissekande tegemise aeg ning sissekande tegija ees- ja perekonnanimi;
- 3) põllumassiivide loetelu ja pindalad, sealhulgas põllumassiivi kaart mõõtkavas 1:10 000, väiksemate põllumassiivide (0,5 ha) korral põllumassiivi kaart mõõtkavas 1:5000. Kui põllumassiivi kaart nimetatud mõõtkavas puudub, võib selle asendada muu sobiva maakasutuse kaardiga;
- 4) põllu number ja andmed põllul tehtud tööde, sealhulgas põllule antud väetiste, kasutatud taimekaitsevahendite, seemnete ning muude materjalide kohta;
- 5) mullaproovi analüüsi andmed, soovitavalt ka maaparandusseire käigus saadud andmed.

Põlluraamatu vorm võib erineda määruse lisas toodud põlluraamatu vormist tingimusel, et see kajastab kõiki nõutud andmeid.

Põlluraamatusse tuleb kanda andmed tehtud tööde kohta hiljemalt **10 kalendripäeva** jooksul arvates töö tegemisest või tööde lõpetamisest.

Põllumassiivi või selle osa üleminekul uuele valdajale peab vastava põllumassiivi või selle osa andmeid sisaldava põlluraamatu osa üle andma uuele valdajale.

Põlluraamatu andmeid peab säilitama **10 aastat**. Põlluraamatu pidamisel elektrooniliselt tuleb põlluraamatu kandeid säilitada väljatrükkina või elektrooniliselt (sel juhul peab põlluraamatu kannetest olema võimalik teha väljatrükk).

Toetuste taotleja peab jälgima, et põllumajandusmaa ostmisel või rentimisel antakse talle üle ka vastava maa põlluraamat.

PRIA soovib põlluraamatut täita vastavalt selle täitmise juhendile: <http://www.agri.ee/infomaterjalid-juhendid?id=10684>. Põlluraamatu täitmise juhend soovib näiteks, et kui pärast eelmise kultuuri koristamist algavad tööd uue kultuuri heaks – näiteks väetamine või talvilja külv, siis need pannakse kirja uuele töödelehele, põllukultuuriks märgitakse talvituuma jääv kultuur (taliteraviljad, põldheinad, taliraps jne). Samuti soovib juhend lisaks taimekaitsetööde teostaja nimele märkida ka taimekaitsetunnistuse numbri, kui kasutati taimekaitsetunnistuse alusel turustatud taimekaitsevahendeid.

Nõuetele vastavuse kontroll

Kohapeal kontrollitakse, kas taotlejal on olemas põlluraamat ning kas kõik põllud on koos seal tehtud tööde, tööde tegija, teostamise aja ning kasutatud taimekaitsevahendite ja/või väetiste kogustega põlluraamatusse kantud. Kui taotleja on ka eelnevatel aastatel taotlenud toetusi, mille nõudeks on olnud põlluraamatu olemasolu, siis kontrollitakse kohapeal ka vastavate aastate põlluraamatute olemasolu.

Kui põlluraamatut peetakse arvutis ja kontrolli läbiviimisel on sealt võimalik vajalikud andmed saada, siis ei pea taotleja põlluraamatut välja trükkima.

Kui on teostatud taimekaitsetöid taimekaitsetunnistuse alusel turustatud taimekaitsevahenditega, siis peab olema märgitud taimekaitsetööde teostaja nimi, seda ka juhul, kui töid tehti allhanke korras.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas puudub ainult eelmiste aastate põlluraamat (jooksva aasta põlluraamat on olemas), jooksva aasta põlluraamatus puuduvad väheolulised või olulised andmed või on jooksva aasta põlluraamat täielikult puudu/täitmata.

Andmete olulisus sõltub taotletud toetusliigist. PRIA loeb põlluraamatus üldjuhul ebaoluliseks andmeid, mis ei ole olulised toetuse nõuete kontrollimise seisukohalt ja/või andmeid, mida on taotlejal kontrolli käigus võimalik tuvastada ja põlluraamatusse kanda. Olulisteks andmeteks on näiteks taimekaitsega seonduvad andmed.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurt osa (%) põllumajandusmaast puudulikud kanded puudutavad.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas puudub ühe aasta põlluraamat ja kas puudulike andmete korral on võimalik neid usaldusväärselt taastada või puuduvad kahe ja enama aasta põlluraamatud.

Vajadusel võidakse taotlejale anda tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks ja teha järelkontroll. Kui järelkontrolli ajaks on puudus kõrvaldatud, ei loeta nõuet rikutuks.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Puuduvad eelmiste aastate põlluraamatud, jooksva aasta põlluraamat olemas	Jooksva aasta põlluraamatus puuduvad väheolulised andmed või on need ebatäpsed	Jooksva aasta põlluraamatus puuduvad olulised andmed	Jooksva aasta põlluraamat puudub või on täielikult täitmata
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Kanded puudulikud kuni 25% kogu põllumajandusmaa pinnast	Kanded puudulikud 25–50% kogu põllumajandusmaa pinnast	Kanded puudulikud üle 50% kogu põllumajandusmaa pinnast	
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
			Puuduvad andmed, mida ei saa usaldusväärselt taastada; puudub 1 aasta põlluraamat	Puuduvad 2 ja enama aasta põlluraamatud

Allikas: PRIA

HPK NÕUE 7: Enne taotluse esitamise aastat rajatud rohumaad on vähemalt üks kord enne 31. juulit niidetud või on seal karjatatud loomi. 31. juuliks on niide koristatud või hekseldatud. Karjamaana kasutatava rohuma hooldamine tagatakse asjakohase loomkoormusega karjatades, kuid eba piisava tulemuse korral niidetakse rohuma üle. Nimetatud toimingute tegemist peab kogu taotlusel märgitud maa-alal olema võimalik visuaalselt tuvastada.

Kohapeal kontrollitakse, kas rohumaad on niidetud või karjatatud ja kas niidetud hein on põllult ära veetud, hekseldatud, pressitud rullidesse või pandud kuhjadesse. Karjamaana kasutatava rohumaad puhul on oluline karjatamisega saavutada rohumaad hooldatus ja kui karjatamise kaudu seda ei saavutata, tuleb rohumaad üle niita.

Kui nõutud tähtajaks pole rohumaad võimalik niita (nt pikaajalise sajuperioodi tõttu), siis tuleb sellest PRIAt kindlasti teavitada.

HPK NÕUE 7 erisus 1: Nõudeid ei kohaldata heinaseemne ja heintaimede energiakultuurina kasvatamise korral ning kuni kaheaastase haljasväetisena kasutatava rohumaal puhul sissekünni aastal.

Heintaimede seemnepõllul kasvatatakse üldjuhul vaid ühte heintaime liiki puhaskultuurina. Segukülvina on lubatud vaid timuti ja ristiku segukülv ning timuti ja lutserni segukülv.

HPK NÕUE 7 erisus 2: MAK 2007–2013 raames keskkonnasõbraliku majandamise toetuse saamiseks peab nõuetekohase avalikult kasutatava teega piirneva ettevõtte toetusõigusliku maa ääres oleval põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud kuni 5 meetri laiuse mitmeaastase kõrreliste heintaimede ja teiste rohtsete õistaimede segust koosneva mitmeliigilise taimestikuga rohumaal ribal, mille kohta taotletakse ka keskkonnasõbraliku majandamise toetust, nõue 7 olema täidetud 20. augustiks.

Kui kirjeldatud rohumaal ribale taotletakse keskkonnasõbraliku majandamise (KSM) toetust, siis ka teiste samale maale (rohumaal ribale) taotletud toetuste puhul kehtib niitmise tähtaeg 20. august.

Niitmise hilisem kuupäev neil ribadel on kehtestatud looduskaitsetel eesmärkidel.

Silmas tuleks pidada, et sobivaim niitmise tähtaeg sõltub siiski konkreetsetest oludest ja taimestikust, mistõttu tuleks niitmise puhul lähtuda seisukohast, et loodusliku taimekoosluse seemnete valmimiseks peaks olema tagatud võimalikult soodsad tingimused. 20. augusti tähtaja kehtestamisel arvestati ka, et seni on kehtinud sama tähtaeg niitmise erisusena „Looduskaitseaduse“ § 10 ja 11 alusel kaitse alla võetud loodusobjektidel. Niitmise algustähtaega mitmeliigilise taimestikuga rohumaal riba kohta ei ole kehtestatud.

HPK NÕUE 7 erisus 3: MAK 2007–2013 raames poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse taotlemise korral on rohumaal, mille kohta toetust taotletakse, niitmise ja niite koristamise või loomade karjatamise tähtpäev 1. oktoober või kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas või liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavas sätestatud tähtpäev. Karjamaal kasutataval rohumaal karjatatakse loomi järgmise loomkoormusega:

- 1) puisniidul niitmise järgse karjatamise korral kuni 0,5 loomühikut hektari kohta (lü/ha);
- 2) lamminiidul, loopealsel, sooniidul ja kadastikul karjatamise korral 0,2–1,0 lü/ha;
- 3) aruniidul karjatamise korral 0,2–1,2 lü/ha;
- 4) rannaniidul karjatamise korral 0,4–1,3 lü/ha;
- 5) puiskarjamaal karjatamise korral 0,3–1,0 lü/ha;
- 6) nõmmel karjatamise korral 0,2–0,8 lü/ha.

Loomühikulist arvestust peetakse järgmiselt:

1) üle 24 kuu vanune veis, sh ammlehm	1 lü;
2) 6–24 kuu vanune veis	0,6 lü;
3) kuni 6 kuu vanune veis	0,2 lü;
4) üle 6 kuu vanune hobune või mära koos varsaga	0,7 lü;
5) üle 12 kuu vanune kits või lammas, kits või utt kuni 6 kuu vanuste talledega	0,15 lü;
6) 6–12 kuu vanune kits või lammas	0,05 lü.

HPK NÕUE 7 erisus 4: Juhul kui sätestatud nõude täitmise korral niidet 31. juuliks ei koristata, on hekseldamine lubatud alates 1. juulist.

Kui niidet ei plaanita koristada, siis võib selle hekseldada, kuid mitte enne 1. juulit. Vt ka nõue 9.

Niitmise tähtaeg on oluline elurikkuse säilitamise seisukohast. Varane niitmine pole põhjendatud juhul, kui niidetud heina ei kasutata, seetõttu on maa hooldamisel, kui heina ei kasutata, kehtestatud hekseldamise lubamise nõue alates 1. juulist.

Nõuetele vastavuse kontroll

Tegevuste õigeaegset täitmist kontrollitakse põlluraamatust ning visuaalselt põldusid kontrollides.

Kui on taotletud PLK toetust, siis peab PLKd puudutava hilisema niitmise tähtaja puhul olema taotlejal vastav leping kohapeal inspektorile ettenäitamiseks.

Nõutud tegevusi peab tegema viisil, mis võimaldab neid kogu taotlusel märgitud maa-alal visuaalselt tuvastada.

Hooldatud rohumaa. Foto: Argo Peepson

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas rohumaa on niidetud/karjatatud, aga puudustega või on rohumaa niitmata/karjatamata. Kui niide on maha jäetud, siis hinnatakse, kas koristamata heina vaal on hõre või paks. Karjatamise puhul hinnatakse, kas pind vajab üle niitmist. Arvestatakse ka seda, kas niitmata/karjatamata alal on hein hõre, taimik kehv või madal.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) taotletud põllumajandusmaast on nõuet rikutud.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas puudused on vaid kontrolli aastal või maa on niitmata/karjatamata olnud ka eelnevatel aastatel. Arvestatakse, kas niide koristamine on toimunud tähtajast kuni 10 päeva hiljem või üle selle (kuid kontrolli hetkeks tehtud) või on põld kontrolli hetkeks niitmata.

Vajadusel võidakse taotlejale anda tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks ja teha järelkontroll. Kui järelkontrolli ajaks on puudus kõrvaldatud, ei loeta nõuet rikutuks.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Karjatatud, kuid vajab üle niitmist (väga väike loomkoormus)	Hekseldatud enne 1. juulit. Niidetud, kuid niide maha jäetud, aga vaal väga hõre	Niitmata/karjatamata, kuid hein hõre, taimik väga kehv või madal	Niitmata/karjatamata või niidetud ja niide paksu vaaluna koristamata
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Nõuet on rikutud kuni 5% taotletud põllumajandusmaast	Nõuet on rikutud 5–25% taotletud põllumajandusmaast	Nõuet on rikutud üle 25% taotletud põllumajandusmaast	
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Niidetud, niide koristatud tähtajast kuni 10 päeva hiljem, kuid kontrolli hetkeks tehtud. Hekseldatud alates 20. juunist, kuid enne 1. juulit	Niidetud, niide koristatud tähtajast üle 10 päeva hiljem, kuid kontrolli hetkeks tehtud. Hekseldatud varem kui 20. juuni	Põld niitmata/karjatamata, niide koristamata	Põld eelnevatel aastatel niitmata/karjatamata

HPK NÕUE 8: "Looduskaitseeaduse" §-de 10 ja 11 alusel kaitse alla võetud loodusobjektidel ja looduslikul rohumaal peab niitmise ja/või karjatamise nõue olema täidetud 20. augustiks.

Looduslikuks rohumaaks (PRIAs registreeritud loodusliku rohumaana – LR) loetakse loodusliku taimestikuga ala nagu aruniit, rannaniit, looniit, lamminiit, sooniit, puiskarjamaa, kus on pikaajaliselt (vähemalt üle 10 aasta) olnud püsiv rohukamar.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas rohumaal on niitmata/karjatamata või on niidetud/karjatatud, aga puudustega. Kui niide on maha jäetud, siis hinnatakse, kas koristamata heina vaal on hõre või paks. Karjatamise puhul hinnatakse, kas pind vajab üle niitmist. Arvestatakse ka seda, kas niitmata/karjatamata alal on hein hõre, taimik kehv või madal.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) taotletud põllumajandusmaast on nõuet rikutud.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas on niitmata/karjatamata ka eelnevatel aastatel või on puudused vaid kontrolli aastal. Hinnatakse, kas niite koristamine on toimunud tähtajast kuni 10 päeva hiljem või üle selle (kuid kontrolli hetkeks tehtud) või on põld kontrolli hetkeks niitmata/karjatamata, niide koristamata.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Karjatatud, vajab üle niitmist (väga väike loomkoormus)	Niidetud/karjatatud, kuid niide maha jäetud, aga vaal väga hõre	Niitmata/karjatamata, kuid hein hõre, taimik väga kehv või madal	Niitmata/karjatamata või niidetud ja niide paksu vaaluna koristamata
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Nõuet on rikutud kuni 5% taotletud põllumajandusmaast	Nõuet on rikutud 5 –25% taotletud põllumajandusmaast	Nõuet on rikutud üle 25% taotletud põllumajandusmaast	
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Niidetud, niide koristatud tähtajast kuni 10 päeva hiljem, kuid kontrolli hetkeks tehtud	Niidetud, niide koristatud tähtajast üle 10 päeva hiljem, kuid kontrolli hetkeks tehtud	Põld niitmata/karjatamata, niide koristamata	Põld eelnevatel aastatel niitmata/karjatamata

Allikas: PRIA

HPK NÕUE 9: "Looduskaitseeaduse" §-de 10 ja 11 alusel kaitse alla võetud loodusobjektidel asuval rohumaal on juhul, kui niidet ei koristata, hekseldamine lubatud alates 20. juulist.

Nõue lisandus 2010. aastal.

Kaitse alla võetud loodusobjektidel asuval rohumaal on juhul, kui niidet ei koristata, hekseldamine lubatud alates 20. juulist. Hekseldamise hilisem kuupäev neil aladel on kehtestatud looduskaitsetel eesmärkidel. Niitmisaja hilisemaks viimisel on positiivne mõju elurikkusele. Näiteks on rukkirägu populatsioon Eestis küllalt arvukas ja seisund hea, kuid selle ohuallti liigi olukord põllumajanduse intensiivistumisel võib kiirelt muutuda ning niitmisajal on selle liigi arvukusele oluline mõju.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas on hekseldatud, kuid heksel väga hõre või hekseldatud liiga kõrgelt või heksel jäetud paksu vaaluna maha ja selle alune taimkate on hävinud või on KKA hinnangul looduslikud elupaigad hävinud.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) taotletud põllumajandusmaast on nõuet rikutud.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas hekseldamine on toimunud tähtajast kuni 10 päeva varem või üle selle.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Hekseldatud, kuid heksel väga hõre või hekseldatud liiga kõrgelt	Hekseldatud, kuid heksel jäetud paksu vaaluna maha ja selle alune taimkate on hävinud	KKA hinnangul on looduslikud elupaigad hävinud
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Nõuet on rikutud kuni 5% taotletud põllumajandusmaast	Nõuet on rikutud 5–25% taotletud põllumajandusmaast	Nõuet on rikutud üle 25% taotletud põllumajandusmaast	
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Hekseldatud tähtajast kuni 10 päeva varem	Hekseldatud tähtajast üle 10 päeva varem		

Allikas: PRIA

HPK NÕUE 10: Põllumajandusmaal kasvatatakse põllumajanduskultuuri, mis on külvatud, maha pandud või istutatud 15. juuniks, kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid ja vältides seejuures umbrohu levikut, või hoitakse põllumajandusmaad alates 15. juunist mustkesas. Puuvilja- ja marjakultuuride aia võraalused ja reavahed on hooldatud ning vähemalt üks kord aastas enne 31. juulit niidetud või on seal karjatatud loomi.

Kohalikele normidele vastavad agrotehnilised võtted tähendavad eelkõige normaalset külvinormi vastavalt põllukultuurile, mis loob aluse, et põld ei umbrohtuks. Põllukultuuri kasvatamise korral loetakse põld umbrohtunuks, kui umbrohtumuse määr ületab 30%.

Puuvilja- ja marjaaedade võraalused ja reavahed peavad olema hooldatud. Lisaks on agrotehniliste võtete all silmas peetud mullaharimist, taimekaitset, väetamist, külvi ettevalmistamist, külvi, saagi koristamist ja säilitamist. Nende võtete arvestamisel tuleb lähtuda põllumajanduskultuuri iseärasustest.

Kasutusest välja jäänud maa. Foto: Merit Mikk

Mustkesa peab pidama mehaaniliste võtetega, st ei aktsepteerita keemilist umbrohutõrjet. Umbrohtude kõrgus mustkesal võib erandkorras olla kuni 20 cm (seoses vihmase suvega). Taliviljajaelset maad ei loeta mustkesaks, kui seal on samal aastal eelnevalt olnud muu põllukultuur (nt suviteravili) või rohumaa, kust on võetud vähemalt üks niide.

Nõuetele vastavuse kontroll

Inspektor kontrollib, kas maale, millele taotleti toetust, on 15. juuniks vastavalt kohalikele oludele rajatud põllumajanduskultuur, kasutades sobivat mullaharimisviisi, väetamist, külvi ettevalmistamist, külvisenormi ja taimekaitset, vältides seejuures umbrohtude levikut. Kui kultuur on koristatud, siis umbrohtumust ei hinnata.

Kui visuaalselt ei suudeta umbrohtumust tuvastada, siis võidakse abiks võtta umbrohtumuse määra hindamis-
metoodika.

Umbrohtumuse määra arvestamisel kontrollitava põllu kohta võetakse aluseks umbrohtuainete arv pindalaühikul väljendatuna protsentides põllukultuuride arvust. Selleks loetakse arvestuslapil suurusega 50×50 cm kokku umbrohtuainete arv, mille kõrgus on vähemalt 3/4 kultuurtaime kõrgusest. Kuni 5 ha suurusel põllul määratakse umbrohtumus neljal arvestuslapil, 5–10 ha suurusel põllul kaheksal ja iga järgneva 10 ha kohta lisaks neljal arvestuslapil. Arvestuslapid, mille keskmise umbrohtumuse järgi arvutatakse põllu umbrohtumus, peavad asuma diagonaalselt üle põllu.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kui kaua on kultuuri külvamise/maha panemise/istutamise või mustkesa rajamisega hilinenud või on kultuur või mustkesa jäetud üldse rajamata. Hinnatakse ka umbrohtumust. Mustkesa puhul vaadatakse ka seda, kas see on korralikult hooldatud.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) taotletud põllumajandusmaast on kultuur külvamata, mustkesa hooldamata või võraalused ja reavahed hooldamata. Kui kultuur on külvamata, mustkesa hooldamata või võraalused ja reavahed hooldamata, arvestatakse ka seda, kas põldudel on tuulega levivad umbrohud ja kas põllud piirnevad teise ettevõtte/taotleja põldudega või mitte.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas võraalused ja reavahed on tähtajaks hooldamata, kuid kontrolli ajaks tehtud või tegemata ning kas umbrohtunud maal on tehtud umbrohutõrjet või on põld olnud mitu aastat harimata, söötis.

Hindamismaatriks

Tõsidus	1 Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	2 Mõju nõude eesmärgile on vähene	3 Mõju nõude eesmärgile on oluline	4 Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Kultuur on külvatud, maha pandud, istutatud või mustkesa rajatud kontrolli hetkeks, kuid hiljemalt 25.06	Kultuur on külvatud, maha pandud, istutatud või mustkesa rajatud pärast 25.06, kuid kontrolli hetkeks tehtud. Võraalused ja reavahed hooldamata 31. juuliks	Kultuur külvamata, maha panemata või istutamata. Mustkesa rajatud, kuid hooldamata	Kultuur külvamata, maha panemata või istutamata. Umbrohtumus üle 30%. Mustkesa rajamata
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Kultuur külvamata, mustkesa hooldamata, võraalused ja reavahed hooldamata kuni 5% taotletud põllumajandusmaast	Kultuur külvamata, mustkesa hooldamata, võraalused ja reavahed hooldamata 5–25% taotletud põllumajandusmaast	Kultuur külvamata, mustkesa hooldamata, võraalused ja reavahed hooldamata üle 25% taotletud põllumajandusmaast. Põldudel tuulega levivad umbrohud, põllud ei piirne teise ettevõtte/taotleja põldudega	Põldudel tuulega levivad umbrohud, põllud piirnevad teiste ettevõtete/taotlejate põldudega
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Võraalused ja reavahed tähtjaks hooldamata, kuid kontrolli hetkeks tehtud	Umbrohtunud põllumajandusmaal tehtud mehhaaniline või keemiline umbrohutõrje. Võraalused ja reavahed kontrolli hetkeks hooldamata	Kultuur külvamata ning umbrohtunud põllumajandusmaal ei ole umbrohutõrjet tehtud	Põld on olnud mitu aastat harimata, söötis

Allikas: PRIA

HPK NÕUE 11: Põllumajandusmaal rakendatakse „Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse“ 6. peatükis sätestatud tuulekaera tõrjeabinõusid. Kui põllumajandusmaal esineb tuulekaera, esitab taotleja Põllumajandusametile viivitamata, kuid hiljemalt 31. juuliks, põllumajandusministri 27. detsembri 2004. a määruse nr 196 lisas 1 toodud vormi kohase teatise tuulekaera esinemise kohta.

Tuulekaera leviku korral taotleja kasutuses oleval põllumajandusmaal peab olema edastatud PMA-le vastavasisuline teatis. Lisaks tuleb arvestada paljude muude nõuetega, sh tuulekaera tõrjekava koostamine. Tuulekaera tõrjeabinõud on sätestatud [Maaelu- ja põllumajandusturu korraldamise seaduse 6. peatükis](#).

Tuulekaera teatise vormi ja täiendava info leiab PMA kodulehelt <http://www.pma.agri.ee/index.php?id=104&sub=331&sub2=336> või PMA maakondlikust keskusest.

Tuulekaera levikust tuleb PMA-d teavitada hiljemalt 31. juuliks.

Teavitada tuleb kõikidest põldudest, kus tuulekaer on levinud.

Tuulekaer. Foto: Argo Peepson

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõude täitmist kontrollitakse visuaalselt põlde kontrollides. Tuulekaera leviku korral taotleja kasutuses oleval põllumajandusmaal peab olema edastatud PMA-le vastavasisuline teatis. Kuna põllul olles inspektor ei ole teadlik, kas tuulekaera levikust on PMA-d teavitatud, siis fikseeritakse tuulekaera leidumine esialgu rikkumisena. Esitatakse infopäring Põllumajandusametisse ning kui taotleja on PMA-d tuulekaera levikust **31. juuliks** vastavate põldude osas teavitanud, siis seda ei arvestata.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas tuulekaer esineb üksikute taimedena või on levinud tihedalt.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) taotletud põllumajandusmaast on nõuet rikutud ja kas põllud piirnevad teiste ettevõtete/taotlejate põldudega.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas tuulekaera levikust on PMA-d teavitatud (kuid pärast nõutud tähtaega) või kui ei ole, siis kas kasutatakse mingeid tõrjevõtteid.

Hindamismaatriks

Tõsidus	1 Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	2 Mõju nõude eesmärgile on vähene	3 Mõju nõude eesmärgile on oluline	4 Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Põllul üksikud tuulekaera taimed	Tuulekaer tihedalt levinud taotleja põldudel	
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Nõuet on rikutud kuni 5% põllumajandusmaast	Nõuet on rikutud 5–25% põllumajandusmaast	Nõuet on rikutud üle 25% põllumajandusmaast	Põllud piirnevad teiste ettevõtete/taotlejate põldudega
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	PMA-d on tuulekaera levikust teavitatud, kuid pärast nõutud tähtaega	PMA-d ei ole teavitatud, kuid tuulekaera tõrjumiseks kasutatakse meetmeid (keemiline tõrje, tuulekaera väljakitkumine jne)	PMA-d ei ole teavitatud ning tuulekaera ei tõrjuta	

Allikas: PRIA

HPK NÕUE 12: Põllumajandusmaal asuvat "Looduskaitseaduse" § 4 lõikes 1 nimetatud kaitstavat looduse üksikobjekti ja "Muinsuskaitseaduse" § 3 lõikes 2 nimetatud kinnismälestist ei tohi rikkuda ega hävitada.

Nõue lisandus 2010. aastal.

Looduse üksikobjektid ja kinnismälestised on kaardistatud ning leitavad Maa-ameti kaardirakendusest <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis>. Nende objektide kaardikihid on lisatud ka PRIA põllumassiivide veebikaardile https://kls.eesti.ee/pria_avalik_kaart/, kust saab vajadusel kontrollida oma põllumassiividel asuvaid objekte. Maastiku-elemendid, mis asuvad põllumajandusmaal ja on seotud heade põllumajandus- ja keskkonnatingimustega, loetakse põllumajandusliku maatüki kogupindala hulka.

Kui taotlejast sõltumatutel asjaoludel on toimunud maastikuelemendi rikkumine või hävitamine, siis tuleb sellest kohe PRIAt teavitada.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas objekt on rikutud, kahjustatud või risustatud vähesel või olulisel määral või on objekt eemaldatud või hävitatud.

Ulatus – lähtutakse sellest, kas on eemaldatud, hävitatud, rikutud või kahjustatud üks või enam objekti.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas kahjustused on ebaolulised (saab väheste vahenditega taastada) või kas rikutud objektide taastamine või eemaldatud objekti endisesse asukohta paigaldamine on võimalik või pole objekti võimalik taastada.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Objekt on rikutud, kahjustatud või risustatud vähesel määral	Objekt on rikutud, kahjustatud või risustatud olulisel määral	Objekt on eemaldatud või hävitatud
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
		1 objekt on eemaldatud, rikutud või kahjustatud	2–3 objekti on eemaldatud, rikutud või kahjustatud	üle 3 objekti on eemaldatud või hävitatud, rikutud või kahjustatud
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Ebaolulised kahjustused, mida saab väheste vahenditega taastada	Rikutud objektide taastamine või eemaldatud objekti endisesse asukohta paigaldamine on võimalik	Objekti taastada ei ole võimalik

Allikas: PRIA

HPK NÕUE 13: Põllumajandusmaa, mille kohta toetust ei taotleta, on hooldatud, kasutades selliseid agrotehnilisi võtteid, mis välistavad ebasoovitava taimestiku ulatusliku leviku ning võimaldavad seda maad kasutusele võtta põllumajandusliku tegevusega tegelemiseks ilma lisakuludeta järgmisel kasvuperioodil ning nimetatud maal täidetakse ka nõudeid 6, 11 ja 12.

Nõue kehtib põllumajandusmaa kohta, millele toetust ei taotleta, kuid mis tuleb samuti taotlusele kirja panna. Kui taotlejal on maad, mida ta põllumajanduslikult ei planeerigi tulevikus kasutada, siis sellist maad ei pea taotlusele kirja panema ega seal HPK nõudeid täitma.

Ebasoovitavate taimede (nt takjas, ohakas, puju, putked, puittaimed) ulatuslik levik võib soodustada maa põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Kui maa, millele toetust ei taotleta, on rohumaad, siis tuleb seda niita, karjatada või hekseldada, kuid ei nõuta, et seda peab tegema igal aastal. Oluline on, et oleks välistatud ebasoovitavate taimede ulatuslik levik.

Nõuetele vastavuse kontroll

Antud nõue kehtib ainult põllumajandusmaale, mille kohta toetust ei ole taotletud.

Nõuet kontrollitakse visuaalselt põlde kontrollides. Kohapeal vaadatakse, kas maa, millele ei ole toetust taotletud, on hooldatud viisil, mis lubab selle järgmisel kasvuperioodil põllumajandusliku tegevusega tegelemiseks kasutusele võtta ilma lisakuludeta. Täiendavate lisakulude all on mõeldud kulusid, mis ületavad tavapärase agrotehniliste tegevuste puhul tehtavaid kulusid (näiteks võsa lõikamiseks tehtud kulud jne).

Rikkumise hindamine

Põllumajandusmaal, millele toetust ei taotleta, tuleb vältida võsastumist ja ebasoovitava taimestiku kasvamist (maa võib olla ka mustkesas).

Rikkumise hindamine

Tõsidus – kui põllumajandusmaal, millele toetust ei taotleta, kasvab ebasoovitav taimestik üle 30% põllu pinnast, hinnatakse kahe punktiga.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) põllumajandusmaast, millele toetust ei taotletud, on nõuet rikunud ja kas põldudel on tuulega levivad umbrohud ja/või põllud piirnevad teiste ettevõtete/taotlejate põldudega.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas põllumajandusmaal kasvavad tihedalt mitmeaastased umbrohud või puittaimed.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Põllumajandusmaal, millele toetust ei taotle, kasvab ebasoovitav taimestik üle 30% põllu pinnast		
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Nõuet on rikunud kuni 50% kogu põllumajandusmaast	Nõuet on rikunud üle 50% kogu põllumajandusmaast		Põldudel tuulega levivad umbrohud, tuulekaer ja muu ebasoovitav taimestik, põllud piirnevad teiste ettevõtete põldudega
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Põllumajandusmaal, millele toetust ei taotle, kasvavad tihedalt mitmeaastased umbrohud	Põllumajandusmaal, millele toetust ei taotle, kasvavad puittaimed		

Allikas: PRIA

Veekogude kaitse reostuse ja äravoolu eest ning veekasutuse reguleerimine

HPK NÕUE 14: Taotlejal, kes kasutab põllumajandusmaa niisutamiseks põhjavett rohkem kui 5 m³ või pinnavett rohkem kui 30 m³ ööpäevas, peab olema „Veeseaduse“ §-s 8 sätestatud vee erikasutusluba.

Nõue lisandus 2010. aastal.

Vee erikasutus on veevõtt ööpäevas üle 5 m³ põhjaveest ja üle 30 m³ pinnaveekogust põllumajandusmaa niisutamiseks ja kastmiseks. Ööpäevane veevõtt on vee tarbimine 24 tunni jooksul.

Vee erikasutusloaga seonduv on kehtestatud keskkonnaministri 26. märtsi 2002. a määrusega nr 18 „Vee erikasutusloa ja ajutise vee erikasutusloa andmise, muutmise ja kehtetuks tunnistamise kord, loa taotlemiseks vajalike materjalide loetelu ja loa vormid“.

Vee erikasutuslube väljastab Keskkonnaamet (vt lähemalt <http://www.keskkonnaamet.ee/index.php?id=10716>) ja nõude täitmist kontrollib Keskkonnainspeksioon.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas tegemist on vee erikasutusega pinnaveekogus, põhjavees või kaitstaval loodusobjektil.

Ulatus – lähtutakse vee erikasutusloata tarbitud vee kogusest.

Püsivus – lähtutakse sellest, mitme ööpäeva jooksul kasutati vett niisutamiseks vee erikasutusloata.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Vee erikasutus pinnaveekogus	Vee erikasutus põhjavees	Vee erikasutus kaitstaval loodusobjektil
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
		Üle 5 m ³ kuni 10 m ³ põhjavett ööpäevas. Üle 30 m ³ kuni 50 m ³ pinnavett ööpäevas	10 m ³ kuni 50 m ³ põhjavett ööpäevas. 30 m ³ kuni 100 m ³ pinnavett ööpäevas	Üle 50 m ³ põhjavett ööpäevas. Üle 100 m ³ pinnavett ööpäevas
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	1 ööpäev aastas vee erikasutusloata	2–7 ööpäeva aastas vee erikasutusloata	8–30 ööpäeva aastas vee erikasutusloata	Üle 30 ööpäeva aastas vee erikasutusloata

Allikas: PRIA

Seonduvad Eesti õigusaktid

- Põllumajandusministri 17. veebruari 2010. a määrus nr 11 „Head põllumajandus- ja keskkonningimused, püsirohuma pindala säilitamise kohustuse täitmise täpsem kord, püsirohuma pindala säilitamise kohustuse üleandmise alused ja kord ning püsirohuma säilitamiseks vajalike abinõude rakendamise täpsem kord“
- Põllumajandusministri 9. aprilli 2003. a määrus nr 36 „Põlluraamatu vorm ja põlluraamatu pidamise kord“
- Veeseadus
- Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seadus
- Põllumajandusministri 2004. aasta 27. detsembri määrus nr 196 „Tuulekaera tõrjeabinõud“

Lisainfo

- Põllumajanduse Registre- ja Informatsiooni Amet (PRIA): Narva mnt 3, Tartu 51009, tel 737 1200, pria@pria.ee, http://www.pria.ee/riiklikud_toetused/nouetele_vastavus
http://www.pria.ee/Registrid/Pusirohumaade_sailitamine
- PRIA loomatoetuste ja pindalatoetuste infotelefon: 737 7679
- PRIA põllumassiivide veebikaart: https://kls.eesti.ee/pria_avalik_kaart/
- Põllumajandusamet: Teaduse 2, Saku, Harjumaa, tel 6 71 2602, faks 6 71 2604, pma@pma.agri.ee, <http://www.pma.agri.ee>
- Tuulekaera teatis ja tõrjekava vormid koos abimaterjalidega: Põllumajandusamet, <http://www.pma.agri.ee/index.php?id=104&sub=331>

Kohustuslikud majandamisnõuded (KM)

Esimest kaheksat kohustuslikku majandamisnõuet (linnudirektiiv, KM 1; põhjaveedirektiiv, KM 2; reoveesettedirektiiv, KM 3; nitraadidirektiiv, KM 4; loodusdirektiiv, KM 5; loomade registreerimine ja identifitseerimine, KM 6–8) käsitlevas osas on esmalt esitatud tabelid, mille abil saab välja selgitada konkreetse ettevõtte jaoks asjakohased nõuded. Seejärel tutvustatakse nõuete aluseks olevaid ELi direktiive ja seonduvaid Eesti õigusakte. Iga KMi juurest leiab kontrollitavate nõuete tutvustuse koos lühikese seletusega ja nõuete kontrolli puudutava osa.

Direktiivid ja määrused, millest nõuded tulenevad, nõuete nimekiri ja vastavad Eesti õigusaktid on toodud lisas 4. Alates 2011. a ja 2013. a kontrollitavate nõuete valdkonnad ja vastavad õigusaktid on toodud lisas 5.

Tabelite 1 ja 2 esimeses tulbas on küsimused, millele jaatava vastuse korral leiab nõuded (tähistatud „X“), mis on konkreetse ettevõtte jaoks asjakohased. Nõuded on numereeritud direktiivide kaupa ja tähistatud N1, N2 jne. Numeratsioon vastab käsiraamatu tekstis toodud nõuete numeratsioonile. Viimases tulbas on leheküljenumbriid, kust leiab viidatud nõuete täpsema seletuse ja lisainfo.

Tabel 1

	Nõue on asjakohane	KM 6–8 Loomade registreerimine ja identifitseerimine								Lehekülg
		JAH/EI	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7	
Kas Teil on veised?		x	x			x	x	x	x	80–81/ 87–91
Kas Teil on lambad ja/või kitsed?		x		x		x		x	x	80/84/87/ 89–91
Kas Teil on sead?		x			x			x		80/86/89
KOOND: Pean oma ettevõtte nõuetele vastavuse väljaselgitamiseks tutvuma järgmiste nõuetega seonduva detailse informatsiooniga										

Tabel 2

Nõue on asja- kohane	KM 1, KM 5 Linnudirektiiv						KM 2 Põhjavee- direktiiv			KM 3 Reovee- sette- direktiiv			KM 4 Nitraadidirektiiv							Lehe- külg	
	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N1	N2	N1	N2	N3	N1	N2	N3	N4	N5	N6	N7			
Kas Teie maa asub kaitsealal, hoiualal või püsielu- paigas?																					
asub kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas?	x					x															49/57
asub kaitsealal või püsielupaigas?					x																56
asub kaitseala või püsielupaiga sihtkaitsevööndis?		x																			51
asub kaitseala või püsi- elupaiga piiranguvööndis?			x																		54
asub hoiualal?					x																55
Kas Teie valduses on ohtlike ainete nimistu- tesse I ja II kuuluvaid aineid?									x												59
Kas Teil on >3 m³ naf- tasaaduste hoidmis- ehitis?										x											61
Kas Te kasutate reoveesetet?												x									64
Kas teie maa jääb nitraaditundlikule alale?*																					
Kas Te kasutate mineraal- või orgaanilisi väetisi?																					70/76
Kas Teil on maid, mille kalle on üle 5%?																					71
Kas Teie maal on allikaid või karstilahtrid?																					72
Kas Te peate loomi?																					73–75
Kas Teil on mineraalväetise hoidla?																					77
KOOND: Pean oma ettevõtte nõuetele vastavuse väljasegitamiseks tutvuma järgmistele nõuetele seonduva detailse informatsiooniga																					

* Põllumajandusliku keskkonnatoetuse taotlejad peavad täitma ka VTK nõudeid. Mitmed väetistega seonduvad VTK nõuded on samad, mis kohustuslikud majandamisnõuded nitraaditundlikul alal. Seega kontrollitakse kattuvaid nõudeid PKT taotlejate puhul ka väljaspool nitraaditundlikku ala.

Loodusliku linnustiku kaitse ja kitsendused kaitsealal, hoiualal ja püsielupaigas (linnudirektiiv KM 1 ja loodusdirektiiv KM 5)

Nõukogu 2. aprilli 1979. a direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (edaspidi *linnudirektiiv*) ja Nõukogu 21. mai 1992. a direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*) on ELi looduskaitsepoliitika põhidokumendid.

Linnudirektiivi eesmärk on kaitsta kõiki Euroopas looduslikult esinevaid linnuliike. Loodusdirektiivi eesmärk on aidata kaasa väärtuslike elupaikade ja liikide soodsale kaitsestaatusel.

Loodusalad koos linnudirektiivi alusel määratletud linnualadega moodustavad kokku Natura 2000 võrgustiku alad.

Linnudirektiiv on üheks esimeseks ELi eelkäija, Euroopa Majandusühenduse, keskkonnakaitseks raamdokumendiks. Linnudirektiiv võeti vastu juba 1979. a ja see käsitleb kõikide elusorganismide seast vaid linde. Sellisel käsitlusel on ka kindlad ajaloolised põhjused. Esmalt on linnud väga paljudele inimestele tuntud, loodusel suhteliselt hõlpsasti märgatav ja ka kergesti tutvustatav loomarühm. Linnud liiguvad palju ning rändavad sageli erinevate maade vahel. Nii on nad ajalooliselt kujunenud looduskaitse tegevuses üheks populaarseimaks organismirühmaks.

Teiseks oli seitsmekümnendateks aastateks paljudes Euroopa maades võtnud just linnujaht väga ohtlikud mõtted ning üha enam mõisteti ka intensiivse põllumajanduse negatiivset mõju erinevatele linnuliikidele. Linde on aga väga raske kaitsta vaid ühe riigi piires. Nii saidki linnud Euroopa ühise looduskaitsepoliitika väljatöötamisel üheks alustalaks.

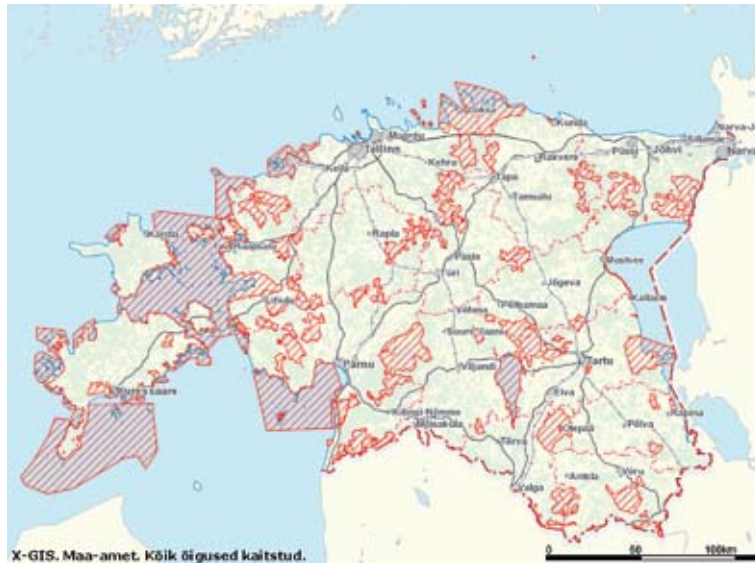

Rukkirääk. Foto: Kaarel Kaisel

Linnudirektiiv kaitseb kõiki looduslikke linde tapmise ja püüdmise eest. Äärmiselt (üle-euroopaliselt) ohustatud või harva esinevate liikide, rändliikide ning teiste looduskaitse seisukohalt eritähelpanu vajavate liikide jaoks tuleb vastavalt linnudirektiivile luua linnualad. Selliseid liike on 181 ja nende loetelu on esitatud linnudirektiivi lisa I. Liikmesriigid peavad määratlema sobival arvul ja sobiva suurusega linnualad lisa I loetletud lindude kaitseks, aga ka nende regulaarselt esinevate rändlindude, keda pole kantud I lisa loetellu, kaitsmiseks. Linnualadel peab vältima elupaikade kahjustamist, saastumist, lindude häirimist niivõrd, kuivõrd see on oluline nende liikide säilimisele aladel. Linnudirektiiv seab piirid ka lindude küttimisele ja nendega (samuti nende kehaosade ja lindudest valmistatud esemetega) kaubitsemisele.

Eestis on linnualad valitud 65 linnudirektiivi I lisa liigi jaoks ja 70 regulaarselt esineva rändlinnuliigi jaoks (joonis 2). Näiteks on I lisa liikide seas hüüp, must-toonekurg, merikotkas, teder ja metsis. 70 linnudirektiivis käsitletava Eesti rändlinnuliigi hulgas on suur laukhani, aul, hallhani jt. Sellepärast tuleb alad, kus nende liikide esindajaid arvukalt peatub või talvitub, määrata linnualadeks.

Põllumajandusmaastikega seotud ja kaitse all olevad linnud on näiteks rukkirääk, tutkas, rohunepp, põldtsiitsitaja, siniraag jt.

Joonis 2. Linnualad Eestis. Allikas: Maa-amet

Lisaks olulistele aladele on vaja kaitsta kõiki linde ka üksikisenditena. Selleks keelab linnudirektiiv:

- tahtliku tapmise või püüdmise mis tahes viisil;
- pesade ja munade tahtliku hävitamise, kahjustamise või pesade kõrvaldamise;
- linnununade korjamise loodusest ja munade või tühjade koorte hoidmise;
- lindude tahtliku häirimise, eriti pesitsemise ja poegade üleskasvatamise ajal, niivõrd kui selline häirimine on direktiivi eesmärkide seisukohalt oluline;
- nende linnuliikide isendite pidamise, mille jahtimine ja püüdmine on keelatud.

Linnudirektiiv ei käsitle ainult linnustiku kaitset, vaid määratleb ka äriotstarbelistel eesmärkidel või jahilukina kasutamise. Direktiivi II lisas loetletakse linnud, kellele võib pidada jahti. Nende lindude jahti reguleerib iga liikmesriik oma seadustega ise.

Linnudirektiivi alusel kaitstavate lindude igasugune äriotstarbeline kasutamine (sh transport) on keelatud. See piirang kehtib nii elusate kui ka surnud lindude ja nende kehaosade kohta. Mõnede liikide puhul on selles osas tehtud erandeid (nt sinikael-part), enamjaolt tavaliste jahilindude puhul, kelle populatsioone ei ohusta vähenemine. Need liigid on loetletud linnudirektiivi III lisa 1. osas. Eestis on tehtud erand näiteks kanada laglele, kes ei ole Eestis looduslikult esinev liik.

Rohunepp. Foto: Arne Ader

Siniraag. Foto: Arne Ader

Linnudirektiivi lisad

Direktiivi I lisa: linnuliigid, mida peetakse Euroopa territooriumil ohustatuks ja mille kaitseks tuleb moodustada linnualad.

Linnualad tuleb määrata ka I lisast puuduvate rändlindude ja rändepeatuspaikade kaitseks.

Direktiivi II lisa: liigid, keda võib küttida (v.a pesitsus- ja kevadrände ajal)

Direktiivi III lisa: linnuliigid, kelle puhul elusate või surnud linnuliikide, nende selgelt eristatavate kehaosade või nendest valmistatud toodete müük, müügiks transportimine, müügi eesmärgil pidamine ning muu müügiga seotud tegevus on lubatud tingimusel, et linnud on tapetud või püütud seaduslikul teel.

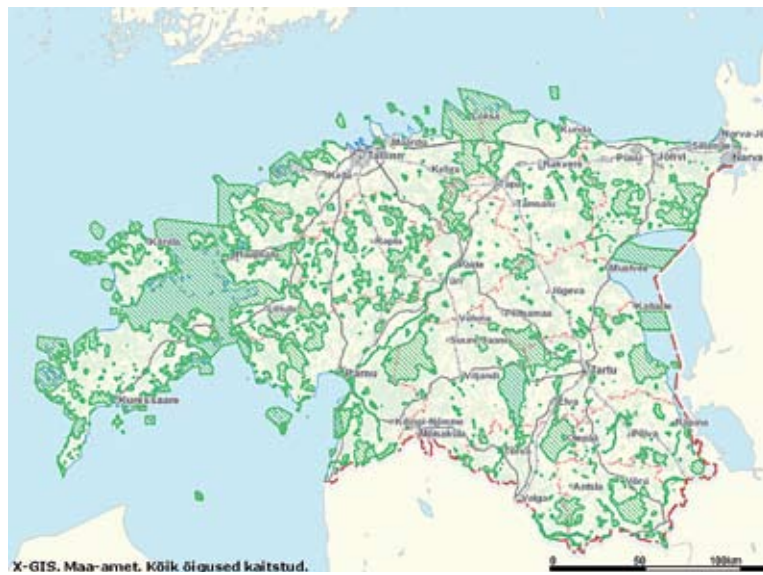
Direktiivi IV lisa: keelatud tapmisvahendid ja -meetodid.

Direktiivi V lisa: lindude uurimise prioriteetsed valdkonnad ja viisid.

Loodusdirektiivi (võeti vastu 1992. a) peamine eesmärk on aidata kaasa väärtuslike elupaikade ja liikide soodsale kaitsestaatusel. Loodusdirektiiv (täieliku nimetusega Direktiiv looduslike elupaikade ja loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitseks) sätestab looduslike ning poollooduslike elupaikade ja ohustatud ja/või haruldaste looma- ja taimeliikide (v.a linnud) kaitsepõhimõtted ELi territooriumil. Ühenduse tähtsusega elupaigad ja liigid on loetletud loodusdirektiivi I, II, IV ja V lisas. Loodusdirektiivis on oluliseks mõisteks elupaikade ja liikide soodne looduskaitseline seisund. See tähendab, et loodusdirektiivi järgselt ei kaitsta rangelt mitte teatud liigi absoluutselt igat isendit või teatud elupaigatüübi kõiki esinemisalasid. Looduskaitseliselt soodsa seisundi põhimõtete järgi on oluline säilitada nende liikide ja elupaikade seisund sellisena, kus liigi levila ei väheneks ja elupaigatüübi pindala oleks pikemas perspektiivis säilimiseks piisavalt suur. Elupaiga kaitsestaatus on soodne, kui:

- selle looduslik levila ja alad, mida see levila piires katab, on muutumatud või laienemas;
- selle pikaajaliseks säilimiseks vajalik eriomane struktuur ja funktsioonid on praegu ja tõenäoliselt ka lähitulevikus olemas ja selle tüüpiliste liikide kaitsestaatus on soodne;
- liigi populatsiooni dünaamika andmed näitavad, et liik on oma looduslikus elupaigas pikema aja jooksul elujõuline ja liigi looduslik levila ei ole vähenemas ega vähene tõenäoliselt ka lähitulevikus ning
- selle liigi populatsiooni pikaajaliseks säilimiseks on elupaiku olemas piisavalt suurel pindalal, mis tõenäoliselt ka tulevikus ei vähene.

Loodusdirektiivis sätestatakse, et elupaikade kaitseks tuleb luua spetsiaalsed alad (loodusalad, joonis 3). I lisas on kantud 218 Euroopas kaitset vajavat looduslikku elupaigatüüpi. 71 elupaika on nn esmatähtsad elupaigatüübid, sest on hävitamise tõttu sattunud äärmiselt suurde kadumisohtu või piirdub nende looduslik levila maailmas vaid ELi territooriumiga.

Joonis 3. Loodusalad Eestis. Allikas: Maa-amet

Alvar. Foto: Merit Mikk

Ühenduse tähtsusega elupaigad on nende kaitseks vajalike meetmete alusel jagatud kolme rühma (II, IV ja V lisa liigid).

II lisa liikidele luuakse kaitsealad (loodusalad). Eestis leidub II lisa liikidest 21 taime- ja 35 loomaliiki (enamik neist on toodud ka IV lisa). IV lisa liikide jaoks ei ole vaja kaitsealasid luua (v.a nii II kui IV lisa loetletud liigid), neid tuleb kõikjal üksikisendi tasemel rangelt kaitsta. V lisa on liigid, mille kaitseks tuleb hävimisohu korral kehtestada kaitsemeetmed.

Loodusdirektiivi lisad

Direktiivi I lisa: EL territooriumil ohustatud elupaigatüübid, mille kaitseks tuleb moodustada loodusala.

Direktiivi II lisa: ohustatud taime- ja loomaliigid, mille kaitseks tuleb moodustada loodusala.

Direktiivi III lisa: sobivate alade valiku kriteeriumid ning nende määramine kaitsealadeks.

Direktiivi IV lisa: ranget kaitset vajavad liigid.

Direktiivi V lisa: liigid, mille kaitseks peab riik hävimisohu korral kehtestama kaitsemeetmed.

Vastavalt loodusdirektiivile on looduslikud elupaigatüübid ühenduse tähtsusega, kui:

- need on oma looduslikul levilal kadumisohtu või
- neil on hävimise tõttu märgatavalt vähenenud levila või looduslikult omane piiratud levila või
- need iseloomustavad suurepäraselt mõne Euroopa biogeograafilise piirkonna loodust (EL territooriumil eristatakse järgmisi biogeograafilisi piirkondi: alpiinne, atlantiline, boreaalne, kontinentaalne, makro-neesia, vahemere ja pannoonia regioon).

Kaunis kuldking (Cypripedium calceolus). Foto: Merit Mikk

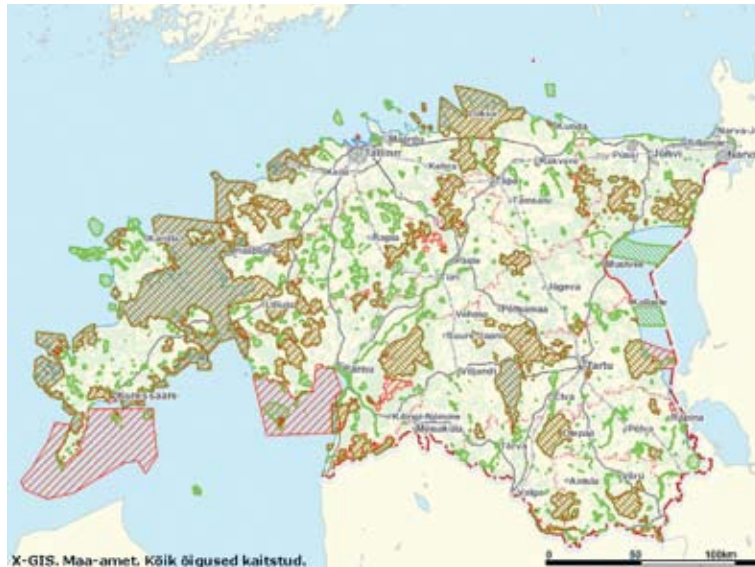
Loodusdirektiiviga kaitstavaid looduslikke liike iseloomustab see, et need on:

- ohustatud – liigid, mille populatsioon on oluliselt vähenenud ja mille väljasuremisohu on suur;
- ohualtid – liigid, mis võivad lähemal ajal liikuda ohustatud liikide kategooriasse, kui vähenemist põhjustavad tegurid toimivad edasi;
- haruldased – väikese populatsiooni ja väga piiratud levilaga liigid;
- endeemsed – liigid, mis esinevad looduslikult vaid teatud piirkonnas ja mitte kusagil mujal.

Loodusdirektiiviga kaitstavate liikide hulka on kantud erinevate organismirühmade esindajaid: imetajaid, roomajaid, kahepaikseid, kalu, selgrootuid, soontaimi, samblaid. Sarnaselt elupaikadega on mõned liigid klassifitseeritud esmatahtsateks. Need on ohustatud liigid, mille kaitsmise eest on EL eriliselt vastutav. Mõne esmatahtsa liigi (nt euroopa naarits) asurkond on üle Euroopa vähenenud tohutult ja nende väljasuremisohu on väga suur. Eestis suri euroopa naarits looduses välja 20. sajandi viimasel kümnendil ja tänapäeval töötatakse tema loodusesse tagasiviimise kallal.

Loodusdirektiiv annab seega üldised põhimõtted elupaikade ja liikide (v.a lindude) kaitsmiseks. Keskne kaitsemeede on spetsiaalsete kaitsealade – nn ühenduse tähtsusega alade – loomine. Iga liikmesriik peab I lisa elupaikade ja II lisa liikide esindatuse jaoks kõige sobivamate kohtade valimisel järgima loodusdirektiivi üldisi eeskirju.

23. aprillil 2009 kiitis Vabariigi Valitsus heaks Keskkonnaministeeriumi algatatud Natura 2000 piiride muutmise. Natura 2000 täpsustunud piire näeb Maa-ameti kaardirakenduse Looduskaitse ja Natura 2000 rakenduses <http://xgis.maaamet.ee/>.

Joonis 4. Natura 2000 võrgustiku alad Eestis. Allikas: Maa-amet

Seonduvad Eesti õigusaktid

Looduskaitseseadus

Seaduse eesmärk on:

- looduse kaitsmine selle mitmekesisuse säilitamise, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku liikide soodsa seisundi tagamisega;
- kultuurilooliselt ja esteetiliselt väärtusliku looduskeskkonna või selle elementide säilitamine;
- loodusvarade kasutamise säästlikkusele kaasaaitamine.

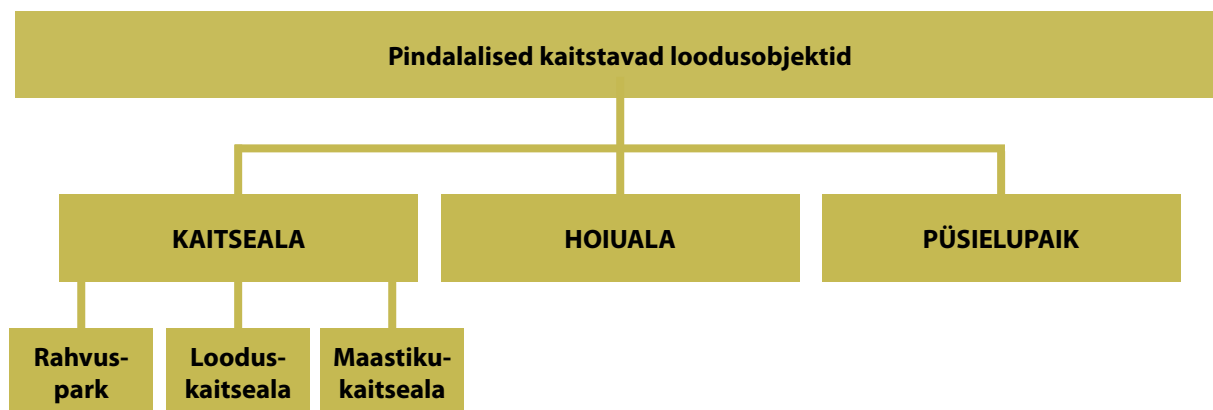
Kaitseala (vt ka joonis 5) on inimtegevusest puutumatuna hoitav või erinõuete kohaselt kasutatav ala, kus säilitatakse, kaitstakse, taastatakse, uuritakse või tutvustatakse loodust. Kaitsealad on:

- rahvuspargid;
- looduskaitsealad;
- maastikukaitsealad.

Hoiuala on elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused.

Püsielupaik on väljaspool kaitseala või selle piiranguvööndis asuv piiritletud ja erinõuete kohaselt kasutatav:

- kaitsealuse looma sigimisala või muu perioodilise koondumise paik;
- kaitsealuse taime või seene looduslik kasvukoht;
- lõhe või jõesilmu kudemispaik;
- pruunkaru talvitumispaik;
- jõevähi looduslik elupaik;
- mägra rohkem kui kümne suudmega urulinnak.

Joonis 5. Pindalaliste kaitstavate loodusobjektide jagunemine

Kaitsealad tsoneeritakse erineva rangusega võõnditeks lähtudes ala tundlikkusest inimtegevusele.

Rahvusparkis ja looduskaitsealal võimalikud võõndid on loodusreservaat, sihtkaitsevöönd ja piiranguvöönd, maastikukaitseala võimalikud võõndid on sihtkaitsevöönd ja piiranguvöönd.

- **Loodusreservaat** on kaitseala otsesest inimtegevusest puutumata loodusega maa- või veeala, kus tagatakse looduslike koosluste säilimine ja kujunemine üksnes looduslike protsesside tulemusena;
- **Sihtkaitsevöönd** on kaitseala maa- või veeala seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks;
- **Piiranguvöönd** on kaitseala maa- või veeala, kus majandustegevus on lubatud, arvestades looduskaitseaduse kitsendusi.

Looduskaitse valitsemise ja korraldamise funktsioonid on Eestis olnud seni lahutatud. Valitsemise ülesanne on olnud keskkonnateenistustel, looduskaitse praktilise korraldamisega tegeles Riiklik Looduskaitsekeskus.

Alates 2009. aastast on keskkonnateenistused, Riiklik Looduskaitsekeskus ja Kiirguskeskus ühendatud **Keskkonnaametiks**. Keskkonnaameti ja selle regionide kontaktid on toodud Keskkonnaameti kodulehel <http://www.keskkonnaamet.ee>.

Keskkonnainspektsioon on Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas olev riigiasutus, mis koordineerib ja teostab looduskeskkonna ja -varade kasutamise alast järelevalvet. Keskkonnainspektsiooni kontaktid on toodud kodulehel <http://www.kki.ee/index.php>.

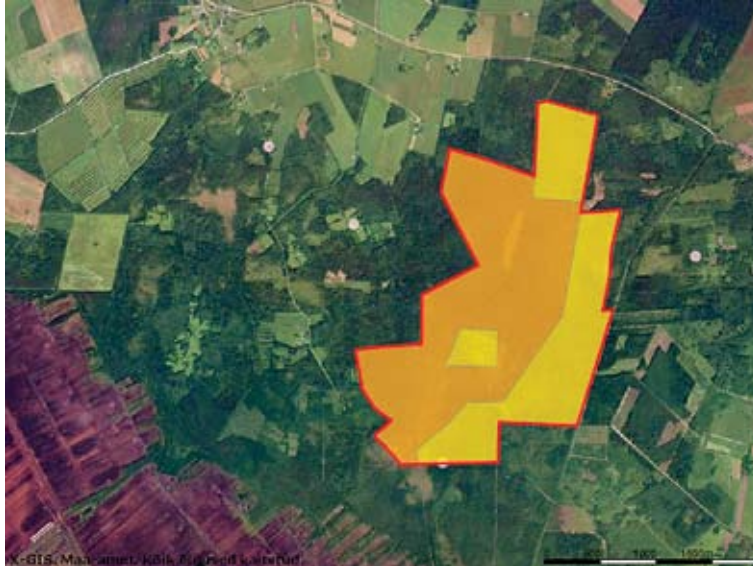
Linnu- ja loodusdirektiiviga seotud kohustuslikud majandamisnõuded

Järgnevad kuus nõuet on rakendatud linnu- ja loodusdirektiivide alusel ning sätestatud looduskaitseaduses ja selle alamaktides.

Nende nõuete puhul on oluline teada, kas põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas või missugused on muud looduskaitsepiirangud. Samuti on oluline teada, missuguses võõndis maa asub, sest erinevates võõndites on nõuded erinevad. Maa-ameti kaardirakenduse abil <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGIS> on võimalik saada teada, kas põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas, lisaks sellele sisaldab see infot kaitstavate üksikobjektide jmt kohta.

Ka on rakenduse abil võimalik kindlaks teha kaitseala võõndite piirid (joonis 6). Infot saab samuti Keskkonnaametist.

Kaitseala puhul peab tutvuma ka konkreetse kaitseala kaitse-eeskirjaga (kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega), püsielupaiga puhul püsielupaiga kaitse-eeskirjaga (kehtestatakse keskkonnaministri määrusega). Kui kaitse-eeskiri puudub, siis tuleb lähtuda looduskaitseeaduse nõuetest. Kui tootjal on olemas kaitsekohustuse teatis, tuleb tutvuda ka sellega.

Joonis 6. Kaitsealade vööndid. Väljavõte Maa-ameti kaardirakendusest (eraldi värviga on tähistatud piirangu- ja sihtkaitsevöönd)

KM 1 ja 5 NÕUE 1: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas, siis peab tal olema kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolek alljärgnevate tegevuste jaoks loa taotlemisel:

- 1) väikeehitise, sh lautri või paadisilla ehitamiseks;
- 2) ehitusloale, projekteerimistingimustele;
- 3) uue veekogu, mille veepeegli pindala on suurem kui 5 m², rajamiseks, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutusluba või ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks.

(Looduskaitseeadus § 14 lg 1)

Kuigi planeeritav hoone või rajatis ei ole pindalalt suur ja tema rajamine ei mõjuta tootja arvates mingilgi määral keskkonda, võivad erinevad arendusprojektid siiski olulisel määral mõjutada neid kaitsealuseid objekte, kelle tarbeks kaitseala on loodud. Näiteks võib lihtne varjualune asjatundmatult kavandades sattuda kaitsealuste taimeliikide kasvukohale, uus tehisveekogu rikkuda kogu lähiümbruse veerežiimi jne. Nii peabki kaitstaval territooriumil tegutsev tootja alati enne arendusprotsessi algust teavitama loodusobjekti valitsejat. See ei ole nii lihtsalt range Looduskaitseeaduse nõuete järgimise pärast. Eelnev konsulteerimine ja koos looduskaitsejatega projekteerimis- või ehitusplaanide arutamine hoiab kokku ka palju hilisemat aja- ja närvikulu. Mitmetel kaitsealadel (näiteks rahvuspargid, maastikukaitsealad) on aga maastiku omapära säilitamine, traditsiooniliste ehitusviiside ja –materjalide kasutamine, traditsioonilise maakasutusmustris säilitamine ja taastamine jne lausa püstitatud omaette kaitse-eesmärgiks. Sellistel puhkudel võib looduskaitsejate ja põllumajandustootja esialgne näiline huvide konflikt läbirääkimiste ja vastastikuste huvide tutvustamisel asendada hoopiski mõlemapoolse kasulikkusega.

Looduskaitseeadus § 14 lg 1 p 6 kohaselt peab kaitseala valitsejalt nõusolekut küsima nõusoleku andja ehk kohalik omavalitsus.

Seega on enne projekteerimistingimuste ja ehitusloa väljaandmist kohalikul omavalitsusel kohustus need eelnevalt kaitseala valitsejaga kooskõlastada. Kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas on projekteerimistingimuste või ehitusloa saamisel tootja enda huvides jälgida, et see oleks kooskõlastatud kaitseala valitsejaga.

Rikkumise hindamine

1) kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolek väikeehitise, sh lautri või paadisilla ehitamiseks

Tõsidus – lähtutakse sellest, millise rangusastmega kaitsevööndis (hoiuala, piiranguvöönd, sihtkaitsevöönd või reservaat) on tegevus toimunud.

Ulatus – lähtutakse sellest, kas loodusobjekti valitseja loata rajatud väikeehitis on selle teenindamiseks vajalike rajatisteta või rajatistega.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul, kaitseala valitseja nõusolek ehitustegevuseks puudub, puudub ka kohaliku omavalitsuse nõusolek või on nõusolekust keeldutud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Tegevus on toimunud piiranguvööndis või hoiualal	Tegevus on toimunud sihtkaitsevööndis	Tegevus on toimunud reservaadis
Ulatus			Väikeehitis ilma selle teenindamiseks vajalike rajatisteta	Väikeehitis koos selle teenindamiseks vajalike rajatistega
Püsivus	Nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul	Puudub kaitseala valitseja nõusolek ehitustegevuseks	Puudub kaitseala valitseja ning kohaliku omavalitsuse nõusolek ehitustegevuseks	Nõusolekust on keeldutud

Allikas: KKI

2) kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolek ehitusloale, projekteerimistingimustele

Tõsidus – lähtutakse sellest, millise rangusastmega kaitsevööndis (hoiuala, piiranguvöönd, sihtkaitsevöönd või reservaat) on tegevus toimunud.

Ulatus – lähtutakse sellest, kas ehitus on selle teenindamiseks vajalike rajatisteta või rajatistega.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul, kaitseala valitseja nõusolek ehitusloale/projekteerimistingimustele puudub või on nõusolekust keeldutud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Tegevus on toimunud piiranguvööndis või hoiualal	Tegevus on toimunud sihtkaitsevööndis	Tegevus on toimunud reservaadis
Ulatus			Ehitus ilma selle teenindamiseks vajalike rajatisteta	Ehitus koos selle teenindamiseks vajalike rajatistega
Püsivus	Nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul		Puudub kaitseala valitseja nõusolek ehitusloale või projekteerimistingimustele	Nõusolekust on keeldutud

Allikas: KKI

3) kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolek uue veekogu, mille veepeegli pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, rajamiseks, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba või ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks

Tõsidus – lähtutakse sellest, millise rangusastmega kaitsevööndisse (hoiuala, piiranguvöönd, sihtkaitsevöönd või reservaat) on veekogu rajatud.

Ulatus – kui rajatud veekogu on veepeegli pindalaga 5–20 m², siis hinnatakse rikkumise tuvastamisel kolme punktiga. Kui rajatud veekogu veepeegli pindala ületab 20 m², hinnatakse seda eeltoodud punktide 1) või 2) raames.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul, kaitseala valitseja nõusolek puudub või on nõusolekust keeldutud.

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Tegevus on toimunud piiranguvööndis või hoiualal	Tegevus on toimunud sihtkaitsevööndis	Tegevus on toimunud reservaadis
Ulatus			Veekogu rajamine veepeegli pindalaga 5–20 m ²	
Püsivus	Nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul		Puudub kaitseala valitseja nõusolek	Nõusolekust on keeldutud

Allikas: KKI

KM 1 ja 5 NÕUE 2: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitseala või püsielupaiga sihtkaitsevööndis, siis on tal (juhul kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti) keelatud:

- 1) majandustegevus (väetamine, taimekaitsevahendite kasutamine, rohumaade uuendamine poollooduslikel kooslustel, metsa istutamine, maaparandussüsteemi rajamine);**
- 2) loodusvarade (maavara, maavaravaru, loodusliku kivimi, setendi, vedeliku ja gaasi, mis ei ole maavaravaruna arvele võetud, kaitsealuste liikide isendite) kasutamine, pinnase teisaldamine ning vee ja jää võtmine pinnaveekogust rohkem kui 30 m³/ööpäevas.**

(Looduskaitseadus § 30 lg 2 ja 4, Vabariigi Valitsuse määrus – kaitseala kaitse-eeskiri, keskkonnaministri määrus – püsielupaiga kaitse-eeskiri)

Sihtkaitsevööndis on territoorium tsoneeritud juba väga tõsistel looduskaitsetel põhjustel (seal esinevad haruldased või ohustatud kooslused, liigid jne). Sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgiks on seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilimine. Nii on sihtkaitsevööndis reeglina keelatud väetamine, poollooduslike koosluste ülesküundmine, maaparandussüsteemide rajamine jm eelpool loetletud majandustegevused. Seetõttu tuleb kaitsealal tegutsedes endale alati selgeks teha kehtiv kaitseala tsoneering ja kaitseala kaitse-eeskirjas erinevates vööndites sätestatud tingimused. Vastavat nõu ja infot saab alati Keskkonnaametist.

Alati tuleb jälgida konkreetse kaitseala kaitse-eeskirja nõudeid, sest vastavalt konkreetse ala kaitse-eeskirjale võivad ülaltoodud tegevused, nt majandustegevus, olla lubatud. Kui kaitse-eeskiri puudub, siis tuleb lähtuda looduskaitseaduse nõuetest.

Kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*) ehk ööviul. Foto: Argo Peepson

Rikkumise hindamine

1) majandustegevus (väetamine, taimekaitsevahendite kasutamine, rohumaade uuendamine poollooduslikel kooslustel, metsa istutamine, maaparandussüsteemi rajamine)

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas tegevus on toimunud sihtkaitsevööndis, väljaspool I kaitsekategooria liigi elupaika või kasvukohta või I kaitsekategooria liigi elupaigas või kasvukohas.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) taotleja sihtkaitsevööndisse jäävast põllumajandusmaast tegevus toimus.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul, tegevus on kaitse-eeskirjaga lubatud, kuid kaitseala valitsejaga kooskõlastamata, või on majandustegevus keelatud.

Hindamismatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus			Sihtkaitsevööndis, väljaspool I kaitsekategooria liigi elupaika või kasvukohta	I kaitsekategooria liigi elupaik või kasvukoht
Ulatus		Kuni 10% sihtkaitsevööndist	11–20% sihtkaitsevööndist	20% ja enam sihtkaitsevööndist
Püsivus	Nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul		Kaitse-eeskirjaga lubatud, kuid kaitseala valitsejaga kooskõlastamata majandustegevus	Keelatud majandustegevus

Allikas: KKI

2) loodusvarade (maavara, maavaravaru, loodusliku kivimi, setendi, vedeliku ja gaasi, mis ei ole maavaravaruna arvele võetud, kaitsealuste liikide isendite) kasutamine, pinnase teisaldamine ning vee ja jää võtmine pinnaveekogust rohkem kui 30 m³/ööpäevas

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas tegevus on toimunud sihtkaitsevööndis, väljaspool I kaitsekategooria liigi elupaika või kasvukohta või I kaitsekategooria liigi elupaigas või kasvukohas.

Ulatus – lähtutakse sellest, kas loodusvarade kasutamisega on/ei ole tekkinud keskkonnakahju. Vee/jää loata võtmisel vaadatakse kas on/ei ole ületatud kehtestatud määra. Loodusvarade kasutamisega seotud kahjude suuruse määramiseks kasutatakse *maapõueseaduse* § 74 lg 3 sätestatut.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas nõusolek on võimalik saada 14 kalendripäeva jooksul, loodusvarade kasutamine on kaitse-eeskirjaga lubatud, kuid kaitseala valitsejaga kooskõlastamata, või on loodusvarade kasutamine keelatud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus			Sihtkaitsevööndis, väljaspool I kaitsekategooria liigi elupaika või kasvukohta	I kaitsekategooria liigi elupaik või kasvukoht
Ulatus	Loodusvarade kasutamisega ei ole tekkinud keskkonnakahju, vee/jää loata võtmine ei ole ületanud kehtestatud määra			Loodusvarade kasutamisega on tekkinud keskkonnakahju, vee/jää loata võtmine ületanud kehtestatud määra
Püsivus	Nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul		Kaitse-eeskirjaga lubatud, kuid kaitseala valitsejaga kooskõlastamata loodusvarade kasutamine	Keelatud loodusvarade kasutamine

Allikas: KKI

Puisniit. Foto: Merit Mikk

KM 1 ja 5 NÕUE 3: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitseala või püsielupaiga piiranguvööndis, siis on tal (juhul kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti) keelatud:

- 1) uute maaparandussüsteemide rajamine;
- 2) veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmise;
- 3) puhtpuistute kujundamine, energiapuistu rajamine;
- 4) biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine.

(Looduskaitseseadus § 31 lg 2; Vabariigi Valitsuse määrus – kaitseala kaitse-eeskiri, keskkonnaministri määrus – püsielupaiga kaitse-eeskiri)

Piiranguvöönd on küll kaitseala kõige väiksemate piirangutega osa, kuid sellele vaatamata on seal keskkonda oluliselt mõjutada võivad tegevused (näiteks enamus veetaseme reguleerimise ja muutmisega seotud töid, samuti looduslikku tasakaalu ja elukeskkonna puhtust mõjutavad tegevused) keelatud. Samas ei välista piiranguvööndi režiim seal normaalset elu- ja majandustegevust. Nii on seal lubatud näiteks olemasolevate maaparandussüsteemide hooldustööd, erinevate loodusvarade kasutamine, reeglina ka ehitamine. Nagu enamuse teiste kaitsealal toimuvate ettevõtmiste puhul, on ka piiranguvööndis tegutsedes tootjal alati kasulik konsulteerida looduskaitsetöötajatega.

Puhtpuistu – puistu, milles on üks puuliik.

Biotsiidid – toimeaine või üht või mitut toimeainet sisaldav valmistis, mis on ette nähtud kahjulike organismide hävitamiseks või nende arvukuse kontrolli all hoidmiseks, kahjulike organismide tõrjeks või nende kahjustava toime ärahoidmiseks (nt desinfitseerivad ained, säilitusained, kahjuritõrjevahendid). Eestis toimub biotsiidide registreerimine ja lubade väljastamine vastavalt [Biotsiidiseadusele](#).

Sarnaselt eelmise nõudega tuleb jälgida konkreetse kaitseala kaitse-eeskirja nõudeid.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – rikkumise tuvastamisel hinnatakse kahe punktiga.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) taotleja piiranguvööndisse jäävast põllumajandusmaast tegevus toimus.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas nõusolek on võimalik saada 14 kalendripäeva jooksul, tegevuseks on nõusolek olemas, kuid tingimustest ei peeta kinni, tegevuseks vajalik nõusolek puudub või on tegevus täielikult keelatud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Tegevus toimub piiranguvööndis		
Ulatus		Alla 10% alast	Kuni 50% alast	50–100% alast
Püsivus	Nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul	Tegevuseks nõusolek olemas, kuid ei peeta tingimustest kinni	Tegevuseks vajalik nõusolek puudub	Tegevus täielikult keelatud

Allikas: KKI

KM 1 ja 5 NÕUE 4: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub hoiualal, siis peab tal olema hoiuala valitseja nõusolek:

- 1) tee rajamiseks,
- 2) loodusliku kivimi või pinnase teisaldamiseks,
- 3) maaparandussüsteemi rajamiseks ja rekonstrueerimiseks,
- 4) veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmiseks,
- 5) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamiseks,
- 6) loodusliku ja poolloodusliku rohumaa ja poldri kultiveerimiseks või väetamiseks,
- 7) puisniiduilmelisel alal puude raiumiseks.

(Looduskaitseeadus § 33 lg 1)

Loodusliku kivimi all mõeldakse antud juhul rändrahne ja kive, mille läbimõõt on suurem kui 1 m ning näiteks ehituskeeluvööndis olevaid kive. Eesmärk on vältida suurte kivide ja rändrahnude ning ranna ja kalda ääres olevate kivide äravedamist.

Hoiuala on moodustatud teatud kindlate looduslike liikide ning looduslike ja poollooduslike elupaikade soodsa seisundi hoidmiseks. Üldistatuna võiks öelda, et hoiuala kaitsekord toetab igati looduslähedast, keskkonda säästlikult suhtuvat elulaadi. On loomulik, et igasuguse looduskeskkonda, seal elavaid liike ja esinevaid kooslusi oluliselt mõjutavate tegevuste (nt uue tee rajamine, pinnase teisaldamine või veekogu veetaseme muutmise) läbiviimiseks peab põllumajandustootjal olema hoiuala valitseja nõusolek.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas tegevus toimub hoiualal või hoiuala kaitstava liigi kasvukohas ja/või elupaigas.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) taotleja hoiualale jäävast põllumajandusmaast tegevus toimus.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas nõusolek on võimalik saada 14 kalendripäeva jooksul, tegevuseks on nõusolek, kuid tingimustest ei peeta kinni, tegevuseks vajalik nõusolek puudub või on nõusoleku andmisest keeldutud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Tegevus toimub hoiualal	Tegevus toimub kaitstava liigi kasvukohas ja/või elukohas	
Ulatus		Alla 10% alast	Kuni 50% alast	50–100% alast
Püsivus	Nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul	Tegevuseks nõusolek olemas, kuid ei peeta tingimustest kinni	Tegevuseks vajalik nõusolek puudub	Nõusoleku andmisest on keeldutud

Allikas: KKI

KM 1 ja 5 NÕUE 5: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitsealal või püsielupaigas, peab ta arvestama kaitse-eeskirjas toodud ajalise liikumispiiranguga või ajalise piiranguga niitmisele.

(Looduskaitseeadus § 30 lg 2, Vabariigi Valitsuse määrus – kaitseala kaitse-eeskiri, keskkonnaministri määrus – püsielupaiga kaitse-eeskiri)

Kuigi enamus kaitsealaid on suure ja mitmekesise territooriumiga ning ka püsielupaikade pindala on sageli suurem kui paar hektarit, on nende mõlema kaitse-eesmärkides silmas peetud siiski väga kindlaid kaitseväärtusi. Nii võidaksegi kaitsealade kaitse-eeskirjades või püsielupaikade kaitsekorda sätestavates keskkonnaministri määrustes seada nendel aladel liikumisele või tegevustele (näiteks niitmisele) ajalised piirangud. Liikumispiirang on sageli vajalik haruldaste või ohustatud loomaliikide sigimisperioodil häirimise vähendamiseks (näiteks kahepaiksete kudemisperiood, lindude pesitsusperiood). Erinevatele tegevustele, sealhulgas näiteks niitmisele, võidakse ajaline piirang (näiteks alustamise varaseim kuupäev) sätestada ennekõike alal pesitsevate lindude (näiteks rukkirääk, rohunepp) pesitsusedukuse kindlustamiseks. Samalaadne piirang võib olla alale seatud ka haruldaste või ohustatud taimeliikide (näiteks käpalised) õitsemise ja viljumise edukuse tagamiseks.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas piirangutest ei peeta kinni hoiualal, piiranguvööndis, sihtkaitsevööndis või I kategooria kaitsealuse liigi püsielupaigas või kasvukohas.

Ulatus – lähtutakse sellest, kas piirang, millest kinni ei peetud, on osaline või täielik.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas piirang, millest kinni ei peetud, on ajutine või alaline.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Piirangutest mitte kinnipidamine hoiualal	Piirangutest mitte kinnipidamine piiranguvööndis	Piirangutest mitte kinnipidamine sihtkaitsevööndis või I kategooria kaitsealuse liigi püsielupaigas või kasvukohas
Ulatus		Osalisest piirangust ei peeta kinni		Täielikust piirangust ei peeta kinni
Püsivus		Ajutisest piirangust ei peeta kinni		Alalisest piirangust ei peeta kinni

Allikas: KKI

KM 1 ja 5 NÕUE 6: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas, siis peab tal olema kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolek selle maa katastriüksuse kõlvikute piiride ja/või sihtotstarbe muutmiseks loa taotlemisel.

(Looduskaitseeadus § 14 lg 1 p 1)

Kuigi kaitsealal, hoiualal või püsielupaigas katastriüksuste kõlvikute piiride või sihtotstarbe muutmine ning nende otsustele järgnevad edasised tegevused võivad olla väga väikese territoriaalse või ajalise mõjuga, võivad need otsused pikemas perspektiivis oluliselt mõjutada ala kaitse alla võtmisel püstitatud kaitse-eesmärke ja mõjutada neid objekte, kelle tarbeks ennekõike on kaitseala loodud. Seetõttu peakski maa valdaja või arendaja kaitstavate loodusobjektide kõlvikupiiride või sihtotstarbe muutmiseks taotlema loodusobjekti valitseja nõusolekut. Lisaks korreksele looduskaitseeaduse nõuete järgimisele aitab see teavitamine ja ühine planeerimine säästa väärtuslikku aega ja vältida edasisi probleeme. Näiteks ei pruugi kaitsealal üldiselt või selle teatud osal olla välistatud kõlviku sihtotstarbe muutmine, kuid kui mingil alal esineb näiteks kaitsealuste liikide elupaiku/kasvukohti, siis on selline tegevus välistatud. Samas võib mujal samas piirkonnas olla soodsamate looduskaitsete tingimuste saavutamiseks kõlvikulise struktuuri muutus lausa soovitatav. Nagu paljude looduskaitsete teemadega, on ka siin parimaks lahenduse otsimise viisiks looduskaitse spetsialistidega nõupidamine.

Kõlvik – ühetaolise majandusliku sihtotstarbe ja/või loodusliku seisundiga katastriüksuse osa, mida ei piiritleta piirimärkidega.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas tegevus toimub hoiualal, piiranguvööndis või sihtkaitsevööndis/I kategooria kaitsealuse liigi püsielupaigas või kasvukohas.

Ulatus – lähtutakse sellest, kas on muudetud kõlvikute piire või sihtotstarvet või mõlemat.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas nõusolek on võimalik saada 14 kalendripäeva jooksul, nõusolek puudub või on nõusolekust keeldutud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Nõusolekuta tegevus toimub hoiualal	Nõusolekuta tegevus toimub piiranguvööndis	Nõusolekuta tegevus toimub sihtkaitsevööndis või I kategooria kaitsealuse liigi püsielupaigas või kasvukohas
Ulatus		Muudetud piire või sihtotsarvet		Muudetud piire ja sihtotsarvet
Püsivus	Nõusolek saadakse 14 kalendripäeva jooksul		Puudub kaitseala valitseja nõusolek	Nõusolekust on keeldutud

Allikas: KKI

Nõustamise käigus

- Tuleb välja selgitada, kas põllumajandustootja valduses on maid, millel on looduskaitsealised piiranguid (kaitseala, hoiuala või püsielupaik). Kui tootja ise ei ole selles kindel, tuleb vaadata Maa-ameti koduleheküljelt kaitsealade kaardirakendust.
- Juhul, kui selliseid maid on, tuleb täpsustada nende alade kaitsevööndid (nt sihtkaitsevöönd, piiranguvöönd) ja piirid.
- Järgmise sammuna tuleb tutvuda konkreetse ala kaitse-eeskirjaga, et selgitada välja, kas on kehtestatud mingeid erisusi, mis on seotud nõuetega (nt võib kaitse-eeskiri lubada piiranguvööndis väetiste kasutamist). Piirangute väljaselgitamiseks tuleb küsida tootjalt ka kaitsekohustuse teatist. Selle puudumisel tuleb lähtuda kaitse-eeskirjast ja looduskaitseadusest.
- Pärast piirangutega seotud alade ja kaitse-eeskirjast tulenevate nõuete väljaselgitamist tuleb tootjaga nõuded läbi arutada ja välja selgitada, kas on tegemist rikkumistega.
- Juhul, kui on tegemist rikkumisega, tuleb teha ettepanekud puuduste kõrvaldamiseks. Kui tootja plaanib teha tegevusi, mis vajavad kaitseala valitseja nõusolekut, siis tuleb selgitada, kuidas nõusoleku taotlemine toimub ning vajadusel aidata koostada vastav dokumentatsioon.

Nõustaja

- Peab olema kursis linnu- ja loodusdirektiivi üldiste eesmärkidega.
- Peab olema kursis looduskaitseaduse üldiste eesmärkide ja KM nõuetega seotud paragrahvide detailidega.
- Peab olema kursis üldise looduskaitse korraldusega Eestis ja erinevate ametkondade funktsioonide ja kontaktidega.
- Peab oskama kasutada Maa-ameti looduskaitsealuste objektide ja Natura 2000 alade kaardirakendust.
- Peab suutma leida asjasse puutuva kaitse-eeskirja.
- Peab suutma kaitse-eeskirja abil välja selgitada põllumajandustootja nõuetele vastavuse.
- Peab suutma tuvastada võimalikud tegevused, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek ja andma vajadusel asjasse puutuvat nõu.

Lisainfo

- Maa-ameti looduskaitsealuste objektide ja Natura 2000 alade kaardirakendus: <http://xgis.maaamet.ee/>
- Kaitsealade kaitse-eeskirjad: <http://www.riigiteataja.ee>
- Keskkonnaamet: peakontor Narva mnt 7a, 15172 Tallinn, Tel 627 2193, info@keskkonnaamet.ee, <http://www.keskkonnaamet.ee/>
- Keskkonnainspeksioon: Kopli 76, 10416 Tallinn, Tel 696 2236, valve@kki.ee, www.kki.ee
- Keskkonnaministeeriumi Natura 2000 koduleht: <http://www.envir.ee/1684>
- Keskkonnateabe Keskus: <http://www.keskkonnainfo.ee>
- Pärandkoosluste Kaitse Ühing: <http://www.pky.ee>
- Eesti Ornitoloogiaühing: <http://www.eoy.ee>

Lisalugemist

- Keppart, V. 2007. Keskkonnakaitse. Looduskaitse. Kirjastus Ilo, Tallinn.
- Paal, J. 2004. Euroopas väärtustatud elupaigad Eestis. Eesti Keskkonnaministeerium, Tallinn.
- Pärandkooslused. Õpik-käsiraamat. 2004. Koostanud ja toimetanud: T. Kukk. PKÜ, Tartu.
- Talvi, T. 2001. Pool-looduslikud kooslused. Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus, Tartu
- Rahvusvahelise tähtsusega looma- ja taimeliigid Eestis. 2004. Koostaja: K. Vilbaste. Eesti Keskkonnaministeerium, Tallinn.
- Väike käsiraamat neile, kes loodusest hoolivad. 2006. Koostajad: P. Kiristaja ja U. Timm. ETS ja ELUS, Tartu.

Põhjavee kaitse ohtlikest ainetest lähtuva reostuse eest (põhjaveedirektiiv KM 2)

Nõukogu 17. detsembri 1979. aasta direktiivi 80/68/EMÜ põhjavee kaitse kohta teatavatest ohtlikest ainetest lähtuva reostuse eest.

Nõukogu direktiivi vastuvõtmise peamine põhjus oli vajadus kaitsta põhjavett reostumise, eriti teatud mürgistest ja bioakumuleeruvatest ainetest põhjustatud reostuse eest.

Direktiivi eesmärk on tagada põhjavee efektiivne kaitse direktiivi loendis I olevate ainete loodusesse laskmise ennetamise ja direktiivi loendis II olevate ainete loodusesse laskmise piiramise kaudu.

Direktiiv keelab igasuguse loendis I olevate ainete otseheite loodusesse. Liikmesriigid peavad kasutusele võtma kõik abinõud, et ennetada igasugust loendis I olevate ainete loodusesse laskmist. Direktiiv piirab loendis II olevate ainete loodusesse laskmist.

Loend I sisaldab aineid ja ainete gruppe nagu halogeenorgaanilised ühendid ning aineid, mis võivad vesikeskkonnas selliseid ühendeid moodustada (sisaldavad broomi, joodi või (enamasti) kloori), fosfororgaanilisi ühendeid, elavhõbedat ja selle ühendeid, kaadmiumi ja selle ühendeid, mineraalõlisid, tsüaniide jt.

Loend II sisaldab aineid nagu tsink, vask, nikkel, kroom, plii, seleen, arseen, tina, hõbe, biotsiidid jpt.

Seonduvad Eesti õigusaktid

- **Veeseadus**

Veeseaduse ülesandeks on:

- sise- ja piiriveekogude ning põhjavee puhtuse ja veekogudes ökoloogilise tasakaalu tagamine;
- reguleerida vee kasutamist ja kaitset, maaomanike ja veekasutajate vahelisi suhteid.

- **Keskkonnaministri 21. augusti 2001. a määrus nr 44 Veekeskkonnale ohtlike ainete nimistud 1 ja 2**

- **Vabariigi Valitsuse 16. mai. 2001. a määrus nr 172 Naftasaaduste hoidmisehitiste veekaitsenõuded**

Määrusega kehtestatakse naftasaaduste hoidmisehitiste veekaitsenõuded ohtliku seisundi tekke vältimiseks ja vee reostumise ennetamiseks.

Järgnevad kaks nõuet on rakendatud põhjaveedirektiivi (KM2) alusel ja sätestatud veeseaduses ning selle alamaktides.

Nende nõuete peamiseks eesmärgiks on kaitsta vett reostumise eest, laiemalt aga aidata kaasa üldse keskkonnanreostuse vältimisele.

KM 2 NÕUE 1: Vältida tuleb Veeseaduses § 265 nimetatud ohtlike ainete nimistutesse 1 ja 2 kuuluvate ainete otse- või kaudse heite loodusesse.

(Veeseadus § 26²)

Ohtlik aine on element või ühend, mis mürgisuse, püsivuse või bioakumulatsiooni tõttu põhjustab või võib põhjustada ohtu inimese tervisele ning kahjustab või võib kahjustada teisi elusorganisme või ökosüsteeme.

Ohtlikud ained jaotatakse ohtlikkuse järgi kahte nimistusse. Nimistusse 1 kantakse ained, mille veeheidet või sattumist vette muul viisil peab vältima, ning nimistusse 2 ained, mille veeheidet või sattumist vette muul viisil peab piirama. Ohtlike ainete nimistud 1 ja 2 kinnitab keskkonnaminister oma määrusega (keskkonnaministri 21. augusti 2001. a määrus nr 44). Ohtlike ainete nimistud on toodud lisas 6 ja <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=86128>.

Otseheitteks loetakse ohtliku aine juhtimist otse põhjavette või kaitsmata põhjaveega alale. Igasugune muu heide loetakse kaudseks.

Veeseaduse tähenduses kuuluvad oma mürgisuse, püsivuse või bioakumuleerumisvõime tõttu nimistusse 1 ohtlikud ained järgmistest ainerühmadest:

- 1) halogeenorgaanilised ühendid ja ained, mis võivad neid veekeskkonnas moodustada;
- 2) fosfororgaanilised ühendid;
- 3) tinaorgaanilised ühendid;
- 4) tsüaniidid;
- 5) veekeskkonnas kantserogeensete, mutageensete, teratogeensete või reproduktsiooni kahjustavate omadustega ühendid;
- 6) püsivad mineraalõlid ja naftapäritoluga süsivesinikud;
- 7) püsivad sünteetilised ained, mis võivad ujuda veepinnal, jääda heljumisse või settida ning takistada vee kasutamist.

Nimistusse 2 kuuluvad muud ülal loetletud ainerühmade ained (v.a nimistus 1 juba toodud ained) ning järgmistesse ainerühmadesse kuuluvad ained:

- 1) metallid, metalloidid ja nende ühendid;
- 2) taimekaitsevahendid ja biotsiidid ning nende derivaadid, mis ei esine nimistus 1
- 3) vee või veekogust saadud inimese toiduks tarvitavate saaduste (nt kalad jms) maitset ja lõhna tugevalt mõjutavad ühendid ning ühendid, mis võivad veekeskkonnas selliste ühendite moodustumist põhjustada;
- 4) mittepüsivad mineraalõlid ja naftapäritoluga süsivesinikud;
- 5) fluoriidid;
- 6) hapnikusisaldust ebasoodsalt mõjutavad ained.

Antud nõue ei keela ohtlike ainete omamist ja kasutamist, kuid tuleb jälgida, et need ei satuks keskkonda.

Põllumajanduses on kasutatud näiteks triklorometaani (kloroformi). Samuti on põllumajandusliku tegevusega enam seotud ohtlikud ained näiteks taimekaitsevahendite koostisesse kuuluvad fosfororgaanilised toimeained ja muud toimeained, mis on kantserogeensed, mutageensed, teratogeensed või reproduktsiooni kahjustavate omadustega. Eestis ei ole sarnaseid ühendeid taimekaitsevahendite koostises enam lubatud kasutada. Antud nõude kontekstis tuleb vältida eelkõige kõikvõimalike kemikaalide (sh taimekaitsevahendid) sattumist keskkonda sellisel, et sellega kaasneb reostus.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas nimistusse I või II kuuluvaid aineid kasutades on välditud nende keskkonda sattumist.

Ulatus – lähtutakse sellest, kas nimistute I või II ained on sattunud pinnasesse, pinnavette või põhjavette.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas on toimunud kaudne või otseheide.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus			Nimistusse II kuuluvaid aineid kasutades ei ole välditud nende keskkonda sattumist	Nimistusse I kuuluvaid aineid kasutades ei ole välditud nende keskkonda sattumist
Ulatus		Nimistusse I ja II kuuluvad ained on sattunud pinnasesse	Nimistusse I ja II kuuluvad ained on sattunud pinnavette	Nimistusse I ja II kuuluvad ained on sattunud põhjavette
Püsivus			Kaudne heide	Otseheide

Allikas: KKI

KM 2 NÕUE 2: Naftasaaduste hoidmisehitised peavad vastama veeseaduse § 26 lg 3, 4 p 2 nõuetele.

Vee reostumise ennetamiseks [kehtestab Vabariigi Valitsus oma määrustega](#) veekaitseenõuded potentsiaalselt ohtlike reostusallikate kohta nende liikide kaupa.

Lisaks kanalisatsiooniehitistele, siloladustamiskohtadele, väetise- ja sõnnikuhoidlatele on potentsiaalselt ohtlikud ka naftasaaduste hoidmisehitised.

Naftasaaduste hoidmisehitiste veekaitseenõuded on vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrusega nr 172 „[Naftasaaduste hoidmisehitiste veekaitseenõuded](#)“.

Hoidmisehitis on:

- 1) naftasaaduste mahuti, mille maht on **üle 3 m³**;
- 2) **üle 3 m³** mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega;
- 3) **üle 3 m³** mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega ning laadimis- või tankimisplatsiga.

Hoidmisehitised jagunevad sõltuvalt mahust:

- 1) väikesteks hoidmisehitisteks, mille maht on 3 kuni 10 m³;
- 2) keskmisteks hoidmisehitisteks, mille maht on üle 10 m³ ja kuni 5000 m³;
- 3) suurteks hoidmisehitisteks, mille maht on üle 5000 m³.

Konkreetsed nõuded hoidmisehitistele sõltuvad selle mahust. Osa nõudeid puudutavad kõiki hoidmisehitisi, keskmiste ja suurte hoidmisehitiste puhul peab arvestama rangemate nõuetega.

Väikeste hoidmisehitiste mahutite tühjendamise- ja täiteavad peavad olema lukustatud ning hoidmisehitiste ümbrus peab võimaldama tõkestada naftareostuse levikut.

Keskmise ja suure hoidmisehitise mahutitel peab nähtavas kohas olema teave, millel on vähemalt märgitud:

- 1) mahuti number, kui mahuteid on rohkem kui üks;
- 2) mahuti valmistaja ja valmistamise aasta;
- 3) mahuti maht;
- 4) tehnilise järelevalve teostamise aeg.

Keskmise ja suure hoidmisehitise valdajal peab olema hoidmisehitise tehniline dokumentatsioon, mis peab sisaldama:

- 1) hoidmisehitise mahutite ja seadmete ehitusprojekti;
- 2) informatsiooni hoidmisehitise mahutite ja seadmete paigaldamise, kasutamise ja hooldamise nõuete kohta;
- 3) ülevaadet tehnilise järelevalve tulemustest;
- 4) informatsiooni tehnilise järelevalve sageduse ja meetodite kohta.

Hoidmisehitise lekke korral peab naftasaaduste hoidmisehitise valdaja või operaator kohe asuma tõkestama reostuse levikut ning keskkonnaohtlikust lekkest teatama päästeasutusele, hoidmisehitise asukohajärgsele kohalikule omavalitsusele ja Keskkonnainspeksioonile.

Juhul kui valdaja ei ole hoidmisehitise omanik, tuleb valdajal teatada hoidmisehitise lekkest ka selle omanikule.

Hoidmisehitise juures peab olema võimaliku reostuse piiramiseks vajalik koguses absorbenti (näiteks turvas või sünteetilised absorbendid).

Hoidmisehitise mahutite, mille maht on üle 100 m³, valdajal peab olema reostusavarii likvideerimise plaan, mis peab sisaldama:

- 1) hoidmisehitise asukoha kaarti (M 1:500) ning veekogude ja põhjavee reostuskaitstuse kirjeldust;
- 2) reostuse leviku võimalikke suundi;
- 3) reostuse levikut tõkestavate abinõude kirjeldust, sealhulgas ülevaadet reostuse tõkestamise ja selle ohutustamise peamiste tehnikate kohta;
- 4) informatsiooni reostuse tõkestamise ja selle ohutustamisega tegelevate isikute kohta.

Reostusavarii likvideerimise plaan tuleb enne hoidmisehitise kasutuselevõttu kirjalikult kooskõlastada päästeasutuses ja hoidmisehitise asukohajärgses keskkonnateenistuses.

Hoidmisehitise mahutite, mille maht on üle 100 m³, operaator peab pidama hoolduspäevikut, mis peab sisaldama vähemalt:

- 1) informatsiooni hoidmisehitise tehnilise järelevalve ettekirjutuste ja nende täitmise kohta;
- 2) teavet hoidmisehitise mahutites oleva naftasaaduste koguse kohta;
- 3) teavet hoidmisehitise hooldusseadmete ja igapäevaste hooldustööde kohta.

Ülaltoodud nõuded puudutavad mahuteid, mille maht on üle 3 m³. Kui majapidamises on mitu mahutit, nt kaks 2 m³ mahutit ja need pole omavahel ühendatud, siis käsitletakse neid eraldi ja nende mahtusid ei liideta. Antud näite puhul ei ole nõue seega asjakohane.

Kui majapidamises on mahuti, mida väidetavalt naftasaaduste hoidmiseks ei kasutata, siis tuleb tagada, et seda poleks võimalik kasutusele võtta (nt mahuti avad kinni keevitada).

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas hoidmisehitisel puudub märgistus ja dokumentatsioon, hoidmisehitis ei vasta üldse nõuetele või naftasaadused on sattunud hoidlast keskkonda.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suur on hoidmisehitise maht (m³).

Püsivus – lähtutakse sellest, kui kiiresti likvideeritakse hoidmisehitiste puudused või keskkonda sattunud naftasaadused.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus	Märgistuse ja dokumentatsiooni puudumine		Hoidmisehitised ei vasta nõuetele	Naftasaadused on sattunud hoidlast keskkonda
Ulatus		Väike hoidmisehitis, mille maht on 3 kuni 10 m ³	Keskmine hoidmisehitis, mille maht on üle 10 m ³ ja kuni 5000 m ³	Suur hoidmisehitis, mille maht on üle 5000 m ³
Püsivus	Hoidmisehitiste puudused likvideeritakse 14 kalendripäeva jooksul	Hoidmisehitiste puudusi ei likvideerita 14 kalendripäeva jooksul	Keskkonda sattunud naftasaadused likvideeritakse keskkonnast 24 tunni jooksul	Keskkonda sattunud naftasaadusi ei asutud likvideerima 24 tunni jooksul

Allikas: KKI

Nõustamise käigus

Ohtlikud ained:

- Tuleb välja selgitada, kas põllumajandustootja kasutab või omab ohtlike ainete nimistusse 1 või 2 kuuluvaid aineid
- Juhul, kui tootja selliseid aineid kasutab või omab, tuleb selgitada välja, kas on oht nende ainete sattumiseks loodusesse. Kui on oht nende ainete sattumiseks loodusesse, tuleb teha ettepanekud puuduste kõrvaldamiseks.

Naftasaaduste hoidmisehitised:

- Tuleb välja selgitada, kas põllumajandustootjal on naftasaaduste hoidmisehitisi. Juhul kui on, tuleb selgitada välja hoidmisehitise maht.
- Juhul, kui hoidmisehitise maht on alla 3m³, siis pole vastav nõue tootja suhtes asjakohane, kuid tuleb siiski jälgida, et naftasaadused ei satuks loodusesse.
- Juhul, kui hoidmisehitise maht on üle 3m³, tuleb tutvustada Vabariigi Valitsuse määruse nõudeid vastavalt hoidmisehitise mahule ning selgitada välja, kas tootjal on nõuete täitmises puudusi.
- Juhul, kui on puudusi, tuleb teha ettepanekud puuduste kõrvaldamiseks.

Nõustaja

- Peab olema kursis põhjaveedirektiivi üldiste eesmärkidega.
- Peab olema kursis veeseaduse üldiste eesmärkide ja keskkonnaministri 21. augusti 2001. a määrusega nr 44 „*Veekeskonnale ohtlike ainete nimistud 1 ja 2*“ ning Vabariigi Valitsuse määrusega nr 172 „*Naftasaaduste hoidmisehitiste veekaitse nõuded*“.
- Peab vajadusel suutma anda nõu puuduste kõrvaldamiseks.

Lisalugemist

- Ohtlikud ained taimekaitsevahendites: http://files.bef.ee/Voldik_vesi_kemikaalid.pdf
- Ohtlike ainete kasutamise vältimine: juhised ohtlike ainete määratlemiseks tööstuskemikaalides: http://files.bef.ee/HBs/ee_printing/pics/water/Water_Annex_EST.pdf
- Ohtlikud jäätmed kodumajapidamises: <http://www.keskkonnaamet.ee/public/Keskkonnaharidus/jaatmevoldik.jpg>

Lisainfo

- Veekeskonnale ohtlike ainete nimistud: <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13345270>
- Naftasaaduste hoidmisehitiste veekaitse nõuded: <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=72943&replstring=33>
- Keskkonnainspeksioon: <http://www.kki.ee/?id=3957>
- Keskkonnaamet: <http://www.keskkonnaamet.ee/>
- Keskkonnateabe Keskus: <http://www.keskkonnainfo.ee/>

Reoveesete kasutamine (reoveesettedirektiiv KM 3)

Nõukogu 12. juuni 1986. aasta direktiiv 86/278/EMÜ keskkonna ja eelkõige pinnase kaitsmise kohta reoveesetete kasutamisel põllumajanduses (edaspidi reoveesettedirektiiv).

Reoveesetel on palju positiivseid omadusi kasutamisel väetisainena, aga see võib sisaldada ka mõningaid mürgiseid raskmetalle.

Direktiivi eesmärk on reguleerida reoveesetete kasutamist põllumajanduses nii, et vältida kahjulikku mõju pinnasele, taimedele, loomadele ja inimestele ning soodustada reoveesetete nõuetekohast kasutamist.

Direktiivi kohaselt võib reoveesetet puhastitist, mis töötlevad kodust või asulate reovett, kasutada põllumajanduses ainult kooskõlas direktiiviga. Reovett septikutest ja teistest sarnastest mahutitest, mis on mõeldud reovee töötlemiseks, võib kasutada põllumajanduses juhul, kui on täidetud tingimused kaitsmaks inimest ja keskkonda (konkreetsed nõuded kehtestab liikmesriik).

Seonduvad Eesti õigusaktid

- **Veeseadus**
- **Keskkonnaministri 30. detsembri 2002. a määrus nr 78 Reoveesete põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel kasutamise nõuded**

Määrus reguleerib reoveesete kasutamist põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel, et vältida selle kahjulikku mõju pinna- ja põhjaveele, mullale, taimedele, loomade ja inimeste tervisele.

Järgnevad kolm nõuet on rakendatud reoveesettedirektiivi (KM3) alusel ning sätestatud veeseaduses ja keskkonnaministri määruks.

Nende nõuete eesmärk on vältida reoveesete kasutamisega kaasnevat kahjulikku mõju, nt raskmetallide sattumist keskkonda üle piirmäära.

KM 3 NÕUE 1: Vastavalt veeseaduse § 261 lg 2 nõuetele kasutatakse põllumajanduses ainult töödeldud reoveesetet. Põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel reoveesete kasutamise nõuded kehtestab Keskkonnaminister määrusega.

(Veeseadus § 261 lg 2 ja keskkonnaministri 30. detsembri 2002. a määrus nr 78)

Nõudes viidatud määrus on keskkonnaministri 30. detsembri 2002. a määrus nr 78 „Reoveesete põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel kasutamise nõuded“.

Reoveesete on reoveest füüsikaliste, bioloogiliste või keemiliste meetoditega eraldatud suspensioon, mis jaguneb orgaanilise aine töötlemistõhususe alusel **töödeldud** ja **töötlemata** setteks.

Põllumajanduses võib kasutada **ainult töödeldud reoveesetet**. Haljastuses ja rekultiveerimisel on lubatud kasutada nõuetele vastavat töötlemata setet.

Sete on **töödeldud**, kui selles sisalduv orgaaniline aine on pinna- ja põhjaveele, mullale, taimedele, loomade ja inimese tervisele ohutuks muudetud kas:

- 1) aeroobse või anaeroobse stabiliseerimise, sealhulgas kompostimisega;
- 2) keemilise või termilise töötlemisega;
- 3) settes sisalduva orgaanilise aine mineraliseerimisega.

Sete on töötlemata, kui settes on vaid vähendatud veesisaldust või settele on lisatud tugimaterjale, kuid setet ja tugimaterjali ei ole regulaarselt segatud ning tugimaterjali ja sette segu temperatuur ei ole tõusnud üle 60 °C ja säilinud sel temperatuuril **vähemalt kuus päeva**.

Sette kompostimine on sette aeroobne lagundamine mikro- ja makroorganismide abil, milleks lisatakse settele puukoort, saepuru, põhku, turvast või mõnda muud tugimaterjali ja segatakse settega. Kompostimisel peab kompostitava materjali temperatuur olema **vähemalt kuus päeva üle 60 °C**.

Põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel on keelatud kasutada setet:

- 1) milles raskmetalli(de) (kaadmium, vask, nikkel, plii, tsink, elavhõbe, kroom) sisaldus ületab määruses toodud piirväärtuse;
- 2) mis eraldatakse reoveest, kus ohtlike ainete sisaldus ületab kalendriaasta jooksul keskkonnaministri 16. oktoobri 2003. a määruse nr 75 „[Nõuete kehtestamine ühiskanalisatsiooni juhitavate ohtlike ainete kohta](#)” nõudeid.

Sette kasutamine põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel on keelatud maa-aladel:

- 1) kus ühe või mitme raskmetalli sisaldus mullas ületab määruses kehtestatud piirväärtusi;
- 2) kus mulla pH ≤ 5;
- 3) mis on liigniisked või üleujutatavad;
- 4) mis on külmunud või lumega kaetud.

Maa-aladel, kus mulla pH > 5 ja ≤ 6, võib põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel kasutada ainult lubjaga stabiliseeritud setet.

Vastavalt jäätmeseaduse § 2 lõikele 1 käsitletakse reoveesetet jäätmena.

Setet põllumajanduses, haljastuses või rekultiveerimisel kasutamiseks **andval isikul** peab olema jäätmeluba. Sette kasutamiseks põllumajanduses, haljastuses või rekultiveerimisel ei ole **kasutajal** jäätmeloa omamine kohustuslik. Jäätmeloa omamise nõue ei laiene isikutele, kes annavad kasutajale ühe aasta jooksul kuni 20 tonni töödeldud setet arvestatuna kuivainena.

Oma majapidamises (v.a lauda reoveest eraldatud) tekkinud setet võib maal, kus on lubatud setet kasutada, pärast nõuetekohast kompostimist vastavalt ülaltoodud nõuetele väetamiseks kasutada.

Samuti võib selle sette suunata sõnnikuhoidlasse, kui sõnnikut kompostitakse (ehk sõnnik läbib samad protsessid, mis on toodud ülalviidatud reoveesete kasutamise määruses).

Rikkumise hindamine

Tõsidus – töötlemata sette kasutamist hinnatakse nelja punktiga.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) taotleja kasutuses olevast põllumajandusmaast töötlemata setet on kasutatud ja kas seda on kasutatud ka veekaitsevööndis või kaitsmata põhjaveega alal.

Püsivus – lähtutakse sellest, kui palju (t) töötlemata setet on aasta jooksul kasutatud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus				Töötlemata sette kasutamine
Ulatus		Kuni 40% kasutusel olevast põllumajandusmaast	Üle 40% kasutusel olevast põllumajandusmaast	Veekaitsevöönd või kaitsmata põhjaveega ala
Püsivus		Aasta jooksul kuni 2 tonni töötlemata setet arvestatud kuivainena	Aasta jooksul üle 2 tonni töötlemata setet arvestatud kuivainena	

Allikas: KKI

KM 3 NÕUE 2: Maal, kuhu on laotatud setet, ei tohi aasta jooksul pärast laotamist kasvatada köögivilja või marju, maitse- ja ravimtaimi toiduks või söödaks ning kahe kuu jooksul pärast laotamist karjatada loomi või varuda loomasööta.

(Keskkonnaministri 30. detsembri 2002. a määrus nr 78 § 12 lg 2)

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas pärast sette laotamist on keelatud aja jooksul karjatatud loomi/varutud sööta või kasvatatud marju/köögiviljakultuure/maitse- ja ravimtaimi.

Ulatus – lähtutakse sellest, kas toodangut kasutatakse oma tarbeks või turustatakse.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas pärast sette laotamist on keelatud aja jooksul karjatatud loomi/varutud sööta või kasvatatud marju/köögiviljakultuure/maitse- ja ravimtaimi.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus			Loomade karjatamine ja sööda varumine 2 kuu jooksul pärast sette laotamist	Köögiviljakultuuride, marjade ja ravimtaimede kasvatamine 1 aasta jooksul sette laotamisest
Ulatus			Kasutab oma tarbeks köögiviljakultuure, marju, maitse- ja ravimtaimi või loomasööta või -saadusi	Turustab köögiviljakultuure, marju, maitse- ja ravimtaimi või loomasööta või -saadusi
Püsivus			Loomasööda varumine ja loomade karjatamine enne 2 kuu möödumist sette laotamisest	Köögiviljakultuuride, marjade ning ravim- või maitsetaimede toiduks või söödaks kasvatamine enne aasta möödumist sette laotamisest

Allikas: KKI

KM 3 NÕUE 3: Reoveesette kasutajal on selle kasutamiseks andja poolt väljastatud dokumendid sette töötlusviisi ja selle analüüsiandmete kohta ning sette kasutamise üle peetakse arvestust.

(Keskkonnaministri 30. detsembri 2002. a määrus nr 78 § 13)

Reoveesette kasutamisel peab olema **andja poolt väljastatud** dokument, kuhu on märgitud sette **töötlusviis** ning **analüüsiandmed**. Settes tuleb määrata pH, raskmetallide (kaadmium, vask, nikkel, plii, tsink, elavhõbe ja kroom), kuivaine-, orgaanilise aine, lämmastiku- ja fosforisisaldus.

Sette kasutamiseks **andja** on kohustatud enne sette põllumajanduses, haljastuses või rekultiveerimisel kasutamiseks andmist tagama kasutamiseks antava sette proovide võtmise ja analüüsimise.

Sette **kasutaja** on kohustatud:

- 1) pidama sette kasutamise kohta päevikut või kandma andmed põlluraamatusse;
- 2) esitama sette kasutamiseks andjale kirjalikult oma nime, elu- või tegevuskoha aadressi, isikukoodi või äriregistri koodi ja andmed sette kasutamise kohta;
- 3) säilitama sette kasutamise kohta peetud päevikut kümme aastat.

Päevikusse või põlluraamatusse peab sette kasutaja hiljemalt kolme päeva jooksul arvates sette kasutamisest kandma järgmised andmed:

- 1) sette kasutamise aeg;
- 2) sette kasutamise koht;
- 3) kasutatud sette kogus maa-ala hektari kohta;
- 4) sette analüüsiandmed;
- 5) mulla analüüsiandmed sette kasutamise kohas.

Sette põllumajanduses **kasutaja** peab tagama sette kasutamiskohas mullaproovide võtmise ning pH ja raskmetallisalduse määramise vegetatsiooniperioodi lõpus enne sette kasutamist ning kasutamise järel iga viie aasta tagant.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas ei peeta ainult nõuetekohast arvestust või puuduvad ka analüüsid.

Ulatus – lähtutakse sellest, kas tegevus toimub oma ettevõtte piires või väljaspool seda.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas ja kui kiiresti on võimalik puudused likvideerida

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Ei peeta nõuetekohast arvestust	Ei peeta nõuete kohast arvestust ja puuduvad analüüsid	
Ulatus		Oma tegevuse käigus tekkinud reoveesette mitte nõuetekohane kasutamine enda tarbeks	Oma tegevuse käigus tekkinud reoveesette mitte nõuetekohaseks kasutamiseks andmine teisele isikule	
Püsivus		Puudused likvideeritakse 14 kalendripäeva jooksul		Puudusi ei ole võimalik likvideerida

Allikas: KKI

Nõustamise käigus

- Tuleb välja selgitada, kas põllumajandustootja kasutab reoveesetet või plaanib seda kasutada, nt osta kohalikul vee-ettevõttelt.
- Juhul, kui reoveesetet kasutatakse, tuleb reoveesette kasutamisega seonduvad nõuded läbi arutada ja välja selgitada, kas on tegemist mingite rikkumistega.
- Eelkõige tuleb tähelepanu pöörata sette töötlusviisile ja nõutavale dokumentatsioonile, samuti mullaproovide võtmise kohustusele.
- Juhul, kui esineb puudusi, tuleb teha ettepanekud puuduste kõrvaldamiseks.

Nõustaja

- Peab olema kursis reoveesettedirektiivi üldiste eesmärkidega.
- Peab olema kursis veeseaduse üldiste eesmärkide ja keskkonnaministri 30. detsembri 2002. a määrus nr 78 „Reoveesette põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel kasutamise nõuded“.
- Peab suutma vajadusel puuduste kõrvaldamiseks nõu anda.

Lisainfo

- Keskkonnaministri 30. detsembri 2002. a määrus nr 78 [Reoveesette põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel kasutamise nõuded](#)
- Keskkonnainspeksioon: <http://www.kki.ee/index.php>
- Keskkonnaamet: <http://www.keskkonnaamet.ee/>
- Keskkonnateabe Keskus: <http://www.keskkonnainfo.ee/>

Lisalugemist

- Haller, J. Kriipsalu, M. 2007. Reoveesette kompostimine. Keskkonnatehnika, 7, 9–13.
- Kevvai, L., Kärblane, H., Kanger, J. 1999. Reoveesettekompost orgaanilise väetisena. Teaduselt põllule ja aeda. Jäneda Õppe- ja Nõuandekeskus, Jäneda, 46–53.
- Kevvai, L., Kärblane, H., Kanger, J. 2000. Kas reoveesette kompost on keskkonnaohutu orgaaniline väetis. Põllumajandus, 1, 2–4.
- Mölder, H., Võsu, A. 1996. Setteprobleem reoveepuhastuses. Keskkonnatehnika 2, 15.

Nitraadireostuse vältimine nitraaditundlikul alal (nitraadidirektiiv KM 4)

Nõukogu direktiiv 91/676/EMÜ veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (edaspidi nitraadidirektiiv).

Vee nitraadireostus on probleemiks mitmetes piirkondades üle kogu Euroopa. Põhiliselt on see seotud just põllumajandustegevusega (lämmastikku sisaldavate väetiste ja sõnniku kasutamine, intensiivne loomakasvatust jne).

Direktiivi eesmärk on kaitsta inimest ja vee ökosüsteeme, vähendada vee reostamist ning rakendada abinõusid veekogude kaitseks.

Direktiiv nõuab Hea Põllumajandustava koostamist, mille järgimine on põllumajandustootjatele soovitatav. Hea Põllumajandustava peaks sisaldama vähemalt direktiivi lisa II A mainitud elemente, nagu näiteks perioode, millal väetiste kasutamine ei ole kohane; väetiste kasutamist maa puhul, mis on veega küllastatud, üleujutatud, külmunud või lumega kaetud jne.

Samuti peab direktiivi alusel määratlema lisa III toodud tegevused ja piirangud, nagu näiteks perioodid, millal teatud väetisi kasutada on keelatud, sõnnikuhoidlate suuruse nõuded, sõnniku laotamise ülempiiri hektari kohta jne.

Direktiivi olulisemaks nõudeks on määratlema nitraaditundlikud alad ja nende jaoks välja töötada erinõuded.

Seonduvad Eesti õigusaktid

- **Veeseadus**
- **Vabariigi Valitsuse 21. jaanuari 2003. a määrus nr 17, Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala kaitse-eeskiri**
- **Vabariigi Valitsuse 28. augusti 2001. aasta määrus nr 288 Veekaitse- ja sõnnikuhoidlatele ning siloladustamiskohtadele ja sõnniku, silomahla ja muude väetiste kasutamise ja hoidmise nõuded**

Järgnevaid nõudeid kontrollitakse nõuetele vastavuse raames vaid nitraaditundlikul alal (vt joonis 7). Enamus nendest nõuetest kehtivad veeseaduse kohaselt aga terves Eestis. Kui KKI teostab oma tavakontrolli või nõuetele vastavuse kontrolli väljaspool nitraaditundlikku ala ja leitakse rikkumine, võib KKI alustada oma menetlustoiminguid ja määrata karistuse.

Kõik PKT taotlejad (keskkonnasõbraliku majandamise, mahepõllumajandusliku tootmise, poolloodusliku koosluse hooldamise, kohaliku sorti taimede kasvatamise, ohustatud tõugu looma pidamise toetus) peavad alates 2009. aastast täitma ka VTK nõudeid kogu majandusüksuses. Mitmed väetiste VTK nõuded on samad, mis kohustuslikud majandamisnõuded nitraaditundlikul alal – VTK väetiste kasutamise miinimumnõuded 1–7 (NB! VTK nõue 6 on NTAI rangem), vt detaile lisast 1 ja PRIA kodulehelt http://www.pria.ee/toetused/valdkond/teadmiseks/nouetele_vastavus.

Seega kontrollitakse kattuvaid nõudeid PKT taotlejate puhul ka VTK raames.

Nitraaditundlik ala on määratud Vabariigi Valitsuse 21. jaanuari 2003. a määrusega nr 17 „*Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala kaitse-eeskiri*”. Määrus kehtestab Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala, selle jagunemise Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundlikuks piirkonnaks ning nitraaditundliku ala piires asuvad kaitsmata põhjaveega pae- ja karstialad. Samuti kehtestatakse kitsenduste ulatus allikate ja karstilehtrite ümbruses ning kaitsmata põhjaveega aladel.

Nitraaditundliku ala piiride täpsema paiknemise, maapinna kallete, karstilehtrite ja allikate paiknemise kohta saab täpsemat infot Maa-ameti nitraaditundliku ala kaardirakendusest <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis>, samuti kohalikust Keskkonnaametist.

Joonis 7. Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundlik ala. Allikas: Maa-amet

Järgnevad seitse nõuet on rakendatud nitraadidirektiivi (KM 4) alusel ning sätestatud veeseaduses ja selle alamaktides.

Nende nõuete eesmärk on kaitsta vett reostumise eest.

KM 4 NÕUE 1: Orgaanilisi ja mineraalväetisi ei tohi laotada 1. detsembrist kuni 31. märtsini ja muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üleujutatud, või veega küllastunud maale.

(Veeseadus § 26¹ lg 4²)

Maapind loetakse lumega kaetuks, kui see on rohkem kui 10 cm lumega kaetud kauem kui 24 tundi. Külmunud maaks loetakse maad, mis on külmunud rohkem kui 5 cm sügavuselt kauem kui 24 tundi.

Talveperioodil või üleujutatud maale väetise laotamise tagajärjeks võib olla nii pinna- kui põhjaveereostus. Tuleb tähele panna, et lisaks kindlale ajavahemikule, mil väetamine on keelatud, ei tohi väetada ka muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud, üleujutatud või veega küllastunud.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas tegevus toimub piiranguteta alal, veekaitsevööndis või kaitstaval loodusobjektil.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) kogu haritavast maast keelatud tegevus toimus.

Püsivus – lähtutakse sellest, mitu korda on tegevust tehtud keelatud ajal.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Tegevus toimub piiranguteta alal	Tegevus toimub veekaitsevööndis	Tegevus toimub kaitstaval loodusobjektil
Ulatus		Kuni 10% kogu haritavast maast	11–50% haritavast maast	Üle 50% haritavast maast
Püsivus		Üks kord taotluse aastal keelatud ajal	Kaks korda taotluse aastal keelatud ajal	Üle kahe korra taotluse aastal keelatud ajal

Allikas: KKI

KM 4 NÕUE 2: Väetise laotamine pinnale on keelatud haritaval maal, mille maapinna kalle on üle 10%. Kui maapinna kalle on 5–10%, on pinnale väetise laotamine keelatud 1. novembrist kuni 15. aprillini.

(Veeseadus §26¹ lg 4¹)

Suure maapinna kaldega alal väetist pinnale laotades on suur pinnaveereostuse oht. Ajaline piirang maapinnale kaldega 5–10% on kehtestatud põhjusel, et sel ajal pole vegetatsiooniperiood ning taimed toitaineid ei seo. Seetõttu võib väetamise tulemusel tekkida veereostus.

Nõue kehtib kogu haritava maa kohta. Haritav maa on veeseaduse mõistes kogu põllumajandusmaa, v.a looduslikud rohumaad.

Maapinna kallede kohta saab infot nitraaditundlikul alal Maa-ameti nitraaditundliku ala kaardirakendusest <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGIS>. Samuti on > 10% kaldega alad märgitud PRIA põllumassiivide veebikaardil https://kls.eesti.ee/pria_avalik_kaart/.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas keelatud tegevus toimub 5–10% kaldega alal keelatud ajal või üle 10% kaldega alal.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) taotleja kaldega haritaval maal keelatud tegevus toimub.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas tegevust on tehtud keelatud kohas ühe korra või rohkem.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus			Väetise laotamine toimub haritaval maal kaldega 5–10% perioodil 1. november – 15. aprill	Väetise laotamine haritaval maal kaldega üle 10%
Ulatus		Kuni 10% kaldega alast	Kuni 50% kaldega alast	Üle 50% kaldega alast
Püsivus		Üks kord taotluse aastal keelatud kohas	Kaks korda taotluse aastal keelatud kohas	Üle kahe korra taotluse aastal keelatud kohas

Allikas: KKI

KM 4 NÕUE 3: Allikate ja karstilehtrite ümbruses on 10 m ulatuses veepiirist või karstilehtrite servast keelatud väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine ning vee kvaliteeti ohustav muu tegevus

(Veeseadus §26¹ lg 5)

Karst – nähtused ja protsessid, mis kaasnevad kivimite lahustamisega pinna- ja põhjavee poolt. Karstumisega kaasneb paljude spetsiifiliste nähtuste (hüdrograafiline võrk ja veerežiim, teatud mullaliikide levik, teatud taimeliikide ja koosluste levik) kõrval ka mitmesuguste pinnavormide teke.

Karstilehter – kergesti lahustuvate kivimite pinna sisse vee toimel tekkinud korrapärane, koonusjas, liua- või vannitaoline süvend. Suuremaid, kuni mitmekümne meetri laiusi lehtri-, lohu- või liiakujulisi karstivorme, mis neelavad pinnavett, nimetatakse kurisudeks.

Allikad ja karstilehtrid on veekaitse seisukohast väga olulised objektid, seetõttu on nende lähedal keelatud igasugune vee kvaliteeti ohustav tegevus.

Karstilehtrite ja allikate paiknemise kohta saab täpsemat infot Maa-ameti nitraaditundliku ala kaardirakendusest <http://xgis.maaamet.ee/xGIS/XGis>, samuti kohalikust Keskkonnaametist.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas tegevus toimub allikate ja karstilehtrite ümbruses (lähemal kui 10 m), oluliste allikate ja karstilehtrite ümbruses (lähemal kui 50 m) või on tegemist muu veekaitsevööndis vee kvaliteeti ohustava tegevusega.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) taotleja piiranguga alal asuvast põllumajandusmaast tegevus toimus.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas keelatud tegevust on tehtud ühe korra või rohkem.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Muu vee kvaliteeti ohustav tegevus veekaitsevööndis	Väetisi ja taimekaitsevahendeid kasutatakse lähemal kui 10 m allikatest ja karstilehtritest	Väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine oluliste allikate ja karstilehtrite ümbruses (lähemal kui 50 m)
Ulatus		Kuni 10% piiranguga alast	Kuni 50% piiranguga alast	Üle 50% piiranguga alast
Püsivus		Üks kord taotluse aastal keelatud kohas	Kaks korda taotluse aastal keelatud kohas	Üle kahe korra taotluse aastal keelatud kohas

Allikas: KKI

Nõuetekohane hoidla. Foto: Katrin Rannik

KM 4 NÕUE 4: Põllumajandusloomade pidamisel peab sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla mahutama vähemalt nende 8 kuu sõnniku ja virtsa. Kui sügavallapanuga laut ei mahuta kaheksa kuu sõnnikukogust, peab laudal olema ülejääva koguse mahutav sõnnikuhoidla. Sõnnikuga kokkupuutuvad konstruktsioonid peavad vastama sõnnikuhoildlatele esitatavatele nõuetele. Kui loomapiidaja suunab sõnniku hoidmisele või töötlemisele oma ettevõtte teise hoidlasse või töötlemiskohta või lepingu alusel teise isiku hoidlasse või töötlemiskohta, peab loomakasvatushoone kasutamisel olema tagatud lekkekindla hoidla olemasolu, mis mahutab vähemalt ühe kuu sõnnikukoguse.

(Veeseadus §26² lg 2, 3 ja 3¹)

Orienteeruvad tekkiva sõnniku kogused aastas ja sõnniku toitainete sisaldus sõnniku liikide kaupa on toodud lisas 7.

Sõnnikuhoildlate mahutavus peab olema suurem, kui on vaja sõnniku hoidmiseks pikima aja kestel, mil sõnniku laotamine on keelatud. Sõnnikuhoidla mahu arvestamisel tuleb lisaks loomade liigile ja arvule silmas pidada ka muid tegureid nagu pidamistehnoloogia, allapanu, laudas kasutatava vee hulk jne. Juhul, kui tekkivaid koguseid on realselt mõõdetud, tuleb loomulikult kasutada tegelikke andmeid.

Sügavallapanuga lauda puhul peab silmas pidama, et kui see ei mahuta kaheksa kuu sõnnikukogust, peab laudal olema ülejääva koguse mahutav sõnnikuhoidla. Sõnnikuga kokkupuutuvad konstruktsioonid peavad vastama sõnnikuhoildlatele esitatavatele nõuetele:

- sõnnikuhoidla ja -rennid peavad olema lekkekindlad. Ehitamisel peab kasutama materjale, mis tagavad lekkekindluse hoidla eksploatatsiooniaja vältel;
- sõnnikuhoidla ja -rennid peavad olema ehitatud nii, et sademed ja pinna- ning põhjavesi ei valguks sõnnikuhoildlasse.

(Vabariigi Valitsuse 28. augusti 2001. a määrus nr 288 „Veekaitsenõuded väetise- ja sõnnikuhoildlatele ning siloladustamiskohtadele ja sõnniku, silomahla ja muude väetiste kasutamise ja hoidmise nõuded“).

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas vähem kui 8 kuu sõnnikut mahutav hoidla vastab või ei vasta keskkonna- ja veekaitsenõuetele või puudub sõnnikuhoidla üldse.

Ulatus – lähtutakse loomapidamishoones peetavatest loomühikutest (lü).

Püsivus – lähtutakse sellest, kas nõudeid rakendatakse 14 kalendripäeva jooksul, kas nõudeid pole täidetud üks aasta või kaks ja enam aastat.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Sõnnikuhoidla ei mahuta nõutud sõnniku kogust, kuid vastab veekaitse nõuetele	Sõnnikuhoidla ei mahuta nõutud sõnniku kogust ja ei vasta veekaitse nõuetele	Sõnnikuhoidla puudub
Ulatus	11–50 lü	51–100 lü	101–300 lü	üle 300 lü
Püsivus	Nõuded rakendatakse 14 kalendripäeva jooksul		Nõudeid ei ole täidetud üks aasta	Nõudeid ei ole täidetud kaks või enam aastat

Allikas: KKI

KM 4 NÕUE 5: Põllumajandustootja peab hoidma loomapidamishoonetes tekkivat sõnnikut sõnnikuhoidlates ja/või aunades, sõnnikuaun paikneb veeobjektide suhtes nõutud kaugusel ning aunades hoidmise tingimustest peetakse kinni.

(Veeseadus § 26² lg 5, § 26³ lg 6; § 29 lg 1–4; Vabariigi Valitsuse määrus nr 17 § 6 lg 1–2 ja Vabariigi Valitsuse 28. augusti 2001. a määrus nr 288 § 6 lg 1–3)

Ülalnimetatud seadusandluses on toodud nõuded, mis täpsustavad muuhulgas sõnniku põllul hoidmist (sõnnikuaun peab olema kaetud, sõnnikuauna ei tohi kahel teineteisele järgneval aastal paigutada samasse kohta jne). Samuti on toodud lubatud kaugused allikatest ja karstilehtritest. Nõude detailid on toodud lisas 8, Põllumajandusministeeriumi kodulehel <http://www.agri.ee/nouetele-vastavus> ja PRIA kodulehel <http://www.pria.ee/docs/resources/3384.doc?>

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas aun on ainult nõuetekohaselt katmata, aun paikneb samas kohas kahel teineteisele järgneval aastal või aun paikneb veekaitsevööndis või allikale/karstilehtrile lubatust lähemal.

Ulatus – lähtutakse sellest, kas sõnnikuga on/ei ole reostatud veekogu, allikat või karstilehtrit.

Püsivus – lähtutakse sellest, kas sõnnik aunastatakse nõuetekohaselt 14 kalendripäeva jooksul või mitte.

Lubamatu sõnniku käitlemine. Foto: Maarja Jüris

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus	Sõnnikuaun ei ole nõuetekohaselt kaetud	Sõnnikuaun paikneb samas kohas kahel teineteisele järgneval aastal	Sõnnikuaun paikneb veekaitsevööndis	Sõnnikuaun paikneb allikale või karstilehtrile lubatust lähemal
Ulatus		Sõnnikuga ei reostatud veekogu, allikat või karstilehtrit		Sõnnikuga on reostatud veekogu, allikat või karstilehtrit
Püsivus	Sõnnik aunastatakse nõuetekohaselt 14 kalendripäeva jooksul			Sõnnikuauna hoidmine ei ole jätkuvalt nõuetekohane kontrollist 14 kalendripäeva möödumisel

Allikas: KKI

KM 4 NÖUE 6: NTA alal on sõnniku ja mineraalväetisega kokku lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta keskmisena kuni 170 kg lämmastikku aastas. Mineraallämmastiku kogused, mis on suuremad kui 100 kg hektarile, tuleb anda jaotatult. NTAI tohib lubatud lämmastiku üldkogusest anda mineraalväetistega haritava maa ühe hektari kohta keskmisena mitte üle 140 kg aastas.

(Veeseadus §26³ lg 3 – 6)

Orgaanilise ja mineraalväetistega kokku on nitraaditundlikul alal lubatud anda **haritava maa** (kogu põllumajandusmaa v.a looduslikud rohumaad) ühe hektari kohta **keskmisena** kuni 170 kg lämmastikku aastas.

Põldudele antava lämmastiku keskmise koguse saab arvutada jagades orgaaniliste ja mineraalväetistega põldudele antava lämmastiku koguse haritava maa pindalaga.

Lubatud maksimaalsest 170 kilogrammist lämmastikust võib **mineraalväetistega** anda **mitte üle 140 kg/ha**, seejuures peab üle 100 kg/ha kogused andma jaotatult.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, milline on üleväetamise määr (kg N/ha) ja/või kas on tegemist sõnniku/väetise laotamisega keelatud ajal ja kohas.

Ulatus – lähtutakse sellest, kui suurel osal (%) haritavast maast on toimunud üleväetamine.

Püsivus – lähtutakse sellest, mitme vegetatsiooniperioodi jooksul üleväetamine on toimunud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Üleväetamine kuni 9 kg N/ha	Üleväetamine 9–30 kg N/ha ja/või sõnniku/väetise laotamine keelatud ajal ja kohas	Üleväetamine alates 31 kg N/ha ja/või ulatuslik sõnniku/väetise laotamine keelatud ajal ja kohas
Ulatus		Kuni 5,0%	5,1– 20%	Üle 20%
Püsivus		Üleväetamine on toimunud ühe vegetatsiooniperioodi jooksul	Üleväetamine on toimunud üle ühe vegetatsiooniperioodi	Üleväetamine on toimunud pikaajaliselt (üle kahe vegetatsiooniperioodi)

Allikas: KKI

KM 4 NÕUE 7: Mineraalväetise hoidla peab olema ehitatud nii, et väetis ei satuks keskkonda.

(Veeseadus §26, Vabariigi Valitsuse 28. augusti 2001. a määrus nr 288 § 2 ja 3)

Nõuded on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 28. augusti 2001. aasta määruses nr 288 „*Veekaitse- ja sönnikuhooldatele ning siloladustamiskohtadele ja sönniku, silomahla ja muude väetiste kasutamise ja hoidmise nõuded*“.

Tahke mineraalväetise hoidla väetisega kokkupuutuvad konstruktsioonid peavad olema lekkekindlad ning see peab olema ehitatud nii, et väetis ei satuks sademete või tuule mõjul keskkonda.

Tahke mineraalväetise hoidla valdaja peab kasutama tavalisi abinõusid kõrvaliste isikute ning loomade hoidlasse sattumise vältimiseks. Tavalisteks abinõudeks loetakse suletud ja lukustatud uksi ning hoidlahoone seisukorda, mis ei võimalda inimestel pääseda hoidlasse abivahendeid kasutamata.

Kui mineraalväetist hoitakse väljaspool hoidlat, tohib seda hoida niiskuskindlates kottides või puistena vee-kindlal alusel ja kaetuna mahus, mis ei ületa ühe vegetatsiooniperioodi kasutuskogust.

Lenduvate vedelate mineraalväetiste hoidla peab olema õhukindlalt suletav ja valmistatud rõhkutaluvatest ning vedela mineraalväetise suhtes vastupidavast materjalist. Mahutid peavad olema ümbritsetud piirdega, mis mahuti lekke korral hoiab ära väljavoolava väetise laialivalgumise või kui see pole võimalik, siis tuleb rajada reservmahuti, mis täitub isevoolu teel ja mille maht on võrdne suurima mahuti mahuga.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – lähtutakse sellest, kas hoidlasse pääs on piiratud, kas hoidla on lekkekindel või väetised on sattunud keskkonda.

Ulatus – lähtutakse sellest, kas väetis on sattunud keskkonda hoidla lähiümbruses kaitsmata põhjaveega alal/oluliste allikate ja karstilehtrite alal.

Püsivus – lähtutakse abinõude rakendamise kiirusest ja võimalikkusest.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
	Mõju keskkonnale praktiliselt puudub	Mõju keskkonnale on vähene	Mõju keskkonnale on oluline	Mõju keskkonnale on väga suur
Tõsidus		Pääs hoidlasse ei ole piiratud tavalisi abinõusid rakendades	Hoidla konstruktsioonid pole lekkekindlad	Väetised on sattunud hoidlast keskkonda
Ulatus		Väetise sattumine keskkonda hoidla lähiümbruses	Väetise sattumine keskkonda hoidla lähiümbruses kaitsmata põhjaveega alal	Väetise sattumine keskkonda hoidla lähiümbruses oluliste allikate ja karstilehtrite alal
Püsivus		Tavalised abinõud rakendatakse 14 kalendripäeva jooksul	Keskkonda sattunud väetist on võimalik kokku koguda 24 tunni jooksul	Keskkonda sattunud väetist ei ole võimalik kokku koguda

Allikas: KKI

Nõustamise käigus

- Tuleb välja selgitada, kas põllumajandustootja valduses on maid, mis asuvad nitraaditundlikul alal. Kui tootja ise ei ole selles kindel, tuleb vaadata Maa-ameti kodulehelt nitraaditundliku ala kaardirakendust või pöörduda kohalikkude Keskkonnaametisse. Maa-ameti kaardirakenduse abil on võimalik ka tuvastada, kas tootja maadel on allikaid või karstilehtreid.
- Juhul, kui on maid, mis asuvad nitraaditundlikul alal, tuleb täpsustada nende alade piirid.
- Juhul, kui leidub allikaid või karstilehtreid, tuleb täpsustada nende asukohad.
- Järgmise sammuna tuleb tutvuda Vabariigi Valitsuse 21. jaanuari 2003. a määrusega nr 17 „*Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala kaitse-eeskiri*“.
- Seejärel tuleb tootjaga kõik nõuded läbi arutada ja välja selgitada, kas on tegemist mingite rikkumistega või on oht, et nõudeid võidakse edaspidi rikkuda.
- Kui tootjal on loomi, tuleb selgitada välja, kas nõutud sõnniku või sõnniku- ja virtsahoidlad on piisava mahutavusega ja vastavad ka muus osas nõuetele.
- Juhul, kui tootja kasutab sõnnikut või mineraalväetisi, tuleb välja selgitada, kas kasutatavad kogused vastavad nõuetele.
- Juhul, kui tootjal on mineraalväetise hoidla, tuleb välja selgitada, kas on oht, et väetis võib sattuda keskkonda.
- Juhul, kui on tegemist rikkumisega, tuleb teha ettepanek puuduste kõrvaldamiseks.

Nõustaja

- Peab olema kursis nitraadidirektiivi üldiste eesmärkidega.
- Peab olema kursis veeseaduse üldiste eesmärkide ja KM nõuetega seotud paragrahvide detailidega.
- Peab olema kursis Vabariigi Valitsuse 21. jaanuari 2003. a määrusega nr 17 „*Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala kaitse-eeskiri*“.
- Peab oskama kasutada Maa-ameti nitraaditundliku ala kaardirakendust.
- Peab oskama arvutada sõnnikuhoidla mahutavust.
- Peab oskama arvutada haritavaale maale antava N koguseid, mida antakse sõnniku ja mineraalväetistega.

Lisainfo

- Keskkonnaministeeriumi koduleht: <http://www.envir.ee/NTA>
- Maa-ameti nitraaditundliku ala kaardirakendus: <http://geoportaal.maaamet.ee/>
- Keskkonnainspeksioon: <http://www.kki.ee/index.php>
- Keskkonnaamet: <http://www.keskkonnaamet.ee>
- Keskkonnateabe Keskus: <http://www.keskkonnainfo.ee/>

Lisalugemist

- Hea põllumajandustava. Põllumajandusministeerium, 2006
http://www.agri.ee/public/juurkataloog/MAAELU/Hea_pollumajandustava.pdf
- Sõnnikuhoidlate ehitamine. Põllumajandusministeerium, Tallinn, 2007.
- Sõnniku keskkonda säästev hoidmine ja käitlemine. Keskkonnaministeerium, Põllumajandusministeerium, AS Maves, Tallinn, 2005.
- Põllukultuuride väetamine. Koostaja H. Nurmekivi, Jäneda Õppe- ja Nõuandekeskus, 2002.
- Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundlik ala. Keskkonnaministeerium, AS Maves, Tallinn, 2006.
- Veisekasvatushoonete käsiraamat. Koostaja V. Luts, AS Rebellis, 2000.

Loomade registreerimine ja identifitseerimine (KM 6 – 8)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuli 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1760/2000 veiste identifitseerimise ja registreerimise süsteemi loomise, veiseliha ja veiselihtoodete kohta.

Nõukogu 17. detsembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 21/2004, millega kehtestatakse lammaste ja kitsede identifitseerimise ja registreerimise süsteem.

Nõukogu 15. juuli 2008. aasta direktiiv 2008/71/EÜ sigade identifitseerimise ja registreerimise kohta.

Direktiivi ja määruste vastuvõtmise peamine eesmärk on tagada loomade liikumise jälgitavus (eriti seoses nt nn hullu lehma tõve ja teiste haigustega), samuti parandada loomsete toodete tootmis- ja turustamistingimuste läbipaistvust.

Seonduvad Eesti õigusaktid

- **Loomatauditõrje seadus**
Seadus sätestab loomatauditõrje meetmed ja reguleerib nende rakendamist, samuti loomataudist põhjustatud kahjude hüvitamist.
- **Põllumajandusministri 18. detsembri 2002. a määrus nr 88 Registreerimisele ja teatud juhtudel tunnustamisele kuuluvate loomakasvatushoonete ja -rajatiste ning loomade pidamiseks piiritletud alade loetelu ning nende registreerimise ja tunnustamise kord**
- **Põllumajandusministri 21. detsembri 2009. a määrus nr 128 Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, põllumajandusloomade identifitseerimise ning nende kohta andmete registreerimise viisid ja kord, registreerimistunnistuse väljastamise kord ja veisepassi vorm ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord**
- **Vabariigi Valitsuse 6. juuni 2000. a määrus nr 184 Põllumajandusloomade registri asutamine**

Karjaks loetakse loomatauditõrje seaduse tähenduses põllumajanduslooma või põllumajandusloomade rühma, keda peetakse ühes ettevõttes kui epidemioloogilist üksust. Kui ühes ettevõttes peetakse rohkem kui ühte karja, moodustab iga kari eraldi epidemioloogilise üksuse, millel on sama loomatervishoiualane staatus. PRIA andmebaasis on ühte epidemioloogilisse üksusesse kuulvatel ehitistel või alal üks ja sama ehitise number.

Väike kari on kari, kus toimub esmatoodete tootmine isikliku tarbimise eesmärgil või väikeses koguses turustamise eesmärgil. Piirmääraks kuni 50 ühikut.

Ühikud arvutatakse järgmiste koefitsientide alusel*:

1) lüpsilehm	1,2;
2) üle 24 kuu vanune veis, sh ammlahm	1,0;
3) 6–24 kuu vanune veis	0,6;
4) kuni 6 kuu vanune veis	0,2;
5) vähemalt 6 kuu vanune kits või lammas; kits või utt talledega	0,15;

* (Põllumajandusministri 15. juuni 2006. a määrus nr 71)

Järgnevalt on toodud loomade registreerimist ja identifitseerimist puudutavad KM nõuded (roheline tekst), lühikesed selgitused ja nõude kontrolliga seonduv info.

Nõuete täitmist kontrollitakse alates 2009. aastast.

Nõuded on vajalikud eelkõige loomataudide leviku ennetamiseks ja tõrjeks ning loomade ja loomsete saadustega kauplemiseks.

KM 6-8 NÕUE 1: Loomapidaja peab PRIA-s registreerima veiste, lammaste, kitsede ja sigade pidamiseks kasutatavad loomakasvatushooned ja -rajatised ning loomade pidamiseks piiritletud alad. Tegevusvaldkonna või registriandmete muutumisel, loomapidamise lõpetamisel, peab loomapidaja esitama sellekohased andmed kirjalikult PRIA-le seitsme tööpäeva jooksul muudatustest arvates.

(Põllumajandusministri määrus nr 88 § 1, §3 lg10)

«Loomatauditõrje seaduse» § 7 lõike 1 alusel kuuluvad põllumajandusloomade registris registreerimisele loomakasvatushooned ja -rajatised ning loomade pidamiseks piiritletud alad.

Loomade pidamiseks piiritletud ala puhul peavad olema registreeritud kõik alad, kus loomad püsivalt viibivad. Ka näiteks juhul, kui loomad viiakse suveks ranna- või puiskarjamaale, tuleb see ala registreerida. Selle väljaselgitamiseks, kas see ala tuleb eraldi alana registreerida, peab pöörduma VTAsse.

Loomade pidamiseks piiritletud ala tuleb registreerida enne, kui loomad sinna viiakse.

Taotlus ehitise või ala registreerimiseks tuleb esitada PRIA piirkondlikusse büroosse (vt http://www.pria.ee/et/Registrid/Loomade_register/Taotlusvormid). Kui soovitakse eraldi olevaid juba registreeritud ehitisi või alasid registreerida üheks ehitiseks või alaks, siis peab selleks esmalt pöörduma VTA-sse kooskõlastuse saamiseks (kontaktid leiab <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=153>).

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõuet kontrollib kohapeal VTA ja administratiivselt PRIA. Kontrollitakse, kas loomapidaja on registreerinud oma loomakasvatushooned ja rajatised või -ala nõuetekohaselt põllumajandusloomade registris. Nõude kontrollimisel kontrollitakse, kas loomapidaja on esitanud PRIA-le seitsme tööpäeva jooksul sellekohased andmed, kui registreeritud ehitist kasutava loomapidaja tegevusvaldkond muutub, loomade pidamine ehitises lõpetatakse või muud registrisse kantud andmed muutuvad.

NB! Tegevusvaldkonna muutuseks loetakse ka tootmissuuna muutust, st piimatootmiselt lihatootmisele üleminekust tuleb samuti PRIA-le teatada. Taotluse vorm on toodud http://www.pria.ee/et/Registrid/Loomade_register/Taotlusvormid.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse loomade liikumise ulatuse ja karja suuruse alusel. Loomade liikumine on suur, kui see hõlmab üle poole loomade arvust karjas. Karja suurust hinnatakse vastavalt loomühikutele, väike kari on kuni 50 loomühikut.

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse ajavahemikku, mille jooksul rikkumine on toimunud.

Hindamismaatriks

Tõsidus	1 Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	2 Mõju nõude eesmärgile on vähene	3 Mõju nõude eesmärgile on oluline	4 Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Väike kari, loomade liikumine väike	Suur loomade liikumine, sõltumata karja suurusest	Suur kari ja suur loomade liikumine
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on hõlmanud üksnes kontrollitavat karja	Rikkumine on hõlmanud kahte karja	Rikkumine on hõlmanud kolme karja	Rikkumine on hõlmanud rohkem kui kolme karja
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumise püsivust ei ole võimalik kindlaks teha	Andmed on esitatud loomapidamise keskregistrile kuni 60 päeva jooksul pärast karja loomist	Andmed on esitatud loomapidamise keskregistrile rohkem kui 60 päeva pärast viimase karja loomist	põllumajandustootja ei taha oma karjasid registreerida

Allikas: VTA

Näide:

Taotlejal on üks 50 veisega kari, kust müüdi aasta jooksul 5 looma teise karja, kari on PRIA-s registreeritud 40 päeva pärast loomade karja toomist.

Tõsidus: 50 veisega kari, kust müüdi 5 looma teise karja → 2 punkti.

Ulatus: rikkumine on hõlmanud vaid ühte karja → 1 punkt.

Püsivus: kari on PRIA-s registreeritud 40 päeva pärast loomade karja toomist. → 2 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 2+1+2=5 punkti (1% vähendamist).

KM 6-8 NÕUE 2: Veis peab olema identifitseeritav nõuetele vastavate kõrvamärkidega, mis kinnitatakse veise kummassegi kõrva 20 päeva jooksul alates looma sündimise päevast või enne nimetatud tähtaja möödumist looma ühest karjast teise või tapamajja viimise korral.

(Põllumajandusministri määrus nr 128 § 3 lg4, §6, § 9)

- Veise kõrvamärk on plastikust ja kollast värvi. Kõrvamärgi mõlemale poolele on trükitud vähemalt Jõudluskontrolli Keskuse logo, Eesti ISO-koodi tähis «EE» ja kümnekohaline veise registrinumber. Identse registrinumbriga kõrvamärgid kinnitatakse veise mõlemasse kõrva. Enne 1.10.2000 märgistatud veise kõrvamärgil võib olla Eesti ISO-koodi tähis "EST". Euroopa Liidu liikmesriigist Eestisse toimetatud veisel säilitatakse päritoluriigi märgistus.
- Ühendusevälisest riigist imporditud veise märgistab loomapidaja 14 päeva jooksul alates importimise päevast.

Kõrvamärkide kohta leiab täpsemat infot Jõudluskontrolli Keskuse koduleheküljelt

<http://www.jkkeskus.ee/page.php?page=0019>.

Veise kõrvamärk.

Allikas: <http://www.pikk.ee/nouetelevastavus/majandamisnouded/kmtervishoid>

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõuet kontrollib VTA kohapeal.

Kontrollitakse, kas veis on identifitseeritav nõuetekohaste kõrvamärkidega mõlemas kõrvas ja vasikas on märgistatud 20 päeva jooksul alates looma sündimise päevast või enne nimetatud tähtaja möödumist vasika ühest karjast teise või tapamajja viimise korral.

Rikkumist ei arvestata, kui loomal puudub üks kõrvamärk, kuid loomapidaja on tellinud uued numbrid ja loom on identifitseeritav loomapidaja poolt peetava arvestuse, veisepassi ja PRIA loomade registri andmete põhjal.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse, kas kõrvamärk on kadunud ühel või rohkem kui ühel loomal või pole loom üldse identifitseeritav. Väikestes karjades vaadatakse rikkumistega loomade arvu, suuremates eiramiste protsenti (rikkumistega loomade arv kogu karjas olevate loomade arvust).

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse, kui kaua rikkumine on kestnud.

Respondrit ei arvestata nõuetekohase märgistusena, kuid selle olemasolu võetakse pehmenitava asjaoluna arvesse.

Kui looma kõrv on nii katki, et märki ei ole võimalik panna, siis tuleb võtta selle kohta veterinaararstilt tõend ja sel juhul ei pea sellesse kõrva märki panema.

Hindamismaatriks

Tõsidus	1 Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	2 Mõju nõude eesmärgile on vähene	3 Mõju nõude eesmärgile on oluline	4 Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Kuni 2 identifitseerimata looma. Kuni 5% loomadest on identifitseerimata	Rohkem kui 2 identifitseerimata looma. Rohkem kui 5% loomadest on identifitseerimata	Loomi ei ole võimalik identifitseerida
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on hõlmanud üksnes kontrollitavat karja	Rikkumine on hõlmanud kahte karja	Rikkumine on hõlmanud kolme karja	Rikkumine on hõlmanud rohkem kui kolme karja
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumise püsivust ei ole võimalik kindlaks teha	Rikkumine on kestnud kuni 30 päeva	Rikkumine on kestnud rohkem kui 30 päeva	Loomapidaja ei taha loomi kõrva märkidega märgistada

Allikas: VTA

Näide:

Taotlejal on kolm karja – kokku 300 veist, millest kahes karjas tuvastati vastava nõude rikkumine. Esimeses karjas oli identifitseerimata 5 veist, teises karjas 10 veist – kokku 15 veist (5% veiste üldarvust). Nõuete rikkumine on kestnud 45 päeva.

Tõsidus: 5% loomadest esines nõuete rikkumisi → 2 punkti.

Ulatus: rikkumine on hõlmanud kahte karja → 2 punkti.

Püsivus: rikkumine on kestnud üle 30 päeva → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest $2+2+3=7$ punkti (3% vähendamist).

KM 6-8 NÕUE 3: Lammas ja kits peavad olema identifitseeritavad nõuetele vastavalt ja märgistatakse kuue kuu jooksul alates looma sündimise päevast või enne nimetatud tähtaja möödumist looma ühest karjast teise või tapamajja viimise korral.

(Põllumajandusministri määrus nr 128 § 3 lg2, § 4, § 9)

- Kitse kõrvamärk koosneb kahest poolest, on plastikust ja punast värvi. Sellele on trükitud vähemalt Eesti ISO-koodi tähis «EE» ning kümnekohaline kitse registrinumber. Lamba kõrvamärk koosneb kahest poolest, on plastikust ja kollast värvi. Sellele on trükitud vähemalt Eesti ISO-koodi tähis «EE» ning kümnekohaline lamba registrinumber. 9 juulil 2005 või varem sündinud kitsed ja lambad märgistatakse ühe kõrvamärgiga. Pärast 9. juulit 2005 sündinud lambad ja kitsed märgistatakse kõrvamärgi ja teise identifitseerimise vahendiga, milleks võivad olla: kõrvamärk; sörgatsitähis, tätoveering või elektrooniline märgistus.
- Ühendusevälisest riigist imporditud lamba ja kitse märgistab loomapidaja 14 päeva jooksul alates importimise päevast.

Kõrvamärkide kohta leiab täpsemat infot Jõudluskontrolli Keskuse koduleheküljelt <http://www.jkkeskus.ee/page.php?page=0019>.

Lamba kõrvamärk. Allikas: <http://www.pikk.ee/nouetelevastavus/majandamisnouded/kmtervishoid>

Kitse kõrvamärk. Allikas: <http://www.pikk.ee/nouetelevastavus/majandamisnouded/kmtervishoid>

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõuet kontrollib VTA kohapeal.

Kontrollitakse, kas lammas või kits on identifitseeritav nõuetekohaste kõrvamärkidega mõlemas kõrvas ja on märgistatud kuue kuu jooksul alates looma sündimise päevast või enne nimetatud tähtaja möödumist ühest karjast teise või tapamajja viimise korral.

Rikkumist ei arvestata kui loomal puudub üks kõrvamärk, kuid loomapidaja on tellinud uued numbrid ja loom on identifitseeritav loomapidaja poolt peetava arvestuse ja PRIA loomade registri andmete põhjal.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse, kas kõrvamärk on kadunud ühel või rohkem kui ühel loomal või pole loom üldse identifitseeritav. Väikestes karjades vaadatakse rikkumistega loomade arvu, suuremates eiramiste protsenti.

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse, kui kaua rikkumine on kestnud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Kuni 2 identifitseerimata looma. Kuni 5% loomadest on identifitseerimata	Rohkem kui 2 identifitseerimata looma. Rohkem kui 5% loomadest on identifitseerimata	Loomi ei ole võimalik identifitseerida
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on hõlmanud üksnes kontrollitavat karja	Rikkumine on hõlmanud kahte karja	Rikkumine on hõlmanud kolme karja	Rikkumine on hõlmanud rohkem kui kolme karja
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumise püsivust ei ole võimalik kindlaks teha	Rikkumine on kestnud kuni 30 päeva	Rikkumine on kestnud rohkem kui 30 päeva	Loomapidaja ei taha loomi kõrva märkidega märgistada

Allikas: VTA

Näide:

Taotlejal on kolm karja – kokku 600 põhikarja lammast, millest kahes karjas tuvastati vastava nõude rikkumine. Esimeses karjas olid identifitseerimata 10 lammast, teises karjas 20 lammast – kokku 30 lammast. Nõuete rikkumine on kestnud 20 päeva.

Tõsidus: 5 % loomadest nõude rikkumisi → 2 punkti.

Ulatus: rikkumine on hõlmanud kahte karja → 2 punkti.

Püsivus: rikkumine on kestnud kuni 30 päeva → 2 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 2+2+2=6 punkti (3% vähendamist).

KM 6-8 NÕUE 4: Siga peab olema märgistatud nõuetele vastavalt, kui on liikunud välja loomakasvatushoonest või -rajatisest või loomade pidamiseks piiritletud alalt, kus siga sündis.

(Põllumajandusministri määrus nr 128 § 3 lg 3, § 5, § 9)

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõuet kontrollib VTA kohapeal.

Kontrollitakse karjas olevate sigade päritolu ja vastavalt sellele sigade märgistust. Kui siga on loomakasvatushoonest või -rajatisest või loomade pidamiseks piiritletud alalt, kus ta sündis viidud uude karja, peab ta olema märgistatud tätoveeringuga või plastikust kõrvamärgiga, mis võimaldab kindlaks teha selle ehitise registreerimise numbrit, kus siga sündis. Kõrvamärk kinnitatakse sea vasakusse kõrva.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse, kas sead on märgistatud nõuetekohaselt ja kas nad on identifitseeritavad. Sigade liikumisel kontrollitakse loomapidaja registri andmeid.

Väikestes karjades vaadatakse rikkumistega loomade arvu, suuremates eiramiste protsenti.

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse, kui kaua rikkumine on kestnud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Kuni 2 identifitseerimata looma. Kuni 5% loomadest on identifitseerimata	Rohkem kui 2 identifitseerimata looma. Rohkem kui 5% loomadest on identifitseerimata	Loomi ei ole võimalik identifitseerida
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on hõlmanud üksnes kontrollitavat karja	Rikkumine on hõlmanud kahte karja	Rikkumine on hõlmanud kolme karja	Rikkumine on hõlmanud rohkem kui kolme karja
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumise püsivust ei ole võimalik kindlaks teha	Rikkumine on kestnud kuni 30 päeva	Rikkumine on kestnud rohkem kui 30 päeva	Loomapidaja ei taha loomi märgistada

Allikas: VTA

Näide:

Taotlejal on neli karja – kokku 5000 põhikarja siga, millest kahes karjas tuvastati sigade liikumisel teise karja vastava nõude rikkumine. Esimeses karjas olid identifitseerimata 50 siga, teises karjas 250 siga – kokku 300 siga. Nõuete rikkumine on kestnud 50 päeva.

Tõsidus: 6% loomadest esines nõude rikkumisi → 3 punkti.

Ulatus: rikkumine on hõlmanud kahte karja → 2 punkti.

Püsivus: rikkumine on kestnud 50 päeva → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+2+3=8 punkti (3% vähendamist).

Foto: Airi Vetemaa

KM 6-8 NÕUE 5: Veise, lamba, kitse kõrvamärgi kadumise või loetamatuks muutumise korral peab loomapidaja täitma nõutud vormi ja esitama selle PRIA-le kahe päeva jooksul arvates kõrvamärgi kadumisest või loetamatuks muutumisest ja kinnitama põllumajandusloomale uue kõrvamärgi seitsme päeva jooksul arvates selle Jõudluskontrolli Keskusest väljastamisest.

(Põllumajandusministri määrus nr 128 § 10 lg2, 4)

Vajaliku vormi ja lisainfo leiab http://www.pria.ee/et/Registrid/Loomade_register/Taotlusvormid.

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõuet kontrollib kohapeal VTA ja administratiivselt PRIA.

Nõude kontrollimisel vaadatakse, kas kõrvamärgi kadumise või loetamatuks muutumise korral on loomapidaja kinnitanud põllumajandusloomale sama registrinumbriga uue kõrvamärgi seitsme päeva jooksul alates selle Jõudluskontrolli Keskusest väljastamisest.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – mõju nõude eesmärgile hinnatakse oluliseks, kui nõude rikkumine halvendab loomakarja tervishoiualast staatust. Hinnatakse, kui suurt osa karjast rikkumine puudutab.

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse, kui kaua rikkumine on kestnud.

Hindamismaatriks

Tõsidus	1 Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	2 Mõju nõude eesmärgile on vähene	3 Mõju nõude eesmärgile on oluline	4 Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	PRIA-le pole esitatud taotlust asendus-kõrvamärgi saamiseks 2 päeva jooksul märgi kadumisest	Kuni 10%-l loomadest on rikutud nõuet	Rohkem kui 10%-l loomadest on rikutud nõuet	
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on hõlmanud üksnes kontrollitavat karja	Rikkumine on hõlmanud kahte karja	Rikkumine on hõlmanud kolme karja	Rikkumine on hõlmanud rohkem kui kolme karja
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on kestnud kuni 30 päeva	Rikkumine on kestnud rohkem kui 30 päeva	Loomapidaja ei taha loomi kõrvamärkidega märgistada

Allikas: VTA

Näide:

Taotlejal on üks kari – kokku 150 veisega, kus tuvastati, et kokku 50-l veisel ei ole loomapidaja kinnitanud põllumajandusloomale sama registrinumbriga uut kõrvamärki 50 päeva jooksul arvates selle Jõudluskontrolli Keskusest väljastamisest.

Tõsidus: 33,3% veisel esines nõuete rikkumisi → 3 punkti.

Ulatus: rikkumine on hõlmanud üksnes kontrollitavat karja → 1 punkt.

Püsivus: rikkumine on toimunud 50 päeva → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+1+3=7 punkti (3% vähendamist).

KM 6-8 NÕUE 6: Loomapidaja omab karjas oleval veisel täidetud veisepassi, selle kadumise, loetamatuks muutumise või selles vigade avastamise korral esitab loomapidaja taotluse uue veisepassi saamiseks PRIA-le seitsme päeva jooksul asjakohase sündmuse toimumisest arvates.

(Põllumajandusministri määrus nr 128 § 7 lg 3,5)

Veisepassi kohta leiab lisainfot http://www.pria.ee/et/Registrid/Loomade_register/Veisepass.

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõuet kontrollib VTA kohapeal.

Kontrollitakse veisepassi ning põllumajandusloomade registri andmete alusel, kas põllumajandustootja on kandnud kohe veise karja toomisel veisepassi oma nime, elu- või asukoha, aadressi ja veise karjatoomise kuupäeva ning selle ehitise registreerimise numbriga, kus veist peetakse, ning kinnitanud need andmed allkirjaga.

Kontrollitakse veisepassi ning põllumajandusloomade registri andmete alusel, kas veisepassi kadumise, loetamatuks muutumise või passis vigade avastamise korral on loomapidaja esitanud taotluse seitsme päeva jooksul PRIA-le uue passi saamiseks või kas veise kadumise, veisepassi loetamatuks muutumise või passis vigade avastamise korral on loomapidaja tagastanud veisepassi PRIA-le.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – mõju nõude rikkumisele on oluline, kui veisel puudub veisepass. Kui on märgitud ebatäpne aadress või puudub loomapidaja allkiri, on rikkumine vähemtõsine. Väikestes karjades vaadatakse rikkumistega loomade arvu, suuremates eiramiste protsenti. Rikkumise % arvutatakse kõikide loomade arvust.

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse, kui kaua rikkumine on kestnud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Kuni 10% veisepassides nõuete rikkumisi	Rohkem kui 10 veisel on rikutud nõuet. Rohkem kui 10% loomadest on rikutud nõuet	Rohkem kui 10 veisel ei ole veisepassi. Rohkem kui 10% veistest on puudu veisepassid	
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on hõlmanud üksnes kontrollitavat karja	Rikkumine on hõlmanud kahte karja	Rikkumine on hõlmanud kolme karja	Rikkumine on hõlmanud rohkem kui kolme karja
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on kestnud kuni 30 päeva	Rikkumine on kestnud rohkem kui 30 päeva	Loomapidaja ei taha antud nõuet täita

Allikas: VTA

Näide:

Taotlejal on üks veisekari – kokku 150 veisega, kus tuvastati, et loomapidaja ei ole täitnud nõuetekohaselt 20 veise passi 60 päeva jooksul veiste karja toomisest.

Tõsidus: 20 veisel (13,3%) nõuete rikkumine → 2 punkti.

Ulatus: rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti.

Püsivus: rikkumine on kestnud 60 päeva → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest $2+1+3=6$ punkti (3% vähendamist).

KM 6-8 NÕUE 7: Loomapidaja peab nõuetekohast arvestus tema poolt peetavate veiste, lammaste, kitsede ja sigade üle ning säilitab arvestusdokumendid kolme aasta jooksul alates põllumajandusloomade karjast väljaliikumise, hukkamise, kadumise ja tapmise päevast.

(Põllumajandusministri määrus nr 128 § 12)

Loomapidaja poolt peetavate/temale kuuluvate veiste, lammaste ja kitsede arvestus peab sisaldama iga looma kohta järgmisi andmeid:

- 1) Registrinumber;
- 2) Sünnikuupäev, sugu, tõug/karvkatte värvus. Eraldi tuleb märkida veistel, kui järglast ei olnud võimalik märgistada (surnultsünd). Lammastel ja kitsedel tuleb lisaks märkida identifitseerimise kuupäev, viimase loendamise tulemus ja kuupäev ja genotüüp, kui see on teada;
- 3) Surma või tapmise kuupäev, tapale saadetavate põllumajandusloomade toiduahela alane teatis;
- 4) Põllumajandusettevõttesse saabumise kuupäev, lähtekoha ehitise registreerimise number, loomapidaja nimi ja aadress;
- 5) Põllumajandusettevõttest lahkumise kuupäev ja sihtkoha ehitise registreerimise number, loomapidaja nimi ja aadress.

Sigade kohta peab arvestus sisaldama järgmisi andmeid:

- 1) sea karja toomise ja karjast välja liikumise kuupäev;
- 2) sigade arv karjas ning nende ehitiste registreerimise numbrid, kus sead sündisid ja kust sead on pärit või kuhu sead liikusid;
- 3) sigade võõrandamise korral ostja nimi, aadress ja isiku-või registrikood.

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõuet kontrollib VTA kohapeal.

Rikkumised jagunevad tõsiduse alusel:

- Vähemtõsine rikkumine – veise sugu või tõug on valesti märgitud, puudub veise ema identifitseerimisnumber.
- Tõsine rikkumine – puuduvad andmed sünni või liikumise kohta.
- Väga tõsine rikkumine – veised on identifitseerimata või rohkem kui 20% põllumajandusettevõtte veistest ei vasta täielikult identifitseerimis- ja registreerimisnõuetele.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse rikkumise laadi ning loomade arvu, kelle osas nõuet on rikutud (% loomade üldarvust).

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse, kui kaua rikkumine on kestnud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Kuni 5% loomad vähemtõsiseid nõude rikkumisi	Rohkem kui 5% loomad vähemtõsiseid nõuete rikkumisi või kuni 5% tõsiseid nõude rikkumisi	Üle 5% tõsised nõude rikkumisi või loomad puuduvad registris	Puudub loomade register, loomad identifitseerimata ja registreerimata
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on hõlmanud üksnes kontrollitavat karja	Rikkumine on hõlmanud kahte karja	Rikkumine on hõlmanud kolme karja	Rikkumine on hõlmanud rohkem kui kolme karja
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on kestnud kuni 50 päeva	Rikkumine on kestnud rohkem kui 50 päeva	Loomapidaja ei taha antud nõuet täita

Allikas: VTA

Näide:

Taotlejal on kaks veisekarja kokku 200 veisega, kus tuvastati, et ühes karjas puuduvad andmed 5 veise sünni ja teises karjas 10 veise liikumise kohta. Rikkumine on kestnud 60 päeva.

Tõsidus: 7,5% tõsiseid eeskirjade rikkumisi → 3 punkti.

Ulatus: rikkumine on hõlmanud kahte karja → 2 punkti.

Püsivus: rikkumine on kestnud 60 päeva → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest $3+2+3=8$ punkti (3% vähendamist).

KM 6-8 NÕUE 8: Loomapidaja edastab PRIAle nõutud vormis andmed oma veiste, lammaste ja kitsede märgistamise, liikumise, hukkumise, kadumise, tapmise (oma tarbeks lihaks, lihaks tapamajas, hädatapp, kontrolltapmine), Eestist väljaviimise või Eestisse sissetoomise kohta EL liikmesriigist või ühendusevälisest riigist 7 päeva jooksul alates eelpool loetletud sündmuse toimumisest.

(Põllumajandusministri määrus nr 128 § 7 lg1 ja lg7, Põllumajandusministri määrus nr 184 § 14 lg 1)

Vajalikud vormid leiab PRIA kodulehelt: http://www.pria.ee/et/Registrid/Loomade_register/Taotlusvormid.

Nõuetele vastavuse kontroll

Nõuet kontrollib kohapeal VTA ja administratiivselt PRIA. Kontrolli alla lähevad kõik toetuste taotlejad.

Kontrollitakse, kas põllumajandusootja on edastanud PRIAle nõutud vormis andmed oma veiste, lammaste ja kitsede märgistamise kohta, liikumise kohta, Eestist väljaviimise või Eestisse oma karja sissetoomise kohta EL liikmesriigist või ühendusevälistest riikidest 7 päeva jooksul alates eelpool loetletud sündmuse toimumisest. Veise hukkumise, kadumise, hädatapmise, oma tarbeks kohapeal lihaks tapmise, kohapeal kontrolltapmise, kohapeal loomataudi leviku tõkestamiseks tapmise või ühendusevälisesse riiki ekspordi korral kannab loomapidaja andmed veisepassi ning tagastab passi PRIAle seitsme päeva jooksul asjakohase sündmuse toimumisest arvates.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse loomade arvu, kelle osas nõuet on rikutud (% loomade üldarvust).

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse, kui kaua rikkumine on kestnud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Alla 15% nõude rikkumisi	15–25% nõude rikkumisi	26–35% nõude rikkumisi	Üle 35% nõude rikkumisi
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on hõlmanud ühte karja	Rikkumine on hõlmanud kahte karja	Rikkumine on hõlmanud kolme karja	Rikkumine on hõlmanud rohkem kui kolme karja
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine on kestnud 2–7 päeva	Rikkumine on kestnud 8–21 päeva	Rikkumine on kestnud 22–100 päeva	Rikkumine on kestnud üle 100 päeva

Allikas: VTA

Näide:

Loomapidajal on 100 pealine veisekari, nende hulgas avastati 10 vasikal märgistamise teatamisest hilinemisi keskmiselt 60 päeva võrra.

Tõsidus: 10% vähemtõsiseid eeskirjade rikkumisi → 1 punkti.

Ulatus: rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti.

Püsivus: rikkumine on kestnud 60 päeva → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 1+1+3=5 punkti (1% vähendamist).

Nõustamise käigus

- Tuleb välja selgitada, kas tootja peab loomi, ja mis liiki loomadega on tegu, ja kas tootjal on loomakasvatushooneid ja/või alasid loomade pidamiseks.
- Juhul, kui tootjal on loomi/loomakasvatushooneid, tuleb tootjaga nõuded (arvestades loomaliiki) läbi arutada ja välja selgitada, kas on tegemist mingite rikkumistega.
- Juhul, kui on tegemist mingi rikkumisega, tuleb teha ettepanekud puuduste kõrvaldamiseks.

Nõustaja

- Peab olema kursis vastavate direktiivide ja määruste üldiste eesmärkidega.
- Peab olema kursis põllumajandusministri määruste üldiste eesmärkide ja KM nõuetega seotud paragrahvide detailidega.
- Peab olema kursis loomade registreerimise ja identifitseerimisega tegelevate ametkondade funktsioonide ja kontaktidega.

Lisainfo

- Veterinaar- ja Toiduamet, Väike-Paala 3, 11415 Tallinn, tel 605 1710, <mailto:vet@vet.agri.ee>, <http://www.vet.agri.ee/?op=body&id=52>
- PRIA loomade register: http://www.pria.ee/Registrid/Loomade_register

Kasutatud terminid

Bioakumulatsioon	organismide ainevahetuse ning keskkonnas olevate ainete (nt pestitsiidide) koosmõju tulemusena jälgitav nähtus, mille korral raskelt lagunevad või keemiliselt organismi kudedega seonduvad ained kogunevad teatud organismidesse või nende osadesse (<i>Säästva arengu sõnaseletusi</i>)
Biotsiid	toimeaine või üht või mitut toimeainet sisaldav valmistis, mis on ette nähtud kahjulike organismide hävitamiseks või nende arvukuse kontrolli all hoidmiseks, kahjulike organismide tõrjeks või nende kahjustava toime ärahoidmiseks (nt desinfitseerivad ained, säilitusained, kahjuritõrjevahendid) (<i>Biotsiidiseadus</i>)
Haritav maa	põllumaa ning viljapuu- ja marjaaiad (<i>Veeseadus</i>)
Hoiuala	elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused (<i>Looduskaitseadus</i>)
Kaitseala	inimtegevusest puutumatuna hoitav või erinõuete kohaselt kasutatav ala, kus säilitatakse, kaitstakse, taastatakse, uuritakse või tutvustatakse loodust. Kaitsealad on rahvuspargid, looduskaitsealad, maastikukaitsealad. Kaitsealad tsoneeritakse erineva rangusega vöönditeks lähtudes ala tundlikkusest inimtegevusele (<i>Looduskaitseadus</i>)
Kaitse-eeskiri	kaitseala, püsielupaiga ja kaitstava looduse üksikobjekti kaitsekorda määrav dokument. Kaitse-eeskirjaga piiritletakse ühe või mitme erineva rangusastmega kaitsevööndi ulatus ning määratakse piirangute osaline või täielik, alaline või ajutine kehtivus vööndite kaupa (<i>Looduskaitseadus</i>)
Karstiaala	karsti (karstilehtrid, -nõod, -järved, -koopad, -jõed) leviku piirkond, kus puudub ajutiselt või alaliselt sademevee pindmine äravool vooluveekogusse (<i>Veeseadus</i>)
Karstilehter	kergesti lahustuvate kivimite pinna sisse vee toimel tekkinud korrapärane, koonusjas, liua- või vannitaoline süvend. Suuremaid, kuni mitmekümne meetri laiusi lehtri-, lohu- või liukujuulisi karstivorme, mis neelavad pinnavett, nimetatakse Eestis kurisudeks (<i>Ökoloogialeksikon</i>)
Kõlvik	ühetaolise majandusliku sihtotstarbe ja/või loodusliku seisundiga katastriüksuse osa, mida ei piiritleta piirimärkidega (<i>Vabariigi Valitsuse 5. juuni 2001. a määrus nr 193</i>)

Looduskaitseala	kaitseala looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks. Looduskaitseala võimalikud vööndid on loodusreservaat, sihtkaitsevöönd ja piiranguvöönd (<i>Looduskaitseadus</i>)
Looduslik kivim	KM mõistes rändrahnud ja kivid, mille läbimõõt on suurem kui 1 m ning nt ehituskeeluvööndis olevad kivid (<i>Põllumajandusministeerium</i>)
Loodusreservaat	kaitseala otsesest inimtegevusest puutumata loodusega maa- või veeala, kus tagatakse looduslike koosluste säilimine ja kujunemine üksnes looduslike protsesside tulemusena (<i>Looduskaitseadus</i>)
Maastikukaitseala (looduspark)	kaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks. Maastikukaitseala eritüübid on park, arboreetum ja puistu. Maastikukaitseala võimalikud vööndid on sihtkaitsevöönd ja piiranguvöönd (<i>Looduskaitseadus</i>)
Naftasaaduste hoidmisehitis	1) naftasaaduste mahuti, mille maht on üle 3 m ³ ; 2) üle 3 m ³ mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega; 3) üle 3 m ³ mahuga naftasaaduste mahuti koos torustike ja seadmetega ning laadimis- või tankimisplatsiga (<i>Vabariigi Valitsuse 16. mai 2001. a määrus nr 172</i>)
Natura 2000	Euroopa Nõukogu loodusdirektiivi 92/43/EMÜ alusel liikmesriikide poolt loodud kaitsealade võrgustik. Hõlmab kolme tüüpi alasid: Euroopale olulised elupaigatüübid, teatud looma- ja taimeliikide kaitseks olulised elupaigad (mõlemaid nimetatakse loodusaladeks) ning linnukaitsealad (linnualad) (<i>Säästva arengu sõnaseletusi</i>)
Nitraaditundlik ala (NTA)	nitraaditundlikuks loetakse ala, kus põllumajanduslik tegevus on põhjustanud või võib põhjustada nitraatioonisalduse põhjavees üle 50 mg/l või mille pinnaveekogud on põllumajanduslikust tegevusest tingituna eutrofeerunud või eutrofeerumisohus (eutrofeerumine on veekogu rikastumine toitainetega) (<i>Keskkonnaministeerium</i>)
Ohtlik aine	element või ühend, mis mürgisuse, püsivuse või bioakumulatsiooni tõttu põhjustab või võib põhjustada ohtu inimese tervisele ning kahjustab või võib kahjustada teisi elusorganisme või ökosüsteeme (<i>Veeseadus</i>)
Oluline allikas ja karstiala	põhjavee taastamise tähtsusest lähtuvalt NTA-l muudest allikatest ja karstialadest eristatud allikad ja karstialad. Nimetatud Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala kaitse-eeskirjas (<i>Vabariigi Valitsuse 21. jaanuari 2003. a määrus nr 17</i>)

Otseheide	(ohtliku aine) juhtimine otse põhjavette või kaitsmata põhjaveega alale. Igasugune muu heide on kaudne (<i>Veeseadus</i>)
Piiranguvöönd	kaitseala maa- või veeala, kus majandustegevus on lubatud, arvestades looduskaitsealuse kitsendusi (<i>Looduskaitseadus</i>)
Polder	mere, järve või jõe üleujutuse eest tammiga kaitstud maaparandusala (<i>Ökoloogialeksikon</i>)
Puhtpuistu	puistu, milles on üks puuliik (<i>Ökoloogialeksikon</i>)
Põllumajandusmaa	viljelusmaa (põllumaa), püsirohumaat või püskikultuuride all olev maa-ala (<i>Nõukogu määrus (EÜ) 73/2009 art 2 punkt h</i>). Veeseaduse mõistes on põllumajandusmaa haritav maa ja looduslik rohumaa
Põllumassiiv	maastikul selgelt eristuvate püsivate objektide, katastriüksusepiiride või maa kasutusotstarbe piiridega piiristatud ühtne maa-ala, mis koosneb ühest või mitmest põllust ning millel on numberkood (<i>EL ÜPP rakendamise seadus 24.03.2004, § 12 punkt 4</i>)
Püsielupaik	väljaspool kaitseala või selle piiranguvööndis asuv piiritletud ja erinõuete kohaselt kasutatav kaitsealuse looma sigimisala või muu perioodilise koondumise paik; kaitsealuse taime või seene looduslik kasvukoht; lõhe või jõesilmu kudemispaik; pruunkaru talvitumispaik; jõevähi looduslik elupaik; mägra rohkem kui kümne suudmega urulinnak (<i>Looduskaitseadus</i>)
Püskikultuurid	külvikorravälised kultuurid, v.a püskarjamaa, mis võtavad maa enda alla vähemalt viieks aastaks ja annavad korduvat saaki, sh puukoolid ja lühikese raieringiga madalmets, v.a mitmeaastased kultuurid ja selliste mitmeaastaste kultuuride puukoolid (<i>Komisjoni määrus (EÜ) 796/2004 art 2 c</i>)
Püsirohumaat	maa, mida kasutatakse rohu või muude rohttaimede looduslikuks kasvatamiseks (isekülvil teel) või harimiseks (külvamise teel), ning mis ei ole põllumajandusettevõtte külvikorraga hõlmatud viie aasta jooksul või kauem (<i>Komisjoni määrus (EÜ) nr 796/2004</i>)
Rahvuspark	kaitseala looduse, maastike, kultuuripärandi ning tasakaalustatud keskkonnakasutuse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks. Rahvuspargis võimalikud vööndid on loodusreservaat, sihtkaitsevöönd ja piiranguvöönd (<i>Looduskaitseadus</i>)
Reoveesete	reeveest füüsikaliste, bioloogiliste või keemiliste meetoditega eraldatud suspensioon (vedelik koos heljumiga), mis jaguneb orgaanilise aine töötlemistõhususe alusel töödeldud ja töötlemata setteks (<i>Keskkonnaministri 30. detsembri 2002. a määrus nr 78</i>)
Reovesi	üle kahjutuspiiri rikitud ja enne suublasse juhtimist puhastamist vajav vesi (<i>Veeseadus</i>)

Sihtkaitsevöönd	kaitseala maa- või veeala seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks (<i>Looduskaitseadus</i>)
Sõnnikuaun	sõnnikuaun on Vabariigi Valitsuse määruse nõuete kohaselt põllul hoitav sõnnikukogum (<i>Vabariigi Valitsuse 28. augusti 2001. a määrus nr 288</i>)
Talvine taimkate	1. novembrist kuni 31. märtsini põllumajandusmaal olevad põllumajanduskultuurid ja kõrretüü (<i>Põllumajandusministri 9. märtsi 2009. a määrus nr 33</i>)
Vee erikasutusluba	kiritõend tegevuse lubamiseks, milles teatatakse tingimused kasutatava vee hulga, suubla ning veekasutusega kaasnevate kohustuste ja piirangute kohta (<i>Veeseadus</i>)
Väikeehitis	1) kuni 60 m ² ehitisealuse pinnaga ühel kinnistul asuv ehitis, mille projekteeritud kõrgus maapinnast on kuni viis meetrit ja millel ei ole avalikkusele suunatud funktsioone; 2) olemasolevate ehitiste teenindamiseks vajalik rajatis, mis ühendatakse võrguettevõtjale elektrituruseaduse tähenduses kuuluva elektriliini või sellega liituva ehitisega, gaasiettevõtjale maagaasiseaduse tähenduses kuuluva gaasivõrguga, vee-ettevõtjale ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seaduse tähenduses kuuluva liitumispunktiga või sideettevõtjale elektroonilise side seaduse tähenduses kuuluva liinirajatisega (<i>Ehitusseadus</i>)

LISAD

LISA 1. Väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise miinimumnõuded (VTK nõuded)

Väetiste ja taimekaitsevahendite miinimumnõuded (VTK) on oma olemuselt täiendavad nõuetele vastavuse (CC) nõuded, mida peavad nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 artikli 51 kohaselt kogu majandusüksuses alates 2009. aastast täitma kõik põllumajandusliku keskkonnatoetuse (PKT) taotlejad. Seega kohaldatakse nõudeid:

- keskkonnasõbraliku majandamise
- mahepõllumajandusliku tootmise
- poolloodusliku koosluse hooldamise
- kohalikku sorti taimede kasvatamise
- ohustatud tõugu looma pidamise toetuse puhul.

Kui PKT taotleja taotleb lisaks ka teisi MAKi 2. telje toetusi, vähendatakse VTK nõuete rikkumisel ka neid toetusi.

VTK nõuete alus on sätestatud komisjoni määruse (EÜ) nr 1974/2006 lisa 2 punktis 5.3.2.1. Väetisenõuete puhul peavad PKT taotlejad täitma nitraadidirektiivi nõudeid ka väljapool nitraaditundlike alasid (kohustuslike majandamisnõuete kohaldub nitraadidirektiiv vaid nitraaditundlikul alal). Taimekaitsevahenditega seotud nõuded peavad muu hulgas sisaldama nõuet, et toodete kasutamiseks oleks luba ja et koolituskohustus oleks täidetud, ohutu hoidmise nõudeid, pestitsiididega töötlemise seadmete kontrolli ja vee ja muude tundlike kohtade läheduses pestitsiidide kasutamist käsitlevaid eeskirju nagu on kehtestatud siseriiklikes õigusaktides.

VTK nõuete kehtestamise üldine ideoloogia seisneb selles, et keskkonnannõuded, mida kõik põllumajandustootjad peavad EL aktide kohaselt täitma, ei ole PKT jaoks piisavad. Keskkonnatoetust makstakse teatavasti kehtestatud keskkonnannõuetega võrreldes täiendavate keskkonnannõuete täitmise eest. Samas on näiteks taimekaitsevahendite kasutamine reguleeritud ELs vaid EMÜ/91/414 kaudu, mis sätestab nõuded taimekaitsevahendite turuleviimise kohta. Sellest aga PKT andmiseks ei piisa. PKT taotleja peab n-ö baasina täitma taimekaitsevahendite osas veel täiendavaid nõudeid (nt taimekaitsevahendite ohutu hoidmise nõudeid).

Kõik VTK nõuded põhinevad olemasolevatel õigusaktidel, veeseadusel ja taimekaitseadusel, mida peavad kõik põllumajandustootjad niikuinii täitma. Nüüd seostatakse nende nõuete täitmine aga PKT maksimisega. VTK nõuete täitmise üle teevad oma pädevuse piires kohapealset kontrolli PMA ja KKI, kontrollides komisjoni määruse (EÜ) nr 1975/2006 II jao I alajao kohaselt vähemalt 1% PKT taotlejatest. Kui PMA või KKI on kohapealse kontrolli käigus teinud kindlaks, et taotleja on kohustuseaastal rikkunud VTK nõudeid või on PMA või KKI teinud nende nõuete rikkumisel taotleja suhtes puuduse kõrvaldamiseks ettekirjutuse, või on tema suhtes jõustunud süüdimõistev süüteo otsus, otsustab PRIA toetuse vähendamise komisjoni määruse (EÜ) nr 1975/2006 artiklite 22–24 alusel.

VTK loetelu avaldatakse PRIA kodulehel. Tasub veel tähele panna, et mitmed väetiste miinimumnõuded on samad, mis kohustuslikud majandamisnõuded nitraaditundlikul alal ning osa taimekaitsevahendite miinimumnõuetest saavad 2011. aastal, mil rakendub kohustuslike majandamisnõuete taimeterwise valdkond, kohustuslikeks majandamisnõueteks.

VTK loetelu avaldatakse PRIA kodulehel. MAKi peatükis 5.3.2.2 nimetatud VTK nõudeid 2009. a kevadel ajakohastatakse. Tasub veel tähele panna, et mitmed väetiste miinimumnõuded on samad, mis kohustuslikud majandamisnõuded nitraaditundlikul alal ning osa taimekaitsevahendite miinimumnõuetest saavad 2011. aastal, mil rakendub kohustuslike majandamisnõuete taimeterwise valdkond, kohustuslikeks majandamisnõueteks.

VÄETISTE KASUTAMISE MIINIMUMNÕUDED	Vastavad Eesti õigusaktid / märkused
<p>NÕUE 1 (sarnane NTA KM): Orgaanilisi ja mineraalväetisi ei tohi laotada 1. detsembrist kuni 31. märtsini ja muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üleujutatud, või veega küllastunud maale.</p>	VS § 26 ¹ lg 4 ²
<p>NÕUE 2 (sarnane NTA KM): Väetise laotamine pinnale on keelatud haritaval maal, mille maapinna kalle on üle 10%. Kui maapinna kalle on 5-10%, on pinnale väetise laotamine keelatud 1. novembrist kuni 15. aprillini.</p>	VS §26 ¹ lg 4 ¹
<p>NÕUE 3 (sarnane NTA KM): Allikate ja karstilehtrite ümbruses on 10 m ulatuses veepiirist või karstilehtrite servast keelatud väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine ning vee kvaliteeti ohustav muu tegevus.</p>	VS § 26 ¹ lg 5
<p>NÕUE 4 (sarnane NTA KM): Põllumajandusloomade pidamisel peab sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla mahutama vähemalt nende 8 kuu sõnniku ja virtsa. Kui sügavallapanuga laut ei mahuta kaheksa kuu sõnnikukogust, peab laudal olema ülejääva koguse mahutav sõnnikuhoidla. Sõnnikuga kokkupuutuvad konstruktsioonid peavad vastama sõnnikuhoidlatele esitatavatele nõuetele. Kui loomapidaja suunab sõnniku hoidmisele või töötlemisele oma ettevõtte teise hoidlasse või töötlemiskohta või lepingu alusel teise isiku hoidlasse või töötlemiskohta, peab loomakasvatushoone kasutamisel olema tagatud lekkekindla hoidla olemasolu, mis mahutab vähemalt ühe kuu sõnnikukoguse.</p>	VS §26 ² lg2, 3 ja 5
<p>NÕUE 5 (sarnane NTA KM): Põllumajandustootja peab hoidma loomapidamishoonetes tekkivat sõnnikut sõnnikuhoidlates ja/või aunades, sõnnikuaun paikneb veeobjektide suhtes nõutud kaugusel ning aunades hoidmise tingimustest peetakse kinni.</p>	VS § 26 ² lg 5, § 26 ³ lg 6; § 29 lg 1-4; VV määrus 17 § 6 lg 1-2 ja VV määrus 288 § 6 lg 1-3 + <u>Lisa 2</u> : "nõutud kaugused" kehtivates seadusaktides
<p>NÕUE 6 (NTAI rangem KM): Sõnnikuga on lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta keskmiselt kuni 170 kg lämmastikku ja 25 kg fosforit aastas, kaasa arvatud karjatamisel loomade poolt maale jäetavas sõnnikus sisalduv lämmastik ja fosfor. Mineraalväetistega on lubatud aastas anda haritava maa ühe hektari kohta selline kogus lämmastikku ja fosforit, mis on põllumajanduskultuuride kasvuks vajalik. Mineraallämmastiku kogused, mis on suuremad kui 100 kilogrammi hektari kohta aastas, tuleb anda jaotatult.</p>	VS § 26 ¹ lg 4 Mineraalväetistega aastas haritava maa ha kohta lubatud lämmastiku kogused sõltuvalt kasvatatavast kultuurist ja planeeritavast saagist on sätestatud VV määruse nr 288 lisas
<p>NÕUE 7 (sarnane NTA KM): Mineraalväetise hoidla peab olema ehitatud nii, et väetis ei satuks keskkonda.</p>	VS § 26, VV määrus nr 288 § 2 ja 3
<p>NÕUE 8: Veekaitsevööndis on keelatud väetise, keemilise taimekaitsevahendi kasutamine ning sõnnikuhoidla või -auna paigaldamine. Lubatud on taimekaitsevahendi kasutamine taimehaiguste korral ja kahjurite puhanguliste kollete likvideerimisel Keskkonnaameti igakordsel loal.</p> <p>Veekaitsevööndi ulatus tavalisest veepiirist on:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Läänemeresel, Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel ning Võrtsjärvel – 20 m; • teistel järvedel, veehoidlatel, jõgedel, ojadel, allikatel, peakraavidel ja kanalitel ning maaparandussüsteemide eesvooludel – 10 m; • maaparandussüsteemide eesvooludel valgalaga alla 10 km² – 1 m. 	VS § 29 lg 2 ja lg 4 p 4

TAIMEKAITSEVAHENDITE KASUTAMISE MIINIMUMNÕUDED	Vastavad Eesti õigusaktid / märkused
NÕUE 1 (2011. a KM): Kasutada tohib ainult Eestis turule lubatud taimekaitsevahendeid.	TKS § 62 lg 2
NÕUE 2 (2011. a KM): Taimekaitsevahendi turule lubamise otsuses ettenähtud juhul peab taimekaitsevahendi kasutaja olema läbinud taimekaitsekoolituse ja tal peab olema taimekaitsetunnistus.	TKS § 79 lg 1
NÕUE 3 (2011. a KM): Kasutuses olev taimekaitsevahendi, välja arvatud käsi- ja selgprits ning seade, mida kasutatakse teadustöös või näidisenähtel, peab läbima korralise tehnilise kontrolli iga kolme aasta järel.	TKS § 87 lg 1
<p>NÕUE 4: Taotleja peab järgima taimekaitsevahendi ohutu hoidmise nõudeid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) taimekaitsevahendi kasutaja peab taimekaitsevahendit säilitama loetava märgistusega originaalpakendis hoiutingimustes, mis tagavad taimekaitsevahendi säilimise kasutuskõlblikuna; 2) taimekaitsevahendit võib säilitada selleks sobivas ruumis, taimekaitsevahendi väikese koguse puhul ka selleks ettenähtud konteineris või kapis, mis on lukustatud ja millel on mürgise aine puhul kasutatav hoiatusmärk; 3) taimekaitsevahendi hoiuruum peab vastama järgmistele nõuetele: <ul style="list-style-type: none"> - olema vajaliku suurusega; - olema hästi ventileeritav ja valgustatav; - põrand peab olema vedelikku mitteläbilaskvast, keemilise aine toimele vastupidavast ja libisemisest kindlast materjalist ning kõrge künnisega; - siseseinad peavad olema siledad ja kergesti puhastatavad. 4) taimekaitsevahendi hoidmiseks ettenähtud kapp peab asuma hoones, mis ei ole elamu ega loomakasvatushoone; 5) taimekaitsevahendi suur pakend asetatakse põrandal hoidmise korral puitalusele; 6) taimekaitsevahendi hoiuruumis peab olema vedelikku imavat materjali nagu liiva, saepuru või turvast ning hari, kühvel ja veekindel anum pakendist välja valgunud taimekaitsevahendi kogumiseks. Hoiuruumis peavad olema nähtaval kohal esmaabi- ja tulekustutusvahendid ning häirekeskuse hädaabinumber 112; 7) taimekaitsevahendi tühja pakendit hoitakse taimekaitsevahendite hoiuruumis või selleks ettenähtud konteineris või kapis kuni pakendi üleandmiseni ohtlike jäätmete käitlejale. 	TKS § 78 lg 5; põllumajandusministri 20. aprilli 2006. a määruse nr 50 § 2

LISA 2. Head põllumajandus- ja keskkonnatingimused (HPK) 2010

Mulla kaitse erosiooni eest

Nõue 1:

Haanja, Otepää, Valgjärve, Vastseliina ja Misso vallas asuvast põllumajandusmaast, mida taotlejal on õigus kasutada, peab vähemalt 30% olema talvise taimkatte all. Talviseks taimkatteks loetakse 1. novembrist kuni 31. märtsini põllumajandusmaal olevad põllumajanduskultuurid ja kõrretüü.

Nõue 2:

Üle 10% kaldega aladel tuleb erosiooni takistamiseks põllumajandusmaa harimisel kasutada sobivaid agrotehnilisi võtteid. Sobivateks agrotehnilisteks võteteks on mulla harimine risti kallakuga, püsirohumaat rajamine, heintaimede kasvatamine, orgaaniliste väetiste kasutamine kooskõlas "Veeseaduse" §-ga 26¹, minimeeritud mullaharimine, kaitseribade rajamine küngaste nõlvadele või veekogude kallastele või muu mullaerosiooni takistav tegevus.

Mulla orgaanilise aine säilitamine

Nõue 3:

Põllumajandusmaal kulu, heina ja põhku põletada ei ole lubatud.

Nõue 4:

Taotleja koostab või vajadusel uuendab hiljemalt taotluse esitamise aasta 15. juuniks põllumajandusmaa kohta viljavaheldus- või külvikorraplaani, mis peab olema kohapeal kontrollimiseks kättesaadav 5 aastat pärast selle koostamist. Plaanis peavad sisalduma vähemalt lisas 1 oleva viljavahelduse või lisas 2 oleva külvikorra näidisplaani andmed.

Nõude 4 erisus:

Nimetatud viljavaheldus- või külvikorraplaani ei pea koostama püsirohumaat, puuvilja- ja marjakultuuride ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutataval põllumajandusmaal ja põllul, mis on väiksem kui 0,3 ha.

Mulla struktuuri säilitamine

Nõue 5:

Põllumajandusmaal tehtavate tööde tegemisel lähtutakse mulla harimiskindlusest. Põldu võib harida ajal, millal kasutatav tehnika ei jäta põllule harimissügavusest sügavamaid jälgi. Põllumajandusmaal ei tohi esineda sügavamaid roopaid kui 30 cm.

Minimaalne hooldustööde tase põllumajandusmaal

Nõue 6:

Taotleja kannab andmed põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta "Veeseaduse" § 26¹ lõike 7 alusel peetavasse põlluraamatusse.

Nõue 7:

Enne taotluse esitamise aastat rajatud rohumaad on vähemalt üks kord enne 31. juulit niidetud või on seal karjatatud loomi. 31. juuliks on niide koristatud või hekseldatud. Karjamaana kasutatava rohumaa hooldamine tagatakse asjakohase loomkoormusega karjatades, kuid ebapiisava tulemuse korral niidetakse rohumaat üle. Nimetatud toimingute tegemist peab kogu taotlusel märgitud maa-alal olema võimalik visuaalselt tuvastada.

Nõude 7 erisus 1:

Sätetatud nõudeid (nõue 7) ei kohaldata heinaseemne ja heintaimede energiakultuurina kasvatamise korral ning kuni kaheaastase haljasväetisena kasutatava rohumaa puhul sissekünni aastal.

Nõude 7 erisus 2:

"Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse" § 12 lõikes 1 sätestatud otsetoetuse ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1698/2005 Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta (ELT L 277, 21.10.2005, lk 1–40) artikli 36 punkti a alapunktides i–v ja punkti b alapunktis iv nimetatud maaelu arengu toetuse taotlemise korral peab "Eesti maaelu arengukava 2007–2013" raames keskkonnasõbraliku majandamise toetuse saamiseks nõuetekohase avalikult kasutatava teega piirneva ettevõtte toetusõigusliku maa ääres oleval põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse kantud kuni 5 meetri laiuse mitmeaastase kõrreliste heintaimede ja teiste rohtsete õistaimede segust koosneva mitmeliigilise taimestikuga rohumaa ribal, mille kohta taotletakse ka keskkonnasõbraliku majandamise toetust, olema sätestatud nõue (nõue 7) täidetud 20. augustiks.

Nõude 7 erisus 3: "Eesti maaelu arengukava 2007–2013" raames poolloodusliku koosluse hooldamise toetuse taotlemise korral on rohumaal, mille kohta toetust taotletakse, niitmise ja niite koristamise või loomade karjatamise tähtpäev 1. oktoober või kaitse-eeskirjas, kaitsekorralduskavas või liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavas sätestatud tähtpäev. Karjamaana kasutataval rohumaal karjatatakse loomi järgmise loomkoormusega:

- 1) puisniidul niitmise järgse karjatamise korral kuni 0,5 loomühikut hektari kohta (edaspidi *lü/ha*);
- 2) lamminiidul, loopealsel, sooniidul ja kadastikul karjatamise korral 0,2–1,0 *lü/ha*;
- 3) aruniidul karjatamise korral 0,2–1,2 *lü/ha*;
- 4) rannaniidul karjatamise korral 0,4–1,3 *lü/ha*;
- 5) puiskarjamaal karjatamise korral 0,3–1,0 *lü/ha*;
- 6) nõmmel karjatamise korral 0,2–0,8 *lü/ha*.

(6) Lõikes 5 sätestatud loomühikulist arvestust peetakse järgmiselt:

1) üle 24 kuu vanune veis, sh ammlehm	1 lü;
2) 6–24 kuu vanune veis	0,6 lü;
3) kuni 6 kuu vanune veis	0,2 lü;
4) üle 6 kuu vanune hobune või mära koos varsaga	0,7 lü;
5) üle 12 kuu vanune kits või lammas, kits või utt kuni 6 kuu vanuste talledega	0,15 lü;
6) 6–12 kuu vanune kits või lammas	0,05 lü.

Nõude 7 erisus 4:

Juhul kui sätestatud nõude (*nõue 7*) täitmise korral niidet 31. juuliks ei koristata, on hekseldamine lubatud alates 1. juulist.

Nõue 8:

"Looduskaitseaduse" §-de 10 ja 11 alusel kaitse alla võetud loodusobjektile ja looduslikul rohumaal peab nõudes 7 sätestatu olema täidetud 20. augustiks.

Nõue 9:

"Looduskaitseaduse" §-de 10 ja 11 alusel kaitse alla võetud loodusobjektile asuval rohumaal on juhul, kui niidet ei koristata, hekseldamine lubatud alates 20. juulist.

Nõue 10:

Põllumajandusmaal kasvatatakse põllumajanduskultuuri, mis on külvatud, maha pandud või istutatud 15. juuniks, kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid ja vältides seejuures umbrohu levikut, või hoitakse põllumajandusmaad alates 15. juunist mustkesas.

Puuvilja- ja marjakultuuride aia võraalused ja reavahed on hooldatud ning vähemalt üks kord aastas enne 31. juulit niidetud või on seal karjatatud loomi.

Nõue 11:

Põllumajandusmaal rakendatakse "Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse" 6. peatükis sätestatud tuulekaera tõrjeabinõusid.

Kui põllumajandusmaal esineb tuulekaera, esitab taotleja Põllumajandusametile viivitamata, kuid hiljemalt 31. juuliks, põllumajandusministri 27. detsembri 2004. a määruse nr 196 lisas 1 toodud vormi kohase teatise tuulekaera esinemise kohta.

Nõue 12:

Põllumajandusmaal asuvat "Looduskaitseaduse" § 4 lõikes 1 sätestatud kaitstavat looduse üksikobjekti ja „Muinsuskaitseaduse" § 3 lõikes 2 sätestatud kinnismälestist ei tohi rikkuda ega hävitada.

Nõue 13:

Põllumajandusmaa, mille kohta toetust ei taotleta, on hooldatud, kasutades selliseid agrotehnilisi võtteid, mis välis- ja ebasoovitava taimestiku ulatusliku leviku ning võimaldavad seda maad kasutusele võtta põllumajandusliku tegevusega tegelemiseks ilma lisakuludeta järgmisel kasvuperioodil ning nimetatud maal täidetakse ka nõudeid 6, 11 ja 12.

Veekogude kaitse reostuse ja äravoolu eest ning veekasutuse reguleerimine

Nõue 14 (KKI kontroll):

Taotlejal, kes kasutab põllumajandusmaad niisutamiseks põhjavett rohkem kui 5 m³ või pinnavett rohkem kui 30 m³ ööpäevas, peab olema "Veeseaduse" §-s 8 sätestatud vee erikasutusluba.

LISA 3. Viljavaheldusplaan ja külvikorra plaan

Ettevõtte nimi:
Tootja ees- ja perekonnanimi:

Jrk nr	Põllumassiivi number	Põllu number	Põllu pindala (ha)	1. aasta põllukultuur	2. aasta põllukultuur	3. aasta põllukultuur	4. aasta põllukultuur	5. aasta põllukultuur
1.								
2.								
3.								
4.								
5.								
6.								
7.								
8.								
9.								
10.								
11.								
12.								

Külvikorra plaan

Ettevõtte nimi:
Tootja ees- ja perekonnanimi:

1. Külvikorra rotatsioon¹

I		I	
II		II	
III		III	
IV		IV	
V		V	
VI		VI	
(VII)		(VII)	
(VIII)		(VIII)	

2. I külvikord²

Põllu number	Pindala, ha	Põllukultuurid				
		Eekultuur	20..... a.	20..... a.	20..... a.	20..... a.

3. II külvikord³

Põllu number	Pindala, ha	Põllukultuurid				
		Eekultuur	20..... a.	20..... a.	20..... a.	20..... a.

4. Rohumaade pealtparandamise või uuendamise plaan (need rohumaad, mille ei rakendata külvikorda)⁴

Põllu number*	Pindala, ha	Kavandatav uuendamise või pealtparandamise aasta ja kuu	Põllu number*	Pindala, ha	Kavandatav uuendamise või pealtparandamise aasta ja kuu

¹ Külvikorra rotatsioon on ülevaade põllukultuuride paigutuslikust ja ajalisest vaheldusest külvikorras.

² ja ³ Põllukultuuride vaheldumine külvikorras olevatel põldudel aastate kaupa, pindala vähemalt 0,1 ha täpsusega.

⁴ Rohumaad, mida on kavandatud uuendada või pealtparandada.

LISA 4. Kohustuslikud majandamisnõuded (KM) 2010

Direktiiv või määrus, millest nõuded tulenevad	KOHUSTUSLIKUD MAJANDAMISNÕUDED (KM) 1 – 8, ALATES 1. JAANUAR 2010	Vastavad Eesti õigusaktid / märkused
	KM 1: LOODUSLIKU LINNUSTIKU KAITSE ja KM 5: KITSENDUSED KAITSEALAL, HOIUALAL JA PÜSIELUPAIGAS	
KM 1 NÕUKOGU DIREKTIIV, 2.04.1979, loodusliku linnustiku kaitse kohta (79/409/EMÜ). Artiklid 3 (1),(2)(b); 4 (1), (2), (4) ja 5(a),(b),(d).	NÕUE 1: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitsealal, hoiualal või püselupaigas, siis peab tal olema kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolek alljärgnevate tegevuste jaoks loa taotlemisel: 1) väikeehitise, sh lautri või paadisilla ehitamiseks 2) ehitusloale, projekteerimistingimustele 3) uue veekogu, mille veepeegli pindala on suurem kui 5 m ² , rajamiseks, kui selleks ei ole vaja anda vee-erikasutusluba või ehitusluba või nõusolekut väikeehitise ehitamiseks	<i>nõue 1:</i> Loodukaitseeadus (LK) § 14 lg 1
KM 5 NÕUKOGU DIREKTIIV, 21.05.1992, looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (92/43/EMÜ). Artiklid 6 ja 13 (1) (a).	NÕUE 2: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitseala või püselupaiga sihtkaitsevööndis, siis on tal (juhul kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti) keelatud: 1) majandustegevus (väetamine, taimekaitsevahendite kasutamine, rohumaade uuendamine poollooduslikel kooslustel, metsa istutamine, maaparandussüsteemi rajamine) 2) loodusvarade (maavara, maavaravaru, loodusliku kivimi, setendi, vedeliku ja gaasi, mis ei ole maavaravaruna arvele võetud, kaitsealuste liikide isendite) kasutamine, pinnase teisaldamine ning vee ja jää võtmine pinnaveekogust rohkem kui 30 m ³ /ööpäevas	<i>nõue 2:</i> LK seadus § 30 lg 2 ja 4, Vabariigi Valitsuse (VV) määrus kaitseala kaitse eeskiri, KKM ministri määrus - püselupaiga kaitse eeskiri
	NÕUE 3: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitseala või püselupaiga piiranguvööndis, siis on tal (juhul kui kaitse-eeskiri ei sätesta teisiti) keelatud: 1) uute maaparandussüsteemide rajamine 2) veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmine 3) puhtpuistute kujundamine, energiapuistu rajamine 4) biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine	<i>nõue 3:</i> LK seadus §31 lg 2 ja VV määrus kaitseala kaitse eeskiri, Keskkonnaministri (KKM) määrus – püselupaiga kaitse eeskiri
	NÕUE 4: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub hoiualal, siis peab tal olema hoiuala valitseja nõusolek: 1) tee rajamiseks 2) loodusliku kivimi või pinnase teisaldamiseks 3) maaparandussüsteemi rajamiseks ja rekonstrueerimiseks 4) veekogu veetaseme ja kaldajoone muutmiseks 5) biotsiidi ja taimekaitsevahendi kasutamiseks 6) loodusliku ja poolloodusliku rohuma ja poldri kultiveerimiseks või väetamiseks 7) puisniiduilmelisel alal puude raiumiseks	<i>nõue 4:</i> LK seadus § 33 lg 1. Loodusliku kivimi all antud juhul mõeldakse rändrahnne ja kive, mille läbimõõt on suurem kui 1 m ning näiteks ehituskeeluvööndis olevaid kive
	NÕUE 5: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitsealal või püselupaigas, peab ta arvestama kaitse-eeskirjas toodud ajalise liikumispiiranguga või ajalise piiranguga niitmisele	<i>nõue 5:</i> LK seadus § 30 lg 2 ja VV määrus kaitseala kaitse eeskiri, KKM ministri määrus – püselupaiga kaitse eeskiri
	NÕUE 6: Kui põllumajandustootja valduses olev maa asub kaitsealal, hoiualal või püselupaigas, siis peab tal olema kaitstava loodusobjekti valitseja nõusolek selle maa katastriüksuse kõlvikute piiride ja/või sihtotstarbe muutmiseks loa taotlemisel.	<i>nõue 6:</i> LK seadus § 14 lg 1 p 1. Eesti liigid, kes võiksid kasvada niidul ja kuuluvad IV lisasse, on järgmised: karvane maarjalepp III kat; nõmmenelk II kat; kaunis kuldking II kat, harilik kobarpea I kat; Saaremaa robirohi II kat; eesti soojunikas III kat; püst-linalehik II kat; palu karukell III kat

	KM 2: PÕHJAVEE KAITSE OHTLIKEST AINETEST LÄHTUVA REOSTUSE EEST	
KM 2 NÕUKOGU DIREKTIIV, 17. detsember 1979, põhjavee kaitse kohta teatavatest ohtlikest ainetest lähtuva reostuse eest (80/68/EMÜ) Artiklid 4 ja 5.	<p>NÕUE 1: Vältida tuleb VS § 26⁵ nimetatud ohtlike ainete nimistutesse I ja II kuuluvate ainete otse- või kaudse heite loodusesse.</p> <p>NÕUE 2: Naftasaaduste hoidmisehitised peavad vastama veeseaduse § 26 lg 3, 4 p 2 nõuetele.</p>	nõue 1 - 2: Tuleb järgida kõiki Veeseaduse § 26 nõudeid. Veekeskonnale ohtlike ainete nimistud I ja II avaldatakse Lisas 1 ja juhendmaterjalides, kus on välja toodud, mis aineid meil kõige tõenäolisemalt põllumajanduses võib esineda.
	KM 3: REOVEESETTE KASUTAMINE	
KM 3 NÕUKOGU DIREKTIIV, 12.06.1986, keskkonna ja eelkõige pinnase kaitsmise kohta reoveesetete kasutamisel põllumajanduses (86/278/EMÜ). Artikkel 3.	<p>NÕUE 1: Vastavalt veeseaduse § 26 1 lg 2 nõuetele kasutatakse põllumajanduses ainult töödeldud reoveesetete. Põllumajanduses, haljastuses ja rekultiveerimisel reoveesetete kasutamise nõuded kehtestab KK minister määrusega.</p> <p>NÕUE 2: Maal, kuhu on laotatud setet, ei tohi aasta jooksul pärast laotamist kasvatada köögivilja või marju, maitse- ja ravimtaimi toiduks või söödaks ning kahe kuu jooksul pärast laotamist karjatada loomi või varuda loomasööta.</p> <p>NÕUE 3: Reoveesetete kasutajal on selle kasutamiseks andja poolt väljastatud dokumendid setete töötlusviisi ja selle analüüsingimuste kohta ning setete kasutamise üle peetakse arvestust.</p>	nõue 1: Veeseadus § 26 ¹ lg 2 ja KKM 30.12.2002 määrus nr 78 nõue 2: KKM määrus nr 78 § 12 lg 2 nõue 3: KKM määrus nr 78 § 13
	KM 4: NITRAADIREOSTUSE VÄLTIMINE NITRAADITUNDLIKUL ALAL	
KM 4 NÕUKOGU DIREKTIIV, 12.12.1991, veekogude kaitsmise kohta põllumajandusest lähtuva nitraadireostuse eest (91/676/EMÜ). Artiklid 4 ja 5.	<p>NÕUE 1: Orgaanilisi ja mineraalväetisi ei tohi laotada 1. detsembrist kuni 31. märtsini ja muul ajal, kui maapind on kaetud lumega, külmunud või perioodiliselt üleujutatud, või veega küllastunud maale.</p> <p>NÕUE 2: Väetise laotamine pinnale on keelatud haritava maal, mille maapinna kalle on üle 10%. Kui maapinna kalle on 5–10%, on pinnale väetise laotamine keelatud 1. novembrist kuni 15. aprillini.</p> <p>NÕUE 3: Allikate ja karstihelrite ümbruses on 10 m ulatuses veepiirist või karstihelrite servast keelatud väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamine ning vee kvaliteeti ohustav muu tegevus.</p> <p>NÕUE 4: Põllumajandusloomade pidamisel peab sõnnikuhoidla või sõnniku- ja virtsahoidla mahutama vähemalt nende 8 kuu sõnniku ja virtsa. Kui sügavallapanuga laut ei mahuta kaheksa kuu sõnnikukogust, peab laudal olema ülejääva koguse mahutav sõnnikuhoidla. Sõnnikuga kokkupuutuvad konstruktsioonid peavad vastama sõnnikuhoidlatele esitatavatele nõuetele. Kui loomapidaja suunab sõnniku hoidmisele või töötlemisele oma ettevõtte teise hoidlasse või töötlemiskohta või lepingu alusel teise isiku hoidlasse või töötlemiskohta, peab loomakasvatushoone kasutamisel olema tagatud lekkekindla hoidla olemasolu, mis mahutab vähemalt ühe kuu sõnnikukoguse.</p> <p>NÕUE 5: Põllumajandustootja peab hoidma loomapidamishoonetes tekkivat sõnnikut sõnnikuhoidlates ja/või aunades, sõnnikuaua paikneb veeobjektide suhtes nõutud kaugusel ning aunades hoidmise tingimustest peetakse kinni.</p> <p>NÕUE 6: NTA alal on sõnniku- ja mineraalväetisega kokku lubatud anda haritava maa ühe hektari kohta keskmisena kuni 170 kg lämmastikku aastas. Mineraallämmastiku kogused, mis on suuremad kui 100 kg hektarile, tuleb anda jaotatult. NTAI tohib lubatud lämmastiku üldkogusest anda mineraalväetistega haritava maa ühe hektari kohta keskmisena mitte üle 140 kg aastas.</p> <p>NÕUE 7: Mineraalväetise hoidla peab olema ehitatud nii, et väetis ei satuks keskkonda.</p>	<p>nõue 1: Veeseadus (VS) § 26¹ lg 4² nõue 2: VS § 26¹ lg 4¹ nõue 3: VS § 26¹ lg 5 nõue 4: VS § 26² lg 2, 3 ja 3¹ nõue 5: VS § 26² lg 5, § 26³ lg 6; § 29 lg 1-4; Vabariigi Valituse (VV) määrus 17 § 6 lg 1-2 ja VV määrus 288 § 6 lg 1-3 + Lisa 2: "nõutud kaugused" kehtivates seadusaktides nõue 6: VS § 26³ lg 3, lg 4, lg 5, lg 6 nõue 7: VS § 26, VV määrus nr 288 § 2 ja 3</p> <p>link Veeseadusele link Vabariigi Valituse 28. aug 2001 määrusele nr 288</p>

KM 1 – 5 kontroll:
Keskonnainspektsioon kontrollib taotleja juures kohapeal

	KM 6 – 8: LOOMADE IDENTIFITSEERIMINE JA REGISTREERIMINE, 2010 (2009 aasta nõuetega võrreldes muudatused)	
<p>KM 6 Nõukogu 15. juuli 2008. aasta direktiiv 2008/71/EÜ sigade identifitseerimise ja registreerimise kohta (ELT L 213, 8.8.2005, lk 31). Artiklid 3, 4 ja 5</p> <p>KM 7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuli 2000. aasta määrus (EÜ) nr 1760/2000 veiste identifitseerimise ja registreerimise süsteemi loomise, veiseliha ja veiselihtoodete kohta (EÜT L 204, 11.8.2000 lk 1). Artiklid 4 ja 7</p> <p>KM 8 Nõukogu 17. dets. 2003. aasta määrus (EÜ) nr 21/2004, millega kehtestatakse lammaste ja kitsede identifitseerimise ja registreerimise süsteem (ELT L 5, 9.1.2004, lk 8). Artiklid 3, 4 ja 5</p>	<p>NÕUE 1: Loomapidaja peab PRIAs registreerima veiste, lammaste, kitsede ja sigade pidamiseks kasutatavad loomakasvatushooned ja -rajatised ning loomade pidamiseks piiritletud alad. Tegevusvaldkonna või registriandmete muutumisel, loomapidamise lõpetamisel, peab loomapidaja esitama sellekohased andmed kirjalikult PRIAle seitsme tööpäeva jooksul muudatustest arvates.</p>	<p><i>nõue 1:</i> Põllumajandusministri määrus nr 88 § 1, § 3 lg 10.</p> <p>Kontroll: VTA kohapealne kontroll, PRIA administratiivne kontroll.</p>
	<p>NÕUE 2: Veis peab olema identifitseeritav nõuetele vastavate kõrvamärkidega, mis kinnitatakse veise kummassegi kõrva 20 päeva jooksul alates looma sündimise päevast või enne nimetatud tähtaja möödumist looma ühest karjast teise või tapamajja viimise korral.</p>	<p><i>nõue 2:</i> Põllumajandusministri määrus nr 128 § 3 lg 4, § 6, § 7 lg 1, § 9</p> <p>Kontroll: VTA kohapealne kontroll.</p>
	<p>NÕUE 3: Lammas ja kits peavad olema identifitseeritavad nõuetele vastavalt ja märgistatakse kuue kuu jooksul alates looma sündimise päevast või enne nimetatud tähtaja möödumist looma ühest karjast teise või tapamajja viimise korral.</p>	<p><i>nõue 3:</i> Põllumajandusministri määrus nr 128 § 3 lg 2, § 4, § 7 lg 1, § 9</p> <p>Kontroll: VTA kohapealne kontroll.</p>
	<p>NÕUE 4: Siga peab olema märgistatud nõuetele vastavalt, kui on liikunud välja loomakasvatushoonest või -rajatisest või loomade pidamiseks piiritletud alalt, kus siga sündis.</p>	<p><i>nõue 4:</i> Põllumajandusministri määrus nr 128 § 3 lg 3, § 5, § 9</p> <p>Kontroll: VTA kohapealne kontroll.</p>
	<p>NÕUE 5: Veise, lamba, kitse, sea kõrvamärgi kadumise või loetamatuks muutumise korral peab loomapidaja täitma nõutud vormi ja esitama selle PRIA-le kahe päeva jooksul arvates kõrvamärgi kadumisest või loetamatuks muutumisest ja kinnitama põllumajandusloomale uue kõrvamärgi seitsme päeva jooksul arvates selle Jõudluskontrolli Keskusest väljastamisest.</p>	<p><i>nõue 5:</i> Põllumajandusministri määrus nr 128 § 10 lg 2, 4</p> <p>Kontroll: VTA kohapealne kontroll.</p>
	<p>NÕUE 6: Loomapidaja omab karjas oleval veisel täidetud veisepassi, selle kadumise, loetamatuks muutumise või selles vigade avastamise korral esitab loomapidaja taotluse uue veisepassi saamiseks PRIAle seitsme päeva jooksul asjakohase sündmuse toimumisest arvates.</p>	<p><i>nõue 6:</i> Põllumajandusministri määrus nr 128 § 7 lg 3, 5</p> <p>Kontroll: VTA kohapealne kontroll.</p>
	<p>NÕUE 7: Loomapidaja peab nõuetekohast arvestus tema poolt peetavate veiste, lammaste, kitsede ja sigade üle ning säilitab arvestusdokumendid kolme aasta jooksul alates põllumajandusloomade karjast väljaliikumise, hukkimise, kadumise ja tapmise päevast.</p>	<p><i>nõue 7:</i> Põllumajandusministri määrus nr 128 § 12</p> <p>Kontroll: VTA kohapealne kontroll.</p>
	<p>NÕUE 8: Loomapidaja edastab PRIAle nõutud vormis andmed oma veiste, lammaste ja kitsede märgistamise, liikumise, hukkimise, kadumise, tapmise (oma tarbeks lihaks, lihaks tapamajas, hädatapp, kontrolltapmine), Eestist väljaviimise või Eestisse sissetoomise kohta EL liikmesriigist või ühendusevälisest riigist 7 päeva jooksul alates eelpool loetletud sündmuse toimumisest.</p>	<p><i>nõue 8:</i> Põllumajandusministri määrus nr 128 § 7 lg 1, Vabariigi Valitsuse määrus nr 184 § 14 lg 1</p> <p>Kontroll: PRIA administratiivne kontroll.</p>

LISA 5. Alates 2011. ja 2013. aastast lisanduvad kohustuslikud majandamisnõuded (KM)

Alates 1.01.2011

Rahva-, looma- ja taimetervis (KM 9-12)

(EMÜ/91/414 art 3) Taimekaitsevahendite kasutamine

(EÜ/178/2002 art 14, EÜ/852/2004 lisa I, EÜ/96/22) Veterinaarravimite kasutamine

(EÜ/183/2005 ja EMÜ/90/167) Sööda, söödalisandite, ohtlike ainete ja jäätmete käitlemine

(EÜ/999/2001 art 7) Loomse proteiini keeld

(EÜ/852/2004 I lisa osa A peatükk II punkt 4 alapunkt) Toiduaineid käsitseva personali hea tervislik seisund

(EÜ/178/2002 art 18, EÜ/852/2004 lisa I, EÜ/183/2005 I lisa) Toidu- ja söödakäitleja suudab kiiresti identifitseerida iga tarnija ja kaubasaaja

Haigustest teatamine (KM 13-15)

(EÜ/2003/85, EMÜ/92/119 art 3 ja EÜ/2000/75 art 3) Loomapidaja kohustus teavitada loomaarsti

Alates 1.01.2013

Loomade heaolu (KM 16-18)

(EÜ/91/629) Vasikad, lõaspidamise keeld, pindala nõue ja üksikboksid

(EÜ/91/629) Vasikate tervise kontrollimine

(EÜ/91/630, 2001/93/EÜ) Sead, pidamine rühmadena

(EÜ/91/630) Sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsed menetlused

(EÜ/91/630) Sigade tervise kontrollimine

(EÜ/98/58) Kõik põllumajandusloomad, ruumid ja ehitised loomade pidamiseks

LISA 6. Veekeskkonnale ohtlike ainete nimistud 1 ja 2

Veekeskkonnale ohtlike ainete nimistud 1 ja 2¹

Keskkonnaministri 21. augusti 2001. a määrus nr 44

Määrus kehtestatakse «Veeseaduse» (RT I 1994, 40, 655; 1996, 13, 241; 1998, 2, 47; 61, 987; 1999, 10, 155; 54, 583; 95, 843; 2001, 7, 19; 42, 234; 50, 283) § 26⁵ lõike 2 alusel.

§1. Nimistu 1 ohtlikud ained

- (1) «Veeseaduse» tähenduses kuuluvad oma mürgisuse, püsivuse või bioakumuleerumisvõime tõttu nimistusse 1 ohtlikud ained järgmistest ainerühmadest:
- 1) halogeenorgaanilised ühendid ja ained, mis võivad neid veekeskkonnas moodustada;
  - 2) fosfororgaanilised ühendid;
  - 3) tinaorgaanilised ühendid;
  - 4) tsüaniidid;
  - 5) veekeskkonnas kantserogeensete, mutageensete, teratogeensete või reproduktsiooni kahjustavate omadustega ühendid;
  - 6) püsivad mineraalõlid ja naftapäritoluga süsivesinikud;
  - 7) püsivad sünteetilised ained, mis võivad ujuda vee pinnal, jääda heljumisse või settida ning takistada vee kasutamist.
- (2) Nimistusse 1 kuuluvad järgmised ohtlikud ained:

Ohtliku aine nimetus	Keemiline koostis	CAS nr ²	EINECS nr ³
Heksaklorotsükloheksaan (HCH): 1,2,3,4,5,6-HCH isomeerid lindaan e gamma-HCH	$C_6H_6Cl_6$	608-73-1	210-168-9
		–	–
		58-89-9	200-401-2
1,2-dikloroetaan	$C_2H_4Cl_2$	107-06-2	203-458-1
DDT: isomeeride 1,1,1-trikloro-2,2-bis-(p -klorofenüül)etaan; 1,1,1-trikloro-2-(o -klorofenüül)-2(p-klorofenüül)etaan; 1,1,1-dikloro-2,2-bis(p-klorofenüül)-etüleen; 1,1,1-dikloro-2,2-bis(p-klorofenüül)-etaan summa	$C_{14}H_9Cl_5$	50-29-3	200-024-3
Pentaklorofenool (PCP) 2,3,4,5,6-pentakloro-1-hüdroksü-benseen ja selle soolad	C_6HCl_5O	87-86-5	201-778-6
Aldriin	$C_{12}H_8Cl_6$	309-00-2	206-215-8
Dieldriin	$C_{12}H_8Cl_6O$	60-57-1	200-484-5
Endriin	$C_{12}H_8Cl_6O$	72-20-8	200-775-7
Isodriin	$C_{12}H_8Cl_6$	465-73-6	207-366-2
Heksaklorobenseen (HCB)	C_6Cl_6	118-74-1	204-273-9
Heksaklorobuta-1,3-dieen (HCBD)	C_4Cl_6	87-68-3	201-765-5
Triklorometaan (kloroform)	$CHCl_3$	67-66-3	200-663-8
Trikloroetüleen	C_2HCl_3	79-01-6	201-167-4
Tetrakloroetüleen	C_2Cl_4	127-18-4	204-825-9
Triklorobenseen (TCB): 1,2,3-TCB; 1,2,4-TCB; 1,3,5-TCB	$C_6H_3Cl_3$	–	–
		87-61-6	201-757-1
		120-82-1	204-428-0
		108-70-3	203-608-6
Süsiniktetrakloriid	CCl_4	56-23-5	200-262-8
Elavhõbe (Hg)	Keemiline element Hg ja elavhõbedaühendites sisalduv Hg		
Kaadmium (Cd)	Keemiline element Cd ja kaadmiumiühendites sisalduv Cd		

§2. Nimistu 2 ohtlikud ained

(1) Nimistusse 2 kuuluvad muud § 1 lõikes 1 loetletud ainerühmade ained ning järgmistesse ainerühmadesse kuuluvad ained:

- 1) metallid, metalloidid ja nende ühendid;
- 2) taimekaitsevahendid ja biotsiidid ning nende derivaadid, mis ei esine nimistus 1;
- 3) vee või veekogust saadud inimese toiduks tarvitatavate saaduste (nt kalad jms) maitset ja lõhna tugevalt mõjutavad ühendid ning ühendid, mis võivad veekeskkonnas selliste ühendite moodustumist põhjustada;
- 4) mittepüsivad mineraalõlid ja naftapäritoluga süsivesinikud;
- 5) fluoriidid;
- 6) hapnikusisaldust ebasoodsalt mõjutavad ained.

(2) Nimistusse 2 kuuluvad järgmised ained:

Ohtliku aine nimetus	Keemiline koostis	CAS nr ²	EINECS nr ³
Antimon (Sb)			
Arseen ⁴ (As)			
Baarium (Ba)			
Berüllium (Be)			
Boor (B)			
Hõbe (Ag)			
Koobalt (Co)			
Kroom(VI) (Cr) ⁴			
Molübdeen (Mo)			
Nikkel ⁴ (Ni)			
Plii ⁴ (Pb)			
Seleen ⁴ (Se)			
Tallium (Tl)			
Telluur (Te)			
Tina (Sn)			
Titaan (Ti)			
Toorium (Th)			
Tsink ⁴ (Zn)			
Uraan (U)			
Vanaadium (V)			
Vask ⁴ (Cu)			
1,1,1-trikloroetaan ⁴	C ₂ H ₃ Cl ₃	71-55-6	200-756-3
1-aluselised fenoolid: kresoolid: o-kresool, m-kresool, p-kresool; ksüleenoolid; etüülfenoolid; monoklorofenoolid; diklorofenoolid; triklorofenoolid	C ₇ H ₈ O	– 95-48-7 108-39-4 106-44-5 – – – – –	202-423-8 203-577-9 203-398-6
Alakloor	C ₁₄ H ₂₀ ClNO ₂	15972-60-8	240-110-8
Ammoniaak	NH ₃	7664-41-7	231-635-3
Atratsiin	C ₈ H ₁₄ ClN ₅	1912-24-9	217-617-8
Atsiinfoss-etüül ⁴	C ₁₂ H ₁₆ N ₃ O ₃ PS ₂	2642-71-9	220-147-6
Atsiinfoss-metüül ⁴	C ₁₀ H ₁₂ N ₃ O ₃ PS ₂	86-50-0	201-676-1
Benseen	C ₆ H ₆	71-43-2	200-753-7
Diklorofoss ⁴	C ₄ H ₇ Cl ₂ O ₄ P	62-73-7	200-547-7

Diklorometaan	CH_2Cl_2	75-09-2	200-838-9
Diuroon	$\text{C}_9\text{H}_{10}\text{Cl}_2\text{N}_2\text{O}$	330-54-1	206-354-4
Endosulfaan	$\text{C}_9\text{H}_6\text{Cl}_6\text{O}_3\text{S}$	115-29-7	204-079-4
Fenitroton ⁴	$\text{C}_9\text{H}_{12}\text{NO}_5\text{PS}$	122-14-5	204-524-2
Fention ⁴	$\text{C}_{10}\text{H}_{15}\text{O}_3\text{PS}_2$	55-38-9	200-231-9
Fosfor Fosfor lihtainena ja anorgaanilised fosforiühendid			
Heptakloor ⁴	$\text{C}_{10}\text{H}_5\text{Cl}_7$	76-44-8	200-962-3
Indeen	C_9H_8	95-13-6	202-393-6
Isoproturoon	$\text{C}_{12}\text{H}_{18}\text{N}_2\text{O}$	34123-59-6	251-835-4
Kloorfenviinfoss	$\text{C}_{12}\text{H}_{14}\text{Cl}_3\text{O}_4\text{P}$	470-90-6	207-432-0
Kloopürifoss	$\text{C}_9\text{H}_{11}\text{Cl}_3\text{NO}_3\text{PS}$	2921-88-2	220-864-4
Klordan ⁴		57-74-9	200-349-0
Malatsoon ⁴	$\text{C}_{10}\text{H}_{19}\text{O}_6\text{PS}_2$	121-75-5	204-497-7
Mirex ⁴	$\text{C}_{10}\text{Cl}_{12}$	2385-85-5	219-196-6
Nitritid			
Paratsoon ⁴	$\text{C}_{10}\text{H}_{14}\text{NO}_5\text{PS}$	56-38-2	200-271-7
Paratsoon-metüül ⁴	$\text{C}_8\text{H}_{10}\text{NO}_5\text{PS}$	298-00-0	206-050-1
Pentaklorobenseen	C_6HCl_5	608-93-5	210-172-0
Polüaromaatsed süsivesinikud (PAH):			
Antratseen	$\text{C}_{14}\text{H}_{10}$	120-12-7	204-371-1
Benso(a)püreen	$\text{C}_{20}\text{H}_{12}$	50-32-8	200-028-5
Benso(b)fluoranteen	$\text{C}_{20}\text{H}_{12}$	205-99-2	205-911-9
Benso(g,h,i)perüleen	$\text{C}_{22}\text{H}_{12}$	191-24-2	205-883-8
Benso(k)fluoranteen	$\text{C}_{20}\text{H}_{12}$	207-08-9	205-916-6
Fluoranteen	$\text{C}_{16}\text{H}_{10}$	206-44-0	205-912-4
Indeno(1,2,3-cd)püreen	$\text{C}_{22}\text{H}_{12}$	193-39-5	205-893-2
Naftaleen	C_{10}H_8	91-20-3	202-049-5
Polüklooritud bifenüülid (PCB)		1336-36-3	215-648-1
Räni Räni toksilised ja püsivad orgaanilised ühendid, välja arvatud bioloogiliselt ohutud või kiiresti ohututeks ühenditeks lagunevad räniorgaanilised ühendid			
Simasiin	$\text{C}_7\text{H}_{12}\text{ClN}_5$	122-34-9	204-535-2
Toksafeen ⁴		8001-35-2	232-283-3
Tributüültina	$\text{C}_{12}\text{H}_{28}\text{Sn}$	688-73-3	211-704-4
Trifluraliin	$\text{C}_{13}\text{H}_{16}\text{F}_3\text{N}_3\text{O}_4$	1582-09-8	216-428-8
Trikloronitrometaan ⁴	CCl_3NO_2	76-06-2	200-930-9

(3) Kui tõestatakse mõne nimistusse 2 kuuluva aine kantserogeensed, mutageensed, teratogeensed või reproduktsiooni kahjustavad omadused veekeskkonnas või selle kaudu, tuleb see aine lugeda kuuluvaks nimistusse 1.

(4) Ohtlikud ained, mida pole käesolevas määruuses loetletud, kuid mille sisaldus on inimtegevuse tagajärjel keskkonnas kõrgeenenud, loetakse kuuluvaks nimistusse 2.

§3. Rakendussätted

(1) Nimistud 1 ja 2 vaadatakse üle ja ajakohastatakse iga nelja aasta tagant.

² CAS nr – *Chemical Abstract Service*’i kemikaaliregistreerimisnumber.

³ EINECS nr – Euroopa kaubanduslike keemiliste ainete loetelu (*European Inventory of Existing Commercial Chemical Substances – EINECS*) number.

⁴ Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitsekonventsiooniga (RT II 1995, 11/12, 57) reguleeritud ohtlik aine.

LISA 7. Orienteeruvad tekkiva sõnniku kogused aastas ja sõnniku toitainete sisaldus sõnniku liikide kaupa

Loomarühm	Tahesõnnik ²				Virts				Vedel- ja poolvedel sõnnik			
	Kogus t/a	N üld kg/t	P kg/t	K kg/t	Kogus t/a	N üld kg/t	P kg/t	K kg/t	Kogus t/a	N üld kg/t	P kg/t	K kg/t
Lüpsilehm	12,0	4,6	1,06	2,25	3,0	2,6	0,50	3,10	21,0	3,3	0,50	4,00
Lihaveis, noorveis üle 24 k	9,0	4,5	1,04	3,33	2,2	2,6	0,50	3,10	15,0	3,2	0,50	4,00
Noorveis (12-24 k)	4,8	4,5	1,30	3,90	1,2	2,6	0,50	3,10	7,5	3,2	0,50	4,00
Noorveis (0-12 k)	2,0	4,5	0,84	3,40	0,5	2,6	0,50	3,10	3,6	3,2	0,50	4,00
Emis koos imetatavate põrsastega, kult	4,0	7,6	1,64	3,10	1,0	3,1	0,30	3,00	5,7	3,1	1,51	0,91
Nuumik (10-120 kg) ¹	0,7	7,2	1,58	3,25	0,2	3,1	0,30	3,00	1,6	3,1	1,14	0,55
Hobune	9,0	6,0	1,10	6,10	-							
Kits, kits koos talledega	1,5	9,3	1,00	6,00	-							
Lammas, utt koos talledega	1,5	9,3	1,00	6,00	-							
Munakana	0,05	15,6	3,90	6,00	-							
Broiler (kuni 2 kg) ¹	0,015	15,0	3,9	6,00	-							

¹ Loomakoha kohta aastas

² Kui loomi peetakse sügavallapanul, tuleb tahesõnniku kogusele liita juurde ka tekkiva virtsa kogus

Allikas: Keskkonda säästev sõnniku hoidmine ja käitlemine. 2004. Keskkonnaministeerium, Põllumajandusministeerium, AS Maves

LISA 8. Nitraadireostuse vältimine nitraaditundlikul alal

KM 4 Nitraadireostuse vältimine nitraaditundlikul alal

KM 4 NÖUE 5:

Põllumajandustootja peab hoidma loomapidamishoonetes tekkivat sõnnikut sõnnikuhoidlates ja/või aunades, sõnnikuaun paikneb veeobjektide suhtes nõutud kaugusel ning aunades hoidmise tingimustest peetakse kinni.

Nõudele kehtivad järgmised normid:

Veeseadus 26 2 lg 5:

(5) Haritava maal on aunas lubatud hoida vaid tahesõnnikut ning mahus, mis ei ületa ühe vegetatsiooniperioodi kasutuskogust. Sõnnikuaun on käesoleva seaduse § 261 lõike 1 alusel kehtestatud nõuete kohaselt põllul hoitav sõnnikukogum.

Vabariigi Valitsuse 28. aug 2001. a määrus nr 288 „Veekaitse- ja sõnnikuhoidlatele ning silo- ladustamiskohtadele ja sõnniku, silomahla ja muude väetiste kasutamise ja hoidmise nõuded“ § 6:

§ 6. Sõnniku hoidmine põllul

(1) Sõnnikuaunana käsitatakse «Veeseaduse» tähenduses käesolevas määruses kehtestatud nõuete kohaselt hoitava sõnnikut.

(2) Sõnnikuaun peab olema kaetud vettpidava materjaliga või vähemalt 20 cm paksuse turba-, põhu-, mulla-, saepuru- või puitlaastukihiga.

(3) Sõnnikuauna ei tohi kahel teineteisele järgneval aastal paigutada samasse kohta.

Veeseadus § 26 3 lg 6:

(6) Allikate ja karstilehtrite ümbruses on kuni 50 meetri ulatuses veepiirist või karstilehtri servast keelatud väetamine, taimekaitsevahendite kasutamine ja sõnniku hoidmine sõnnikuaunas, kui kaitse-eeskiri teisiti ei sätesta, ja muud kaitse-eeskirjas sätestatud vee kvaliteeti ohustavad toimingud. Kaitse-eeskirjaga võib 50-meetrise piirangutega ala ulatust vähendada.

Vabariigi Valitsuse 21. jaan 2003. a määrus nr 17 „Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundliku ala kaitse-eeskiri“ § 6 lg 1, 2:

§6. Tegevuspiirangud allikate ja karstilehtrite ümbruses

(1) Allikate ja karstilehtrite ümbruses on 10 meetri ulatuses veepiirist või karstilehtri servast keelatud:

- 1) väetamine;
- 2) taimekaitsevahendite kasutamine;
- 3) sõnniku hoidmine sõnnikuaunas.

(2) Oluliste allikate ja karstilehtrite ümbruses on kuni 50 meetri ulatuses veepiirist või karstilehtri servast lisaks lõikes 1 kirjeldatud tegevustele keelatud:

- 1) maa kasutuse sihtotstarbe muutmine.

Kõige lõpuks tulevad üldnõuded teistele veekogudele, välja arvatud allikad ja karstilehtrid, millele kehtib tuginedes eelpooltoodule nitraaditundlikul alal vastavalt kuni 50 m keeluvöönd oluliste allikate ja karstilehtrite ümbruses ning 10 m tavaallikate ja karstilehtrite ümbruses.

Kõigile teistele veekogudele laieneb üldine piirang Veeseaduse § 29 lõigetest 1 - 4:

§ 29. Veekaitsevöönd

(1) Vee kaitsmiseks hajureostuse eest ja veekogu kallaste uhtumise vältimiseks moodustatakse veekogu kaldaalal veekaitsevöönd.

(2) Veekaitsevööndi ulatus tavalisest veepiirist on:

- 1) Läänemeres, Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel ning Võrtsjärvel – 20 m;
- 2) teistel järvedel, veehoidlatel, jõgedel, ojadel, allikatel, peakraavidel ja kanalitel ning maaparandussüsteemide eesvooludel – 10 m;
- 3) maaparandussüsteemide eesvooludel valgalaga alla 10 km² – 1 m.

(3) Tavaline veepiir on käesoleva seaduse tähenduses põhikaardil märgitud veekogu piir.

(4) Veekaitsevööndis on keelatud:

- 1) maavarade ja maa-ainese kaevandamine ning geoloogilise uuringu teostamine;
- 2) puu- ja põõsarinde raie ilma maakonna keskkonnateenistuse nõusolekuta, välja arvatud raie maaparandussüsteemi eesvoolul maaparandushoiutööde tegemisel;
- 3) majandustegevus, välja arvatud heina niitmine ja roo lõikamine;
- 4) väetise, keemilise taimekaitsevahendi ja rooveesette kasutamine ning sõnnikuhoidla või -auna paigaldamine. Lubatud on taimekaitsevahendi kasutamine taimehaiguste korral ja kahjurite puhangulistele kollete likvideerimisel keskkonnateenistuse igakordsel loal.

Kontaktid:

Põllumajandusministeerium

Lai tn 39 // Lai tn 41, 15056 Tallinn. Tel 625 6101
pm@agri.ee
<http://www.agri.ee/nouetele-vastavus>

Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA)

Narva mnt 3, 51009 Tartu. Tel 737 1200
pria@pria.ee
http://www.pria.ee/riiklikud_toetused/nouetele_vastavus

Keskkonnainspeksioon

Kopli 76, 10416 Tallinn. Tel 696 2236
valve@kki.ee
<http://www.kki.ee>

Veterinaar- ja Toiduamet

Väike-Paala 3, 11415 Tallinn. Tel 605 1710
vet@vet.agri.ee
<http://www.vet.agri.ee>

Põllumajandusamet

Teaduse 2, 75501 Saku, Harjumaa. Tel 671 2602
pma@pma.agri.ee
<http://www.pma.agri.ee>

Keskkonnaamet

peakontor Narva mnt 7a, 15172 Tallinn. Tel 627 2193
info@keskkonnaamet.ee
<http://www.keskkonnaamet.ee>

Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Tuglase 1-6, 51014 Tartu
argopeepson@gmail.com

Nõuetele vastavuse veebileht

<http://www.pikk.ee/nouetelevastavus>